

IŻ (49984) *cn i pt*

cn (49483), *pt* (497)

iż (46 851), **iże** (1299), **iż a. iże** (1834); **iże** *OpecŻywSandP*, *OpecŻywSandR*; **iż** : **iże** *LibLeg* (575 : 3), *ZapWar* (364 : 66), *MetrKor* (45 : 14), *PowUrb* (2 : 3), *BierEz* (300 : 69), *OpecŻyw* (453 : 197), *OpecŻywList* (4 : 2), *OpecŻywPrzedm* (11 : 1), *ForCnR* (33 : 9), *PatKaz II* (191 : 21), *PatKaz III* (272 : 1), *FalZioł* (514 : 160), *BielŻyw* (84 : 10), *BielŻywGlab* (1 : 1), *GlabGad* (340 : 2), *MiechGlab* (134 : 1), *BierRozm* (11 : 3), *KłosAlg* (10 : 2), *WróbŻołt* (153 : 26), *RejPs* (507 : 1), *LibMal* (742 : 4), *RejRozpr* (63 : 1), *RejJóz* (232 : 7), *RejRozm* (30 : 4), *RejKup* (557 : 6), *HistAl* (208 : 45), *MurzHist* (53 : 10), *MurzNT* (65 : 13), *KromRozm II* (282 : 1); *KromRozm III* (385 : 2), *Diar* (179 : 4), *GliczKsiąż* (273 : 1), *LubPs* (892 : 4), *GroicPorz* (186 : 101), *GroicPorzRej* (2 : 1), *KrowObr* (1299 : 5), *RejWiz* (819 : 29), *OrzList* (78 : 4), *RejFig* (126 : 12), *RejŻwierz* (316 : 20) *BibRadz* (1074 : 11), *OrzRozm* (54 : 4), *BielKron* (3575 : 7), *GrzegRóżn* (65 : 2), *KwiatKsiąż* (96 : 9), *Mącz* (119 : 3), *OrzQuin* (152 : 4), *Prot* (21 : 3), *SarnUzn* (54 : 44), *SienLek* (292 : 8), *RejAp* (1970 : 3), *GórnDworz* (1137 : 1), *GrzepGeom* (63 : 2), *HistRzym* (15 : 35), *RejPos* (7069 : 27), *BiałKat* (226 : 2), *GrzegŚm* (90 : 1), *RejŻwierz* (1751 : 18), *RejPosWstaw* (41 : 3), *BudBib* (309 : 1), *HistHel* (22 : 9), *MycPrz* (29 : 1), *Strum* (14 : 1), *BiałKaz* (39 : 1), *CzechRozm* (1937 : 4), *PaprpPan* (74 : 50), *ModrzBaz* (441 : 16), *ZapKościer* (165 : 5), *StryjKron* (367 : 1), *NiemObr* (600 : 23), *WerKaz* (34 : 2), *WerKazPaprp* (1 : 1), *WisznTr* (11 : 3), *PudłFr* (54 : 10), *ArtKanc* (124 : 6), *KmitaPsal* (1 : 2), *PaprpUp* (16 : 2), *ZawJeft* (9 : 5), *ActReg* (151 : 1), *OrzJan* (68 : 1), *WyprPl* (1 : 3), *KołałCath* (17 : 1), *WujNT* (2191 : 1), *SarnStat* (1059 : 60), *SiebRozmyśl* (42 : 9), *WitosłLut* (1 : 1), *KlonKr* (5 : 1), *KmitaSpit* (8 : 6), *CiekPotr* (12 : 3), *CzahTr* (16 : 4), *PaxLiz* (35 : 5), *PudłDydo* (19 : 1), *ZbyłPrzyg* (1 : 1), *SzarzRyt* (10 : 3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XIX w.

I. Spójnik (49483) :

1. *Wprowadza wypowiedzenie dopełnieniowe; że; quod, ut PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; quia, quoniam PolAnt, Vulg, JanStat, Cn; quin PolAnt, Mącz, Modrz; quomodo JanStat* (22989) : *LibLeg* 3/33v (234); *ZapWar* 1506 nr 1976 (101); *ListRzeż w.* 46; *BierRaj* 23v; *mułcha vmrzecz.* a boya fzye. yfz dla grzechow mogych. bada potapyon *PowUrb* + (4); *MetrKor* 34/134v (34); *March*¹ A3; *nie tobieć Pan połał: Kazał to dąć fwey powolney/ Mnimam iż tey pścicze małej. BierEz* C3 (68); *Vczcie fie tu wflytocy krzelciani/ iijz gdy na was przydą przeciwnoſci ij cięłfkoſci [...] mowcie/ Bądź twá wolá OpecŻyw* 99v (290); *z grobu go wfłatz fwi(at)czyli fą a iijz od żydow wzięli pieniądze/ iijzby przeciw temu mowili. OpecŻywList* C2 (2); *OpecŻywPrzedm* C3v (3); *OpecŻywSandR nlb* 3v; *ForCnR* A4 (19); *PatKaz I* 4v (32); *PatKaz II* 58 (46); *ślubyly panu bogu yfz ten plod ktory by myely bogu by y ofyaroualy PatKaz III* 104v; *Rzek by my czemu bog y natura wlofy dala czlouyekouy odpouyedam yfz dla okrafy PatKaz III* 119v (112); *widzyalem fny a nyemalf ktoby mi ie wylozył/ ktore flyfłę iż ty vmielz mądrze wykładatz HistJóz* Bv (18); *TarDuch* E2v (4); *Capitulum.* 76. *SLimaki morzkie Iako Plin. piłze w księgach dziewiątych/ iże miewaią moczniefzłą fkorupę na sobie nizli ziemne FalZioł* IV 31d; *taka vrina w gorących niemoczach/ znamionuie richle niemoczy przeftanie/ albo iże ona niemocz w fuchothy fie przemieni FalZioł* V 14 (205); *Człowiece pomni á famego fie poznay, poznay ktos ieft, z czegos fie poczał y też narodził á iż vmrzelz. BielŻyw* 170 (35);

BielŻywGlab nlb 11; Gdyż ślychamy wiele chorich ktorzi wowią [!] iż byliby zdrowi gdy by tilko mogli zwrocic *GlabGad* L (62); Sálo. Co myśliſz. Márch. Myślę iż ſroká tyle ma pierza białego ile czarnego. *March*² D2v (8); *MiechGlab ktv* (42); *BierRozm* 7 (3); *KłosAlg* F3 (3); *March*³ T7v; Też wspomina lud żydowski iżby był iemu pośluzen: á iż więcey niemiał prziiąc ofiary ſtarego zakonu ale iż miały vřtać. *WróbŻółt* Q3; *DIxit* inſpiens in corde ſuo non eřt deus. Rzekł ſzalony człowiek w ſerczu ſwoim iż niemałz boga. *WróbŻółt* 52/1 (42); *WróbŻółtGlab* A3v (2); *RejPs* 42v (97); *ComCrac* 22 (5); Theřz powyada yřch ſkriřthkowá do řadu byegall wolwarku ſchultefkyego domyřlyá řzyá yřch na vczinek czielieřni *LibMal* 1547/132v; Czo řzye daley řtym antependium dzyalo powyada yřz nye wye. *LibMal* 1551/160 (520); *RejRozpr* A4v (20); *ConPiotr* 34 (2); *LudWieř* B3v (2); *SeklWyzn* A (16); A ſnadzieřcie iuř iż to zle teraz obaczyli *RejJóz* 08v (95); *SeklKat* N3v (14); *RejRozm* 394 (10); Mow ieno czo ſnim ozlocie Choczyáć teras wtym klopocie. Vyrzys yzecz wnet vřlyřchy Choć tam leżácz czycho dyřzy. Albo iż zbanku ſpolnego Zebrania roku lonřkyego. Towarzyřze czo zyřkaly Kylka tyřięczy przyřlaly. Vyrzys yze řię wnet ruřzy *RejKup* ř4 (207); przyřięřz mi iż czego będe żádał to wypeřniřz *HistAl* M (75); gdy řřrdzá iż zá wolnořcyá tą ktorá nam pan Kryřtus zřzádził/ nye yeřteřmy powinni vřtaw ludzkich dzyerzeć. [...] A iż duchowny vřzád żadnych vřtaw czynić nyemoże. A gđzyeby co papyeřz ze wřřyřkimi biřkupy [...] rořkazał/ iż im ná złoć nyema być dzyerżano. *KromRozm I* D3 (144); *MurzHist* P (34); *MurzNT Luc* 24/23 (30); *KromRozm II* h (126); wedle řwey řwyętey obyetnice/ ktorá obyecał/ gđzyeby řye ich dwa álbo trzye zefřlo w imyę yego/ iż tám myedzy nimi yeřt. *KromRozm III* A5 (170); *Diar* 57 (46); *DiarDop* 112 (7); *MrowPieř* A3 (2); *BielKom* A2 (13); *GliczKřięż* C2 (43); *LubPs* A6 (161); *GroicPorz* z2v (97); *GroicPorzRej* C4; przykařz diabłom tym pokuřam iřz řię wđzy vćiřřá *SeklPieř* 19v; day iřz w řwietle twoim chodzę/ a w ćiemnořciach niezbládeę. *SeklPieř* 19v (3); A batzyřz iuřz řkád mřza vřořřá? niemowze/ iż od Kryřtuřá *KrowObr* 198v (536); Szedłem potym ná gorę thá řcieřzká málućzká/ A iáko řámi wiecie iż bárzo wázyućzká. *RejWiz* 110 (292); Zebym miał powiedzieć iż według Żydowřkiej Bibliey/ tłumáczone ieřt/ wiedz iż nie. *Leop* *A3v (117); Powiedz mi kto ćię vczynił Kářłanem? rzeczeřz iż Biřkup. Kto Biřkupá? mniemam iż Arcybiřkup. Kto Arcybiřkupá? iřćie Papięř. *OrzList* c (25); Pháłk řię przyřnał iż mietz y káleteę wzięł/ á trzech grořzy przáł *UřPraw* I3v (90); *RejFig* Aa2v (60); Ale kiedy nie będye iuřz nikt walczył z námi/ Vřzrycie přętko záleb iż poydzyemy řámi. *RejZwierz* 6v; Zá napirwřzá rořkořz kładł/ gdy ř řzczeńcia řámeęo/ Bez trudnego nábycia/ iż kto dobrá řwego/ Pobořnie á z rozmyřłem/ vřzywa *RejZwierz* 134; A iego ochotna twarż/ iż nam rad/ zeznawa. *RejZwierz* 134v (127); Myřli moie przywodzá mię ábychći odpowieřziá/ y dla theęożem řię pořpieřzył (*marg*) Iákoby rzekł/ Dwie rzeczy mię przywodzá/ iżem řię pořpieřzył dać ći odpowieřz [...] (—) *BibRadz Iob* 20/2; Opowieda iż mieli być zawieřżieni do Ařsyryey/ á miáłtá ich iż miáły być wywroczone *BibRadz Os* 11 *arg* (442); *Goski* *2; *OrzRozm* E3v (19); Achitofel poznał iż Dawidowi záię być krolem *BielKron* 72v; lud pořpolity mnima być/ iż on obrázow wiele pány řmaryey řwá ręká/ [...] wykonterfował *BielKron* 143v; Iánczárowie przyechawřzy do Ceřářzá żádałi go/ iż gdy on ieřth człowiek chory/ ku obronie zyem nie gothowy/ prořili áby páńřtwo puřcił řwemu řynowi *BielKron* 258v (1091); *GrzegRóżn* Ev (23); *KochSat* A3 (2); *KwiatKřięż* F4 (21); Demoratos vos esse video, Widzę was być zámieřzkáne/ widzę yęřćie zámieřzkáli. *Mqcz* 233b; Vis me tibi in aliqua re operam praestare, Chceřz iż ći w

nieczem posłużę. *Mqcz* 264d; Extorsisti ut faterer, Wycińnałeś ná mnie yżem fię muśiał prziznać. *Mqcz* 459c (19); *OrzQuin* A2 (28); *Prot* D2v. (9); *SarnUzn* E2v (13); tedy zá to mam iż poniewáz żość ná wątrobie leży/ iey przelanie też ná wątrobę vpada *SienLek* 89v (40); *SienLekAndr* a2 (2); *LeovPrzep* a3; Oto słuchay Proroká wołaiącego: Iż niebo iest ftolec Pánki/ á ziemiá podnozek nogom iego. *RejAp* 46v; Słuchayże gdzie záleciála. Oto słyfzyfz iż ná pufzczá *RejAp* 104; á Anyoł mu powiedział/ iż to grzech/ á iżby tego nie czynił *RejAp* 191v (949); kazał wywołác/ którybykolwiek niewolnik z miálthá do niego vciekl/ iż/ y wolen być miał/ y mieć zá żonę the pániá/ któraby sobie po wzięciu miáltá obrał *GórnDworz* Z5 (227); *GrzepGeom* E (14); *HistRzym* 3 (17); A tu fie mařz napilniey naprzod vczyć/ iż kto pilen á słucha słowá Bożego/ iż iedno ten z Bogá iest *RejPos* 86; kto vwierzy tym świętym słowom á tym mocnym obietnicam iego/ ktore/ ták iáko Moizeřzowi powieđał Bog Ociec/ iż ie położył w vćciech iego *RejPos* 180; Słuchayże iż tu hiřtoria powieđa/ iż młodzienc vmárl. *RejPos* 223; A ná což mařz być wybránym od niego? Thu słuchay/ iż ábyř nořł w łobie przed fwiátem/ [...] fwięte imię iego. *RejPos* 285v; tyř nie pomázał żądna [!]/ mářciá áni głowy moiey/ á oná widziřz iż mářciámi fwemi pomázuie nogi moię [*Oleo caput meum non unxisti; haec autem unguento unxit meos pedes. PolAnt Luc* 7/46]. *RejPos* [308] (2358); *RejPosWiecz*² 90v (14); *RejPosWiecz*³ 96v (13); *BiałKat* 366 (89); *BielSat* B3 (13); *KwiatOpis* B3 (2); Mowi piřmo/ iż gdy Kryřthus miał ożywić Lázárzá/ że był záthrwozon y poruřzon w Duchu *Grzegřm* 47 (34); Támpże gdy oná dziurká tym pilniey pátrzyła/ Iż ociec ma pieniádze teraz vwierzyła. *HistLan* C2v (18); bęďzie Pleban vczył/ kiedy to imię OCIEC ludźie vřlyřzá/ iż ku wyřřzym táiemnicam fwoię myřł máię podnořić. *KuczbKat* 15 (115); iáko krzywa řořná w boru/ kthora nic więczy nie vmie iedno iż fie zyeleni *RejZwierc* 18; Ale kto łobie táká řłáwę á táká pociechę odniefie/ gdy mowiá o nim iż to dobry á cnotliwy człowiek/ iż ten áni plá nie drařni/ iż żywie nadobnym vcźciwym á řpokoynym żywotem řwoim/ iż záwřdy weřoł á záwřdy beřpieczney myřli vřywa *RejZwierc* 115; A řłuřnieybychmy fie řámi winowác mieli/ niřli iż winuiemy przyrodzenie. *RejZwierc* 157; Pátrz y Wilk w leřie iż theř buia łobie. Lecř gdy go goniá bárho go tho řkrobie. *RejZwierc* [213]v; A což Adam był thák nářbyt złego vczył iż iáblko vrwał? *RejZwierc* 260v (541); *RejZwiercPodw* 183v; krothko powiádoiąc/ iż wolno fie tákiemu Ordynkowi potykác y niepotykác z nieprzyaciélem kiedy chce *BielSpr* 31; Gdy fie tráfi nieprzyaciéł wielki/ s ktorego rozumieiąc/ iż żeń [!] mocy mieć nie mogá/ ieřďżá nád nim trapiąc go *BielSpr* 71 (44); *KochMon* 25; *WujJud* 171 (10); *WujJudConf* 222v (29); *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [143³] (6); *BudBib Ier* 40/14 (131); *BudBib Kaw* A3; *HistHel* Dv (10); *MycPrz* I B4 (10); *Strum* A4v (3); *WierKróc* A4 (3); *BiałKaz* D4v (11); *BudNT Luc* 24/46 (81); *StryjWjaz* C2 (7); mowiąc: Widziáł (pámiętayże iż dzień) y weřelił fie. *CzechRozm* 30v (265); Y Lizimách co mowiá iže Lwá vduřł/ Ledwieby fie iuř mi wierz dziř o tego kuřł. *PaprPan* C2; Bo gdy on s řwym orřzakiem iuř w gromáďzye řięďzye/ Wierz mi iže mu řaden tu řilen nie bęďzye. *PaprPan* C3; Więc gdy przyďzye w potrzebie áli nářz Borkowřki/ Vyrzyřł iřci zuchwálcze přętko vtrze rořzki. *PaprPan* Bb (45); *KarnNap* B (6); *Caius Iulius* Ceřarz [...] powiádoiá iż o ięzyku Lácińřkim Křięgi do Cyceroná piřáł *ModrzBaz* [16]v (61); *SkarJedn* 299 (252); *Oczko* 2v (8); Wołála iřz ná żořádek chorzáły/ niřli ná duřżę. *Skarřyw* 142; Grořono iřz fię Tátárowie wroćić/ a pánnom czyřtořć brác mieli. *Skarřyw* 161 (757); *MWilkHist* K4v (11); *ZapKóřcier* 1580/14v (42); á ná Kijowie vřiadł Swietořław/ álbo Stořław (drugie Kroniki

piżną iż Włewold) *StryjKron* 185 (131); Co fię tknie iż lómo piłmo ś. przyimuiemy/ co nam ma zá nie dobre/ tego fię nie wftýdamy *CzechEp* 215 (407); *CzechEpPORz* **2 (5); A ktorzyby ielzcze zá záłtoną byli/ tákowych/ znác iż Ewánielia nie oświeciłá. *NiemObr* 84; á ielli tego nie vkaże (iákożem pewien iż nie) czemu fię tego waży *NiemObr* 114 (215); *KochFr* 65; *KlonŻal* C2v (2); *KochWz* 135; nie wierzył/ áby Mellyafz iuż ná świát przyfzedł/ ále iż dopiero przyść ma. *ReszPrz* 78 (95); *ReszHoz* 134 (4); *ReszList* 144 (20); *WerGośc* 270 (33); Przetoz rádżę káždemu wżetecznému człowiekowi/ iż poki czás ma/ áby fię w czás vznał *WerKaz* 301 (9); *WerKazPap* 274; *WisznTr* 3 (3); *BielSen* 8; Co też mowifz iż Pánié chodzą ochędożnie: Czynią to zá zwyczáiem ftárodawnym drożnie *BielSjem* 7 (14); *KochSob* 62; PRzyiechał do mnie ieden/ co fyé báwi dworem/ Iákom baczył po tętnie/ iże z pułtym worem. *PudłFr* 63 (28); *ArtKanc* N4 (47); *BielRozm* 11 (10); A co powiedafz/ iż co práwnie/ to y ípráwiedliwie. Przodkowie wálzy nie ták rozumieli *GórnRozm* G (58); Y choćiay w kiryfz będą vzbroideni/ Obaczyfz iże/ oni z pychą fwoią Grą będą twoią. *KmitaPsal* A2v; *KochWr* 24 (7); *Pap*Up D3 (3); *ZawJeft* 5 (7); *ActReg* 31 (25); *GostGosp* 58 (3); Day Boże iż iákową poślugę Oyczyźnie fwey ieltem powinien/ ábym ią mogł wykonać. *Phil* D (5); *GórnTroas* 23 (13); *KochCz* A4v; Y Wyście niebá/ czyli ziemiá krzywá/ Moia żrzenicá/ iż ták ná płácż chćiwa *GrabowSet* N (19); *KochFrag* 23; *KochFragJan* 4 (2); *OrzJan* 39 (8); *WyprPl* A2; Paćierz przy Mfzey iż od czáfow ielst Apoftollkich/ świádczy S. Grzegorz li: 9. *Epift.* 63. *LatHar* 101 marg (59); *KolakCath* B4v (4); *KolakSzczęśl* C (3); *RybGęśli* A2; Z tego widomego wftápienia do niebá Chriftá Páná/ á iż tákże záfię ma przyść ná fąd: chćieli dowieść Kálwiniftowie/ że go nie máfz w S. Sákrámenćie. *WujNT* 396 (1057); *WysKaz* 15 (22); *JanNKar* B4v; *JanNKarGórn* D4 (2); vftáwiamy y fkázuiemy ie tákowéyże winie y karániu y kaźni bydż podległé: á iż tymże obyczáiem maią bydż karáni wżyfcy y káždy zołobná *SarnStat* 194; VStáwiamy téz: iż ielli kto v fádu kórd wymie/ á nikogo nie ráni/ áby tákowy ná lálce nálfzy był. *SarnStat* 787 (620); *SiebRozmysl* Bv (17); *GrabPospR* N4; *KlonKr* D2 (3); *KmitaSpit* B4 (4); dopuścił zátym P. Bog/ iż Sáráceni ábo Turcy onę flawną kráinę podbili *PowodPr* 31 (56); pokażę [...] iż go [*Boga*] nikt pewniey y lepiej nie wyznawa/ iáko iż ielst w Troycy iedyny. *SkarKaz* 274b; Bo ftworzenie [...] y ten rzád dżiwney mądrości ktory ielst w nim: nie vkázuie iedno iż ieden Bog ielst. *SkarKaz* 274b (240); *VotSzl* A4 (3); *CiekPotr* 13 (10); Słyfzałem od ludzi iż *tempore faelici*, *Multi funt* powiádaią ná ten czás *amici*, *CzahTr* Cv (5); *GoslCast* 36 (11); Lecż nie trzebá po nię flác/ boć tu wfkokiem bieży/ Znác iż Páná obrotná/ chlebá nie záleży. *PaxLiz* C2 (8); A ielli rozumiefz/ iż w mocy woylká wygránie ielst woyny: vczyni P. Bog/ iż poráżony od nieprzyaciól będfiefz *SkarKazSej* 685b (69); Wilá też tákże/ żebyś wiedział iáka/ Tedyć powiedam iż Wilá dwoiáka. *KlonFlis* F2 (5); *KlonWor* 18 (9); *PudłDydo* A3 (9); *SzarzRyt* A3 (6).

Zwroty w funkcji cudzysłowu: »mowiac iż...« (223): *BierEz* D3v; *OpecŻyw* 3v (3); *PatKaz I* 13v; *PatKaz III* 104v (2); *HistJóz* B3v; *MiechGlab* 57; *LibLeg* 7/35 (2); *RejKup* n2 (2); Gdy Darius then líft czedł przybieżał drugi pośel mowiac iż Alexander położył fie z woyskiem nád rzeką ktorą zowá Siragmá. *HistAl* C7 (3); *LibMal* 1551/164; *KrowObr* A4v (16); *RejWiz* 49 (2); *Leop Luc* 14/30 (3); *RejFig* Aa2 (6); *RejZwierz* 25 (4); *BibRadz Hab* 1/11; profili theż Norymberczánow o pomoc/ ále fie im ftego wymawiali mowiac: iż lámí máią co czynić broniác fwych gránic. *BielKron* 226 (59); *SarnUzn* E (2); *SienLek* 75v (2); *GórnDworz* Q7v; *RejPos* 313v (23); *RejPosWiecz*² 91v; *RejZwierc* 11v; *BielSpr*

73; *BudNT Matth* 10/7 (3); *CzechRozm* 208v (13); *ModrzBaz* 70v; *SkarJedn* 51 (3); *SkarŻyw* 29 (5); *MWilKHist* H; *StryjKron* 451; *CzechEp* 214 (19); *NiemObr* 14 (4); *ArtKanc* N3v; *WujNT Luc* 24/7 (26); *WysKaz* 11; *SarnStat* 767 (2); *PowodPr* 69; *SkarKaz* 549a (2); *SkarKazSej* 700b.

»powiadając iż...« (204): *BierEz* I2v; *OpecŻyw* 40v; *MetrKor* 40/823; *FalZioł* I 110b (5); *LibLeg* 11/95 (4); *RejPs* 209v (8); *LibMal* 1543/77 (2); *RejRozpr* B4 (2); *SeklWyzn* a2v; *RejKup* k7v (5); *HistAl* C7v; przykazánya biskupow nyeflucháli/ powyedyáýac iż grześlni ľą biskupi y kápłani/ á ták nyegodni áby dawáli ábo przyymowáli śwyátołci. *KromRozm I* F2v (4); *KromRozm II* o3v (2); *KromRozm III* G5 (3); *BielKom* B4; *KrowObr* 232v (8); *RejWiz* 189v (4); *RejZwierz* 33v; *BibRadz* 2.Tim 2/18 (2); Páweł Wenet wielki żeglarz y gwiazdarz piľze powiádaýac iż ie widział okiem. *BielKron* 269 (30); *SienLek* 4 (3); *RejAp* 5v (7); *GórnDworz* T4 (5); przy thákowych nie iefł kroleřtwo Pána Kriftufowe/ chociaľz lie im teź czálem drudzy chľubiaý/ powiádaýac iż máia kľucze do niego. *RejPos* 314 (35); *BiaľKat* 261; *KuczbKat* 400; *RejZwierz* 47 (19); *BielSpr* 42; *WujJudConf* 243v (3); *BudBib* 2.Mach 2/7; *HistHel* C2 (2); *BudNT* Ff8v; *CzechRozm* 265 (5); *SkarJedn* 316; Mátká tedy oná prořila tego S. zá fynem ľwym/ powiádaýac/ gdy nie ma co ieść/ iľz ľwoie pľugáľtwá ie. *SkarŻyw* 35 (10); *MWilKHist* I4; *StryjKron* 427; *ReszPrz* 44 (5); *ReszList* 149; *ZapKořcier* 1585/59v; *GórnRozm* N3; *WujNT przedm* 4 (12); *SarnStat* 781.

»rzek(n)ąc iż ...« (7): Aże żoraw z pořzodku wľał/ A tey to rádzie odmawiał: Rzekąc/ iż lie to nie godzi/ Bowiem wľyřthkiey opcy ľzkodzi. *BierEz* P2; *OpecŻyw* 4v (3); *MurzNT Ioann* 4/51; iákoř to náprzodku nápiřaľ rzeknac. Iż tľłowiek żadny niewie iefli ľáľki/ áľbo gniewu Bożego winien iefł. *KrowObr* 53; *BielKron* 56.

a. Z zapowiednikiem (odpowiednikami) „to”, „ono” (w A sg lub innych przypadkach zależnych), „stąd” (5848) : a ktemu ma teř pan Iakub to miecz isz gdy by thu przyachał do Nadarżyna aby mu bylo volnye lovienie ryb w stawye *ZapWar* 1548 nr 2668 (303); *MetrKor* 31/620; *ListRzeź* w. 31; A tego nawiřřřřey zađam yz gdi dzyen ľmyercy moyey przijdzye ti ľam myli panye [...] bađz obronca mim *BierRaj* 17v; Iákořby mogła zágubić: Tego ktoryć to vczyniľ/ Iż cię mężowi omierził. *BierEz* Qv (32); vbać ie⁸⁰ vbořtwo s pokora zľczone s tego/ iľż zwolenicy do miaľta ľfli nabywaiáťz tżoby iedli *OpecŻyw* 51 (52); *ForCnR* B2v (2); *PatKaz I* 6v (3); tocz dzyw uyáťrzy nyľz to yľz panna poczata przeľz pyeruorodnego grzechu *PatKaz II* 66v (22); *PatKaz III* 109v (12); *HistJóz* C4 (4); *TarDuch* A5; PLinus [...] powiada banie być podobne ogorkom w wľoľwoľciach [!], á nawięcey w tem iż zimna nie cierpiá *FalZioł* I 39c (26); *BielŻyw* 166 (8); *GlabGad* F4 (12); *MiechGlab* 63 (7); *BierRozm* 18; *KľosAlg* Av (5); *KlerWes* A2v (2); *LibLeg* 6/55v (96); *WróćŻoľt* mm4 (9); *WróćŻoľtGlab* A4v; *RejPs* 74v (86); *ComCrac* 11v (3); Iľch Zibura [...] vkradł liřfy y kuná [...] wye tho ľtad yľch Bothi kthore bill przegrall, przedawľchi the liřfy ľkunamy wikupill *LibMal* 1549/150 (29); *RejRozpr* Hv (7); *SeklWyzn* c2v (3); Nie iednoć ia kađdyć czľek vgodzy w to ľnadnie Chociay lie zakoľyľze iż przedię nie padnie *RejJóz* L7 (26); *SeklKat* A5 (5); *RejRozm* 404 (5); Niewiem czo ty to maľs za Liřt Ale tego mořeľs być yľt Iľczy tu yedno czľęľcz maia Co Panľká wola dzieľayá *RejKup* aa6 (53); wierzyľzli themu iż gdybych byľ miľ Alexandrowi thediby mię iľcie ľamego w ręce twoie nie podał *HistAl* L8v (26); *HistAlHUng* A3; *KromRozm I* C3v (27); *MurzHist* E4v (15); *MurzNT* 148v marg (3); *MurzOrt* B (3); *KromRozm II* c4v (25); ácz tám biskupa ľamego myeni/ áľe w obyec o kápłanyech

rozumie/ co sęe znaczy z onego/ iż piłmo z płałterzá nye o bifikupye/ ále o kápłanye/ łobye ná pomoc byerze. *KromRozm III K2v (38)*; *Diar 36 (25)*; *DiarDop 98 (5)*; *BielKom B6v (5)*; *GliczKsiqż B4v (58)*; *LubPs A2 (44)*; *GroicPorz B3v (17)*; *KrowObr 8 (145)*; Coż po tym iż małż dofyć á nie znác ná tobie *RejWiz 51v*; A iż tu zímá z látem ták fie záuždy mieni/ To ták záuždy sřprawuie łońcá przyrodzenie. *RejWiz 150v (72)*; *Leop Deut 26/3 (10)*; *OrzList c (17)*; *UstPraw Kv (2)*; *LeszczRzecz A2*; fyná mu powilá/ A iż włafny był iego/ mocno to twirdzilá. *RejFig Ee3v (11)*; IEleń fie pyłznie chlubił/ vřzymá y rogi/ Iedno fie tym fráfował/ iż miał cienkie nogi. *RejZwierz 119 (34)*; *WyprKr 45*; á miáfto tego iż niekthorzy byli prędkieimi w oładzeniu iedni drugich/ áby rádřzey káždy łam o łobie miał łtáranie *BibRadz II 90v marg (94)*; *Goski *2 (2)*; *OrzRozm A2v (12)*; Przyřzło potym ná to iż Romulus zábił brátá *BielKron 98v*; y ná tym było zołtáło iż záfię Litwie miał Smoleńfk wydác *BielKron 411 (235)*; *BielKronCies Mmmm3 (2)*; A iż ták ieft dowiodęć twymże piłmem te⁸⁰ Iedno łobie porządnie ná pálcách wyliczay *GrzegRóżn Nv (10)*; *KochSat A4v (5)*; A niemamy fię namniey tego bać/ yżefmy łnadz krotko żyli: ale fię tego mamy barzo bać yżeby ten czas nářzego žycia/ krotki fię inřzym niezdał. *KwiatKsiqż M4v (8)*; Qui fit ut ego nesciam, Co yełt w tym yř ya o tym nie wiem. *Mqcz 340c (16)*; Otwóřzmy též vřzy ná Niemcá/ co stámtąd vřłyřyzř inęgo/ iedno to/ iż iuř z Niemiec pewnégo Páná mamy. *OrzQuin Y4 (61)*; Co wřdy w tym ieft/ iż ludřie ták fię wřzędy boiá? Gdřie Bog y dobra sřprawá/ tám řerce nie mdleie *Prot B2v (4)*; *SarnUzn C8v (10)*; *SienLek 33 (21)*; *SienLekAndr a2v (2)*; *LeovPrzep D (4)*; Gdyř tego y łam Pan potwirdzić raczył: Iř wierny nie vmiera/ ále przelępuie z řywotá do řywotá. A niewierni iż prołto idá do ognia *RejAp 124v (193)*; ábowiem ci obrzymowie/ mimo to/ iż niewáiá niemá záuždy rozum tępy/ bywáiá teř niezgrábni *GórnDworz E*; Rzymřka Rzeczpółpolita iż byłá ták wielka/ niemniey fie do tego białęłowy przyczyniły *GórnDworz Zv (205)*; *GrzepGeom D2v (5)*; Ktoř tego nie wie iře kto nie waży ten nieprzeważy. *HistRzym 9 (10)*; nie nářzekáli ná to/ áby fie Pan zmiłowác álbo wyłłuchác nie miał/ ále ná tho nářzekáli/ iż go obráźili/ á iż czuli ná fię řrogi gniew iego. *RejPos 309v (949)*; *RejPosWiecz² 94 (4)*; *RejPos Wiecz³ 96 (6)*; *BiałKat 21 (17)*; Pátrřze iedno/ łkąd im ty vřráty przychodzą/ Stąd iż wiele przyaciół/ ku tey sřprawie zwodzą. *BielSat C4v (7)*; *GrzegŚm 4 (12)*; *HistLan C2v (13)*; *KuczřKat 20 (46)*; thedy powiedziá: Iřem rad řynowi/ álem temu rádřzy iż Ariftoteles řyw á iż fie zá cřáłow iego vrodził. *RejZwierc 13*; á pewieneř tego iż cokolwiek małř/ y co oczymá widziř wřzytko to nie twoie/ á iż álboć to zá řywotá zginie/ álbo iż tego wřzytkiego odbieřeć muřiř. *RejZwierc 151 (189)*; *BielSpr 23 (32)*; *WujJud 62v (4)*; *WujJudConf 43 (17)*; *RejPos Rozpr c3*; *RejPosWstaw [41³] (6)*; *BudBib c2 (21)*; Mogác fie Acháb pomřcić [...] Zábić niełłáchetniká/ pogániná złęgo. Proćř tego iż łámęgo/ przy zdrowiu záchował/ Ale ielcře y miáłtá/ ze wřzytkim dárowáł. *HistHel D (4)*; *MycPrz I A2 (8)*; *Strum H4 (6)*; *WierKróć Bv (4)*; Chcećie wiedzćie ty dobrodřieyřtwá/ nádto iř w pokoiu nář záchował. *BiałKaz K3 (4)*; *BudNT Ii8v (10)*; *StryjWjaz Cv*; Iř ták głupie y sřprořnie řydowie mowiá/ á zwłářczá o rzecřách duchownych/ niebiełkich/ temu fie namniey nie dziwuię. *CzechRozm 123*; Ktorá wářpliwoř ielli mi z řercá wymieřř/ á mnie to iż teraz Chriftus kroluie pokařeřř/ eris mihi magnus Apollo *CzechRozm 182v (569)*; *PaprPan B2v (26)*; *KarnNap B4 (8)*; co iż z woli Bořey ieft/ řwiádczy o tem Boży Prorok *Ezechiel* temi słowy *ModrřBaz 18v (57)*; *SkarJedn 55 (100)*; *Oczko 5v (9)*; *Skarřyw 168 (131)*; *MWilkHist K (5)*; *ZapKóścier 1580/14 (11)*; *StryjKron 59 (13)*; *CzechEp 21*

(558); *CzechEpPOrz* **3v (13); *NiemObr* 76 (146); A tym łam siebie winuy/ bo/ co cię dziś boli/ Ztąd idzie/ iżeś ludziom obłudnym był gwoli. *KochFr* 102; *ReszPrz* 76 (15); *ReszList* 177; *WerGość* 220 (8); *WerKaz* 287 (6); *BielSjem* 20 (3); Owżem iże cię łlucham/ miéy ty ná tym dofyć *PudłFr* 26 (10); *ArtKanc* A4 (21); *BielRozm* 20 (3); Siłá fię w wielu rzeczách władzey Krolowi więło/ iáko y w tym/ iż nie może nikogo przed się pozwać chyba *in caufa fifci GórnRozm* M4 (38); *KochWr* 23 (4); *PaprUp* G (3); *ZawJeft* 5 (2); Co się tego dotyczye iż przodkiem wm IM P Marszałek puszcza, temu mnie niedziw *ActReg* 161 (13); Włodárze tego pilnować máią/ iż gdyby ktory vmárł/ áby quity nie poginęły *GostGosp* 42; A ma to pomnieć káždy/ iż czego omiełzka czáfu łwego/ że tego nie vgoni áż w rok/ álbo nigdy. *GostGosp* 84 (6); *Phil* E3 (5); Pánná iż ma bydz ścietá/ wefeli fię z tego. *GórnTroas* 62 (8); *KochCzJan* A2v; *GrabowSet* C3 (5); *KochAp* 6 (2); Przetóz nie widzę/ coby im w bitwie pobudką bydz miáło/okróm tego iż lie boią. *OrzJan* 45 (9); *LatHar* 157 (33); *KołakCath* B4v (2); Nie toć w nich gáni/ iż budowáli groby Prorokow: ále iż náśládowáli [!] złości y niedowiárftwá przodkow łwych *WujNT* 243; A Mowię *to iz* do ktore⁸⁰ czáfu dziedzić iest dziećięciem/ nic nie iest rozny od ługi [*Dico autem: Quanto tempore heres parvulus est*] *WujNT Gal* 4/1 (102); *WysKaz* 26 (9); *JanNKar* C2; *JanNKarGórn* Hv; *JanNKarKoch* F2v; *SarnStat* 11 (104); *SiebRozmysł* Bv (5); *WitosłLut* A4v; A iż Pan Bog niekiedy tákowá pomftę fwą zwłacza: czyni to/ naprzod dla vpámiętánia ludzkiego *PowodPr* 15 (18); Kochaymy fię z tego/ iż wierzym w Chrytułá [...] iż tego miłuiem ná ktorego nie pátrzym: iż to wierzymy co on rzekł/ [...] iż prawdzie y mocy iego [...] pokłon czynim *SkarKaz* 209b (52); Nie dufaymy temu/ iż teraz choć w nierządzie łtoimy: boymy fię bychmy w nim nie vpádlí. *VotSzl* B3; *CzahTr* G2 (2); *GosłCast* 14 (8); *PaxLiz* A4v (3); *SkarKazSej* 674b (14); *KlonFlis* A3v (3); *KlonWor* 26 (2); *PudłDydo* B3v (6).

b. Z zapowiednikiem „tak(o)”, „takci”, „także”, „takież” albo „inak”, „inaczej” (w konstrukcjach typu: *nie inaczej jedno iż*) (796) : Item o slodzyeyoch thak połthanowyly yze o zlodzyeyłthwo obwynyony Cztherzy rałzy, może łfya przyszyągá sprawycz *MetrKor* 34/134; *BierEz* Lv (2); *OpecŻyw* 181v; *PatKaz I* 5v (6); *PatKaz II* 31v (5); *PatKaz III* 135 (16); *FalZioł* IV 36a (2); á tenli obyczay ryczerze záchowaiá iako v Alexandra, v ktorego tak czyniá iż káždy rycerz po wypiciu z kupka y z innych łtatkow łrzebrnych abo złotich może y łobie wziąć. *BielŻyw* 157; *GlabGad* C6v (3); *MiechGlab* 29; *WróbŻołt* R8; *LibLeg* 7/98 (15); *RejŁas* w. 69; *RejPs* 64 (9); *ComCrac* 13 (2); Obiwanyv v Granowskiego y vynłchich Zyemyan pithanye thak zeznal łłch po wiwolanyv łwem zzyemye bill v pyotra Granowłkiego trzi kroc *LibMal* 1546/ 122v (3); *RejRozpr* B4 (5); *LudWieś* A2; *SeklWyzn* F (8); *RejJóz* N4 (7); *SeklKat* I2 (2); *RejRozm* 399 (3); *RejKup* cc5v (12); *HistAl* Gv (2); *KromRozm I* E2v (4); niemá tak rozumieć żeby się prawdy zaprzáł/ ale iłz kościołowi Chrześcjanłkie^{mmu} prawdę i pana chriłtułá wyznał *MurzHist* G3; *MurzNT Luc* 19/31; *KromRozm II* m4 (3); *KromRozm III* B6 (5); *Diar* 47; *DiarDop* 112; *GliczKsiqż* C3; *LubPs* cc5v (6); *ZapWar* 1558 nr 2686 (2); *GroicPorz* hh3v; Tho łá twoie flowa/ ktore/ niemogę thego inák rzetz/ iedno iż łá według rozumu ciełefnego dofić mądre *KrowObr* 108 (78); Wiem iże iá Wenułem włzędý názywano/ Y ten vrząd ták łfyzę iż iey z niebá dano. *RejWiz* 36 (11); *Leop Rom* 10/5; *OrzList* bv; *RejFig* Aav (3); *RejZwierz* 132v (13); *BibRadz 1.Par* 17/10 (5); *OrzRozm* K4; *BielKron* 15 (28); *GrzegRóżn* A2; *KochSat* B4v; *KwiatKsiqż* B3 (4); *Mqcz* [176]d; Sárnicki ták wierzy/ y ták vczy/ iż Bóg w Trócy iedyny nie iest/ ále iż łá

trzy między łobą w naturze różni *OrzQuin* V3v (3); *SarnUzn* F2v (2); *SienLek* 112v (2); *RejAp* 186 (20); Niepowiedamci ia/ żeby on te pieniądze zachował/ ale tak mowię/ iż iako ow co nągo rwie trzełnie/ tak ten pan/ w brzuch wżytko włożył. *GórnDworz* Q8 (58); *GrzepGeom* A3v (2); *RejPos* 255v (60); *RejPosWiecz²* 92 (2); *RejPosWiecz³* 98v; *BiałKat* 46 (4); *GrzegŚm* 18 (2); *HistLan* C2 (3); *KuczbKat* 230 (5); *RejZwierc* 9v (22); *RejZwiercPodw* 183v; pytał go: Czemu fie tak trze mogący komu kazać? Odpowiedział thák: iż łług nie ma *BielSpr* 47 (3); *WujJudConf* 252 (4); *BudBib* cv (2); *HistHel* B4v (3); *BiałKaz* D2; Rzec tego nie możelz/ chyba tak iż był wedle przeżrzenia Bożego w obietnicy y w figurách *CzechRozm* 30v (84); *PaprPan* A3 (4); *ModrzBaz* 5v (5); *SkarJedn* 6 (10); *SkarŻyw* 91 (8); *MWilkHist* B2v; *StryjKron* 41 (4); *ZapKościer* 1582/35v (2); Co fie żywotá náłze^{go} dotycze/ iefli go I. M. nie świadom/ iakoż/ ia tak tufzę/ iż nie świadom *CzechEp* 11 (70); *NiemObr* 127 (19); Ia przy kuflu przedsię łtoię: Bo tak mnimam/ iż vpitym Lepięy leżec/ niż zábitym. *KochFr* 93; *ReszPrz* 35 (6); *ReszList* 156; *WerGośc* 254 (2); *BielSjem* 9; Bóg tak chce mieć/ iż káždy człowiek różno chodźi *PudłFr* 47; *GórnRozm* F4 (18); *ActReg* 61 (5); *OrzJan* 22 (2); *LatHar* 77 (2); *WujNT* 133 (15); *WysKaz* 22; A o Królu Ie^{go} M. tak czyniącemu niema byđz ináčey rozumiano: iedno iż przeciwko przyśiędze fwéy/ krzywde wczynił Przywileiowi pośpolitému. [*Regia autem Maiestas ... privilegio communi iniuriam intulisse censeatur. JanStat* 299] *SarnStat* 74 (26); *SkarKaz* 155a (2); *CzahTr* Iv; *SkarKazSej* 677b; *KlonFlis* A3v; *KlonWor* 18 (3); *PudłDydo* [B5].

Zwroty w funkcji cudzysłowu: »mowiac tak (a. tak mowiac) iż...« (11); *RejPos* 265 (3); którą Chriřtus zálecał/ tak mowiac: iż prawdziwi chwalcy/ chwałá Bogá oycá w duchu y w prawdzie. *CzechRozm* 88 (2); łkad też czyni takie zámknienie mowiac tak: iż poniewaz nie mowi wżyřcy ale tylko wiele: tedy go niektorzy pewnie widźieli etc. *CzechEp* 221 (6).

»powiadajac tak (a. tak powiadajac) iż...« (5); ludzi prořtych vtzyćie/ powiádaiac tak/ iż fie niegodzi żadnemu Swięconego ieść/ iedno thylko ludziom tym/ ktorzy przyřtępiuá. *KrowObr* 99v (2); *RejAp* 178v; *RejPos* 192 (2).

2. *Wprowadza wypowiedzenie podmiotowe; że; ut PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; quod PolAnt, Vulg, Modrz, JanStat, Cn; quia, quoniam PolAnt, Vulg, JanStat; quin Mącz; quomodo PolAnt* (3530) : Coż zá cnotá iż ty latałz *BierEz* N3v (12); *OpecŻyw* 29v (29); *OpecŻywList* Cv; *ForCnR* A3 (2); *MetrKor* 40/822 (4); *PatKaz I* 14 (4); *PatKaz II* 69v (16); Tu by kto łpytał komu fyá łzpouyedala podobno yłz pytrouy yako kaplanouy nauyłsemu *PatKaz III* 138 (12); *HistJóz* Bv (4); *FalZioł* IV 58d (33); *FalZiołUng* V 119; *BielŻyw nlb* 14 (5); *GlabGad* A5 (28); *MiechGlab* 60 (6); *BierRozm* 18 (3); *WróbŻołt* H4 (8); *WróbŻołtGlab* A3; *LibLeg* 6/117v (12); *RejPs* 111v (15); *ComCrac* 18v (3); Bo á co to wádzi duřfy Gdy fie drobiozgu nákrufy Iż fie to miotelką zmiećie Wżdy fie co zá to wygniećie *RejRozpr* Dv (4); *LibMal* 1544/87v (4); A iżechmy łzpiegowie gdy fie zdało tobie Każales gi nam na znak tu go przywieřc łobie *RejJóz* N8v (12); *SeklKat* N2v (3); *RejKup* R (32); Nie dofyć iefł człowiekowi walczácemu iż zwycięřtwo otrzyma. *HistAl* F5 (11); Iż co nyema potfirdzenya áni mocy z piřmá/ yálna rzecz iż to z czártá yeřł. *KromRozm I* H4 (19); *MurzHist* R4v; *MurzNT* 103v (2); Acz/ gdy tak wyele dobrego vczyli y piřáli/ podobyeńřtwo iż nye bez łálki ducha řwyętego to czynili *KromRozm II* ł4 (22); By też dobrze nic wedle wrzędu nyefřprawował dofyć iż zá wřtáwyenim porządny m wrzędnicze myeyřce dźyerży. *KromRozm III* L2 (43); Jest w statucie iż IchM panowie

starostowie mają uznawać, jeśli iuste et legitime fuerit innodatus kłátwami *Diar* 72 (5); *DiarDop* 101; *BielKom* F7v (3); moyá rádá yeft iż nye trzebá fie dzilia ná kápłáńftwá kwápic *GliczKsiąż* 06v (5); iefli fie w niewierze łwey nie obaczymy/ [...] pewnie iż nie wnidziemy do wiecznych rofkołszy *LubPs* V4 (20); Abowiem kto bierze ná dáremno Imię Boże [...] pewna á nie omylna rzecz ieft/ iż pomłty od Bogá nie wydzie. *GroicPorz* y4 (33); *GroicPorzRej* C3v; Máło iefztze było Duchowi nietzyftemu/ iż ták wiele ludzi od łámege Páná Bogá odwiódł *KrowObr* 166v (26); Zafz nie lepyey prawdziwie iż fie okázuią/ Twoje cnothy poczciwe/ niż gdyc pochłebuią. *RejWiz* 99 (40); *Leop* 1.Par 18/1 (13); *OrzList* dv (5); *UstPraw* Kv (2); *RejFig* Ccv (6); łzkodá to miáłto ižefcie zborzyli/ Bo pokifcie w kłopocie/ poty zgodni byli. *RejZwierz* 6v; Siemuřzowłki mym zdánim/ iż to człowiek godny/ Lecz zda mi fie ná łwoy łtan/ iže iefzcze głodny. *RejZwierz* 89v (23); Y łtáło fie oney nocy iż rzekł Pan do niego *BibRadz Iudic* 6/25 (53); *Electia*, to ieft/ wybránie Człowieká ná Kroleřtwo/ prawdá iż ono iefłh przy Rycerřtwie Polřkim. *OrzRozm* B4; Dyálog Trzeći. Summá Dyálogu tego/ iż wedle Krolewřkiewy Przyřięgi Exekucya ma łwe począc od Ołtarzá. *OrzRozm* E3 (4); gdzie máło yž Andorffu álbo Lowánium niewzięli *BielKron* 220; łromotá pánu wielkiemu do vbogich iěždzić/ łłufzniewy iż my do ciebie przyedziem. *BielKron* 296v; przechodzili Polřkę [...] wielekroć do roku bez żadnego odporu. Mym zdanim iż tho było prze wielkość pánow Polřkich *BielKron* 364 (118); *GrzegRóżn* L3v (4); *KwiatKsiąż* E4v (12); *Mącz* 341c (3); *OrzQuin* E3v (2); *Prot* B3; *SarnUzn* C4 (7); *SienLek* 18 (18); *SienLekAndr* a2; *LeovPrzep* F4; Obyczay zázwdy był Páná tego iż częłto powtarzał łłow łwoich *RejAp* 86 (31); *GórńDworz* Aa4v (75); *GrzepGeom* E3v (2); Mierzi mię ižem niegdy bogá rozgniewał *HistRzym* 99 (4); á bliřko iż ták będzeye/ á iż fie o tym ty prorocłtwá łciągáią. *RejPos* 260; Mężowie brácia/ nielza iedno iż muřzą być włyřthki piłmá wypełnione [*Viri fratres, oportet impleri Scripturam PolAnt Act* 1/16] *RejPos* 287; A dawnož temu miły Miřtrzu iż cie tám chcieli vkámionowác/ á wždy tám zálię iść fie bierzefz? *RejPos* [352]v (193); *RejPosWiecz*² 94 (5); *RejPosWiecz*³ 99 (2); *BiałKat* 96 (3); Człowiek zá dziełięć grzywien/ łzkápá zá łto złotych. Dobrze iż ich do pługá iuž nie záprzágáią *BielSat* D4v (3); *GrzegŚm* 33 (4); Ano gdy więc towaru w ręku łwych nie macie/ Pewnie iż Kotá w worze drudzy tárguiecie *HistLan* F (6); A wiadoma rzecz ieft/ iż żaden powinney cźci Pánu Bogu wyrządzić niemože *KuczbKat* 220 (26); Bo iuž y niełpráwiedliwoř y łupieřtwo nielza iż s tym pánem połpołu z nim ofieřć muři. *RejZwierc* 57; Abowiem łtára przypowieřć iż dobra wola zázwdy zá vczynek łtoi. *RejZwierc* 98; Y dziw boży nie tylko áby co pámiętác miał ále iż nie pořzáleią. *RejZwierc* 100; Bo iefli łobie wřpomniřz cžáły młodořci łwoiey [...] nie može być iedno iż zázwdy przełtráłzone łumnienie w łobie ználeřć muřiřz. *RejZwierc* 124 (108); *BielSpr* 36 (5); *WujJud* 2 (4); *WujJudConf* 115 (3); *RejPosWstaw* [41⁴]v (4); *BudBib* 2.Mach 4/30 (15); *BudBibKaw* A; *MycPrz* I A4v (2); *BiałKaz* A4; *BudNT przedm* e3v (4); *StryjWjaz* B4v (2); Ták ieft: ále oprócz dwu rzeczy. (—) A ktorychże to? (—) Pierwřza ieft/ iż łan nurzał w przyłřego: á vcźniowie łezuřowi iuž w przyłřomnego. [...] Wtora/ iż łam łezus nie nurzał nikogo wodą/ choć łam w niey był ponurzan *CzechRozm* 258 (45); *ModrzBaz* 10 (15); *SkarJedn* 309 (44); *Oczko* 33v (3); Co by było tym krolom pożyteczno/ iłz fie łyn Boży w Bethleem národził/ gdy by byli gwiazdy tey nieuřzeli *SkarŻyw* 25; łSż fie łwięty Michał Archánioł/ ludziom częłto vkázował: [...] z podánia łwiętych Bożyh iáwno ieft. *SkarŻyw* 422 (65); *MWilkhist* A2v; A ižby Miáłto Mořkwá ińřzym kráinom przeřwisko od fiebie dáć miáłá/ to nie pewna/ ále

prawdzie rzecz podobna/ iż od rzeki Miąfto imię wzięło. *StryjKron* 91 (14); *ZapKościer* 1582/28v (15); *CzechEp* 40 (33); *CzechEpPORz* *3v; przeštałem też ná mieyfcu náznáczonym: tylko mi nie k myśli było/ iż ták málo łłucháczow być miáło *NiemObr* 25 (47); *KochFr* 114; Nic pewnieyźzego/ iż Bogá nie máłz/ gdzie zgody nie máłz. *ReszPrz* 93 (4); *ReszHoz* 141 (2); *ReszList* 184 (5); *WerGośc* 232 (2); *WerKaz* 284 (7); *WisznTr* 25; *BielSen* 6 (2); Ale iefli mąż ciebie opiwfzy fie bić chćiał/ Bez pochyby iż tám czárt przez ten dom przelećiał. *BielSjem* 22; *PudłFr* 76 (4); *BielRozm* 32 (2); Zle iż *criminales caufas* nie vftáwicznie łádzá. *GórnRozm* C3v marg; ták rozumiem (może bydź iż głupie) że tego potrzebá/ iżby łády łzły vftáwicznie *GórnRozm* K4 (6); *KochWr* 22 (2); atoli Pan Bog raczył dac zwycięstwo. Aco więtsza iz po bitwie Arcyxiążę vstámpieł do miasteczka *ActReg* 57 (3); *Phil* D4; *GórnTroas* 65 (2); *KochAp* 7 (2); *OrzJan* 42 (2); Słyfz/ obrałżeś iáki miecz/ coby to nie nowy? (-) Práwie iże nie nowy/ pátrzcie iák rdzewiáły *WyprPl* Bv (2); *LatHar* 329 (2); przezeń łtworzone łá zgołá wfzytkie rzeczy [...] Zá czym idzie/ iż Chriřtus był przed wfzytkim łtworzeniem *WujNT* 697 (110); Ten ktory niema áni śmiertelnego áni powfzedniego grzechu/ dokąd poydźie? pewnie iż prořto do kroleřtwá niebiełkiego. *WysKaz* 20 (7); *JanNKarGórn* Hv; TYm Státutem łkázuiemy ná wieki bydź chowano: iż dárowánia łtale y mocnie máia łtać *SarnStat* 136 (69); A Lotr to wfzyłtko widząc/ tám złobá zátrwoży: O záprawdę/ iże to bydź muři fyn Boży. *SiebRozmyśl* H4v; *PowodPr* 38 (24); Nie dofyć iż wierzyli/ ále y łzukáli P. Bogá. *SkarKaz* 519a marg (35); *GosłCast* 24 (3); *PaxLiz* E (2); *SkarKazSej* 677a (5); *KlonWor* 69 (3); *PudłDydo* Bv (2); *ZbylPrzyg* B4v; *SzarzRyt* D.

a. Z zapowiednikiem „to”, „ono”, „owo” (1356) : *ListRzeż* w. 13; *BierEz* Qv (7); Dziw to iefł iřz iřch mnogo przed iednym zgardzony^m vciekaiá ale nie dziw bo fie wielmi frogo vkázál *OpecŻyw* [57]v (7); *ForCnR* B2; *MetrKor* 40/825; *PatKaz I* 9; *PatKaz II* 70v (11); *PatKaz III* 127v (3); *HistJóz* D4 (2); *FalZioł* V 12v (6); *GlabGad* L4 (4); *MiechGlab* 70 (3); *LibLeg* 7/69 (15); *WróbŻołtGlab* A3 (2); *RejPs* 25 (22); Zaž to nowiná ná łwiece iřz kto kogo może gniećie *RejRozpr* Ev; *SeklWyzn* g3; *LibMal* 1545/103 (2); *RejJóz* B6 (8); *ZapWar* 1545 nr 2646 (2); *RejRozm* 396 (2); Pomaga bog mily panie iřz lezicie to złe znamie. *RejKup* f7 (13); *HistAl* Kv (6); *KromRozm I* L4v (16); *MurzHist* K3; *MurzNT* 218v (2); *KromRozm II* q4 (7); *KromRozm III* N5 (15); *Diar* 32 (4); *DiarDop* 106 (2); Acžci tego ná łwiece/ wiele fie przygadza/ Iřz od oycá dobrego/ zły fyn fie vradza *BielKom* B4v (2); *GliczKsiąż* L2v (3); *LubPs* T4 (3); *GroicPorz* gg4 (10); A iřz to iefł fáłfz/ iáłnie fie to okázuie s ksiąg wálfzych *KrowObr* 229v (29); A to iefł naydziwnieyřza/ iż by nawięcey miał/ Iefzcze nie znam żadnego/ áby ná tym przeřtał. *RejWiz* 184v (52); *Leop Act* 2/21 (4); Dom łzynkowny gdzie drudzy pili idąc mijał. A iřz go nie pocžćili/ gniewno mu to było *RejFig* Ee3v (2); *RejZwierz* 22v (9); Przecz ták máłz łmętná pořtháwę gdyž nie choruięř? Nie mozeć to być iż muřiřz mieć wřercu coř złego [*Non est hoc nisi malum cordis*] *BibRadz* 2.Esdr 2/2 (15); *BielKron* 81v (42); *GrzegRóżn* B2v; yř ci żadney iřfzey rzeczy niedořtawáło/ tylko tego yřeř łám łiebie niemogł widzieć *KwiatKsiąż* Q3 (8); *Mącz* 124a (2); *OrzQuin* Pv (4); *SarnUzn* D6v (6); ábowiem to pořpolita džiřieyřzych wieków/ iż práwořć á łfczerořć łprořnořćią zowá *SienLek* V2v (9); *RejAp* 70 (46); przeto kiedy im náturá cžego nie dáłá/ thedy ony rozumem chcžá tego náđřtáwić: łtáđže vřořło owo/ iż fie máłuiá/ iż łobie dla wielkiego czołá włofy/ á dla ozdobienia oká/ brwi tárgáią *GórnDworz* Gv; Ale iáko ich moie piřmo rozgniewa/ thák ie tho niechay błaga/ iż v wřzech ludzi w pámięći łá łwiežey *GórnDworz* Dd7 (78); *GrzepGeom* Ev

(2); A což sie nam tedy będzie działo w tym kroleŹwie iego? To sie będzie działo/ iż ząwždy duŹa onego tákiego kázdego będzie pływála w rofkolŹach *RejPos* 84v (162); *RejPosWiecz*² 91; *BiałKat* 341 (7); *GrzegŚm* 25 (2); *HistLan* F4v (5); IeŹt y to rzecz pewna/ ktory sie od inŹlych plugáwoŹci niepowsŹciága/ iż ten o cudzoŹstwo bárzo łatwie przyydzie. *KuczbKat* 320 (26); Boć nie to miŹtrz co sie ná ćichey wodzie wozić vmie/ ále to więŹlzy kiedy wítaná wiátry burzki/ iż y rádźić/ y pomoc/ y rátować vmie *RejZwierc* 113; á cožći sie sítanie? Ato to napirwey/ iż będzieŹ w wielkiey Źlawie y w poćciwoŹci v Źwiátá *RejZwierc* 127 (65); *BielSpr* 25 (14); Ale to was boli/ iż PaŹterz owce Źwoie Źadzi/ á od owiec Źadzon być niemoŹe. *WujJud* 85; *WujJudConf* 90 (2); *RejPosRozpr* c; *RejPosWstaw* [21³] (6); *BudBib 2.Mach* 2/4 (15); *BiałKaz* B2v (2); *BudNT przedm* a2v (2); *CzechRozm* 18 (128); *PaprPan* Ff; *KarnNap* A2 (5); Lecź ono Źrzetelna rzecz ieŹt/ iż gdyby Źtáteczne wychowánie/ [...] á Źwięte obyczáie w ktorey RzeczypóŹpolitey moc miála/ tedyby tám Státutow lub praw nietrzebá *ModrzBaz* 69v (50); IeŹt ieŹcźe v Zonáry Greckiego HiŹtoryká to piŹano: iż gdy Pátryárchowie KonŹtántynopolŹcy [...] w kácerŹtwo obrázoborŹskie wpádli/ powiáda iż ie PapieŹowie [...] wykłęli *SkarJedn* 141 (22); *Oczko* 13v (2); *SkarŹyw* 108 (24); *StryjKron* 46 (3); IŹ X K. twierdzi Źeby tego w piŹmie Ź. nie było iż ná nim lámym mamy przeŹtawáć. *CzechEp* 111 marg (112); *CzechEpPORz* **2v (4); *NiemObr* 55 (26); Ale więŹ co mię trzyma/ y gárnje ku tobie? To/ iż przodków Źwych zoŹtác/ máŹ zá lekkosć Źobie *KochFr* 84; *KochDz* 105; *ReszPrz* 62 (4); *ReszHoz* 136 (2); *ReszList* 165 (2); *WerGoŹc* 211; *WerKaz* 284; *BielSjem* 5; *PudlFr* 56 (4); *ArtKanc* H18v (2); *BielRozm* 5; *GórnRozm* H2v (17); *PaprUp* F; *ActReg* 5 (6); *GostGosp* 140 (3); *Phil* H3 (2); *GórnTroas* 3 (2); *KochCz* B; *GrabowSet* C3v (2); *OrzJan* 16; *LatHar* 202 (18); *KoŹakCath* C3v; *KoŹakSzczęŹl* A3; Skąd to idzie/ iż mowienie w przypowieŹciách nie było przyczyná ich niedowiárltwa [...] ále iż oni lámami ŹlyŹeć y rozumieć niechćieli *WujNT* 139 (27); *WysKaz* 16 (4); *SarnStat* 552 (32); *GrabPospR* K3v; *PowodPr* 84 (3); Ták to faŹŹ ieŹt/ iż ChryŹtus nie zmartwychwítá: iáko to faŹŹ/ iż my zmartwychwítáć nie mamy. *SkarKaz* 208a (20); *GosłCast* 47 (3); *PaxLiz* C4; *SkarKazSej* 694b (4); *KlonWor* 65 (3).

b. Z zapowiednikiem „ten”, „on” (w składni zgody z rzeczownikiem w N) (108) : gdzie Źá tweé grzechy ktoreŹ dzialál? [...] Y zá mily Iezu ty Źá/ ijŹes niemoŹné vzdráwiál/ Źlepé oŹwiętzál *OpecŹyw* 134 (2); Mocz Layna pięgo ieŹt ta iż boláćki w gardle leczy *FalZioł* I 144a (3); *BielŹyw* 138; *GlabGad* A2; *SeklKat* V3 (2); *RejKup* c8v; Ocieski powstawszy zaraz zaczął propozycyjá sejmowá, ktorej ten sens był: Iz Krol Jego Miłosć [...] staranie k temu skłonił, aby powinowactwu swemu krolewskiemu [...] dosyć czynił *Diar* 22; *GliczKsiáŹ* N4v; SKutek Gwaru ten ieŹt/ iż kto ij vczyni iuŹ więcey Źwey Źáloby nie moŹe popráwować *GroicPorz* v3 (6); *RejWiz* A5; *Leop Ruth* 4/7 (3); Bo ten był obyczáj ZydwóŹki Źiádáć zá Źtołem iż nie práwie Źiádáli ále Źię ieden ná drugim pokłádáli. *BibRadz* II 59c marg (3); poznawłzy Náture KŹięŹtwa kóŹdego głównégo tę być/ iż miedzy KróŹeŹtwem á KŹięŹtwem [...] cáley wiáry Źadná miárá być niemoŹe *OrzQuin* Qv (3); Aielli lepák Źzaleńtvo ieŹt od Flegmy/ ty Źá znáki: iż o wodzie wŹyŹtko mowi/ kápáć Źye chce/ mniema Źye być rybá. *SienLek* 53 (2); Czégo iż inŹy narodowie y przodkowie náŹy zrozumieć nie mogli/ tá ieŹt przyczyná/ iż nie vwierzyli w BoŹtvo Syná BoŹe⁹⁰ *RejPos* 148v (17); *RejPosWiecz*² 94; *KuczbKat* 355; *RejZwierc* 114v (3); *RejPosWstaw* [41⁴]v; *BudBib* I 431c marg (2); *BudNT przedm* b6v (4); Czégo iednák tę wiedz być krotká Źumme: iż cokolwiek mu piŹmo Źwięte przyznawa: to teŹ y ia Źzczyrze przyznawam

iemu. *CzechRozm* 12 (7); *ModrzBaz* 91v (4); *SkarJedn* 18 (2); *SkarŻyw* 260 (5); Náfzá profta mowá tá ieft/ iż fię fyn Boży ktory ieft Iezus/ począł z Duchá ś. *CzechEp* 346 (8); *NiemObr* 44 (5); *ReszList* 146; *LatHar* 199 (2); *WujNT* 557 (9); *WysKaz* 43; *SarnStat* 633; *SkarKaz* 485a (2); *GosłCast* 43; Tá byłá złość Sodomfka: hárdosc/ náfylenie chlebá/ y doftátek/ y prożnowanie: á iż ręki do nędznego y vbogiego nie ściągñeli. [*Ecce haec fuit iniquitas Sodomaes sororis tuae, superbia, saturitas panis et abundantia et otium ipsius et filiarum eius, et manum egeno et pauperi non porrigebant* *Vulg Ez* 16[49] *SkarKazSej* 705a.

c. Z zapowiednikiem „tak”, „także” lub „inaczej” (w konstrukcjach typu: nie inaczej jedno iż...) (204) : *OpecŻyw* 184v; *ForCnR* C3v; *PatKaz II* 46; *PatKaz III* 92; *GlabGad* A3; *LibLeg* 7/11 (6); *RejPs* 83v (5); *ComCrac* 20; *RejJóz* 06v (2); *RejRozm* 401; *RejKup* z7 (5); *KromRozm I* [L3]v (2); *KromRozm II* q3v (2); *KromRozm III* L (4); *Diar* 36; *DiarDop* 116; *GliczKsiąż* C2v; Aleć mnie fie ták zda/ iż mie tu nie będyełz s częgo winić miał *LubPs* A5v (5); *GroicPorz* mm2; ták onim nápiřali. Fráncifzek według litery Ewánieliey ftrzegł [...] Ieřli teřz ták ieft/ iż Fráncifzek Ewánieliey ftrzegł według litery/ tedyć tym obyřzaiem muři być w piekle. *KrowObr* 144 (16); A pewnie gdy ták idzyeřz s trwořliwą pořtawą/ Iřcie teřz ták muři być/ iż z niecudną řprawą. *RejWiz* 159 (5); Bo ták ieft nápiřano/ Iř Angiołom řwoim/ dał poruczeńřtwo o tobie *Leop Luc* 4/10; *BibRadz I* 44d marg (3); *BielKron* 453v (13); *GrzegRóżn* Kv; *Mącz* 198a; *RejAp* 131 (9); ządwy gdi przybędyeř/ ábo vbędyeř iednego/ nie moře tho ináčzey być/ iedno iż tákież muři przybyć ábo vbyć drugiego. *GórnDworz I* (12); *RejPos* 75v (23); *BiałKat* 163v; *HistLan* Bv (2); *KuczbKat* 1 (2); A biedá temu co łupi/bo to ináčzey być nie moře iż teřz y řam złupion być muři. *RejZwierc* 63v (17); *BielSpr* 27; *BudBib* 4. *Esdr* 11/19; iáko řam wieřz. (–) Ták ieft iż wiem/ bo to pewna vmnie *CzechRozm* 53 (17); *KarnNap* A2v; Zá řtárych ludźi ták bywáło/ iż kto fáłřzywą monetę kował/ puřczáno go miedzy okrutne źwierzętá *ModrzBaz* 35 (6); *SkarŻyw* 338 (5); *CzechEp* 363 (9); *NiemObr* 52; *WerGoř* 215; Powieďařz iż woznowie/ chociař ich ináčzey zowá/ řá po wřzyřtkiem řwiećie/ [...] Ták ři ieft/ iż řá wřędy ři řludzy pořpolicři ále nie tacy/ iáko v was woznowie *GórnRozm* G2 (7); *GórnTroas* 44; *WujNT Rom* 11/28; *WysKaz* 8; *SarnStat* 407; *PowodPr* 45; To nam dźiwno/ iż to dźiećię ták do řerc nářzych przenika. ináčzey być nie moře/ iedno iż ieft Bogiem y Pánem wřzyřtkie^{go} řwiátá. *SkarKaz* 519b (2).

3. Wprowadza wypowiedzenie przydawkowe; że; ut *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; quod *PolAnt*, *Vulg*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; quia, quoniam *PolAnt*, *Vulg*, *JanStat*, *Cn*; quomodo *JanStat* (3708) :

A. Wyszczególniające (1953) : *MetrKor* 31/622; *BierEz* I3v (2); *OpecŻyw* 168v (8); Słyřzáłem řtará przypowieřcz/ iż pry zły pies řam na řie wilka z řafa wyřčeká *ForCnR* D; *PatKaz I* 12v (3); *PatKaz II* 66v (7); *PatKaz III* 114v (4); *FalZioł* IV 46d (4); *GlabGad* A2 (4); Oto ten ptak wieďząc przięřá rzec iż miařto ma być wzięto, indzie řie przenoři á vcieka. *MiechGlab* 56 (4); *WróbŻořt* I7 (3); *WróbŻořtGlab* A4v; *LibLeg* 9/50v (2); *RejPs* 220v (4); *ComCrac* 18; *RejRozpr* D; A wřzakęm řlyřzał decret czo gi řtarřzy wyďał Iz gdzie by był [kubek] naleřion by ten więźniem zořtał *RejJóz* O4 (2); *RejKup* y3v (12); *HistAl* D4v (2); nye trzebáć ná to inego dowodu człowyekowi prořtemu [...] yedno iż ták kořcyoł pořpolicity dźyerży *KromRozm I* [P2] (3); *KromRozm II* q4v (5); *KromRozm III* N4v (2); *ZapWar* 1553 nr 2685; *LibMal* 1554/190v; *Diar* 36 (9); *DiarDop* 118; *GliczKsiąż* G3v; *LubPs* Z6v marg (32); *GroicPorz* bb3v (12); A ieřli theřz rzetęřz/ wřzák napřzod Pánu Bogu ku řci kořcioły y

ołtarze poświęcamy? prawdę mowisz/ iż Bogu poświęcać/ ale nie łamemu Bogu. *KrowObr* 220 (19); *RejWiz* 175v (8); *Leop Is* 28/15 (2); *OrzList* c2; *UstPraw* Gv; Miedźwiedź [...] PATrz iako ten łóżkuie/ což ma za zylk s tego/ Iedno iż mu kęs dádzą/ młotá śmierdzącego. *RejZwierz* 128 (3); przyżłá wieść do Dawidá/ Iż Abfálom pomordował wżytki syny Krolewkie [fama venit ad David, dicendo: Percussit Absalom omnes filios regis] *BibRadz* 2.Reg 13/30 (5); boś Themę záłożył/ iż łtolec Pápiefki niebył w tákiey powadze przed Syluełtrem Pápieżem *BielKron* 195; on kazał fie vczynić chorą oney dziewce/ y puścił głos yż vmárłá *BielKron* 222; wdáli fie w Máńftwo kroleftwu Czelkiemu/ nie máiąc ktemu łłuzney inney przyczyny iedno iż bez ich woley Krol Lokietko był ná kroleftwo wybran *BielKron* 373 (91); *KochSat* B4; *KwiatKsiąż* D3v; *Mącz* 182d; *OrzQuin* E3v (2); *SarnUzn* C4v; głupi zwyczaj wżedł zdawná/ iż Senfus v láninów/ Polakom łmył tłumáczono *SienLek* T3v (4); *RejAp* 189 (35); zá grzech/ iż pánnie Máriey/ po przegrániu piéniedzy/ złorzeczył/ płáczliwemi łłow/ obiecał drogę do Lorethu piełzo *Górndworz* T3 (5); Iuż też małz łrogie zákazánie Páńfkie przez Páwłá s. Iż by y Anyoł z niebá sftąpił [...] nie małz mu wiáry dáć. *RejPos* 70v (165); *RejPosWiecz*² 91v; *RejPosWiecz*³ 99; *BialKat* 178v (6); *BielSat* G2v; *GrzegŚm* 42 (2); *HistLan* Dv (4); *KuczbKat* 40 (2); *RejZwierz* 200v (17); *BielSpr* 6v (4); *WujJudConf* 255v (2); *BudBib* Ier 32/40; *WierKróc* A3v; *BudNT Philipp* 2/22 (2); *StryjWjaz* Cv (2); *CzechRozm* 74v (9); *ModrzBaz* 71 (3); *SkarJedn* 45 (2); A pytáiąc się o rodzáiu łwym/ dowiedział się prawdy/ iż był rodu tego ktory Bogá ma w niebie *SkarŻyw* 478 (30); *MWilKHist* E3v; *StryjKron* 687 (6); *ZapKościer* 1585/62v (5); Iż mu nie wierzy/ ábo nie vfa/ te⁸⁰ ze dwu przyczyn dochodzę: z iedney/ iż ie piálczyłtym fundámentem y rzełzotem łzátáńfkim názwáł. [...] Z drugiey/ iż przywiodłzy kędy ktore świádectwo łłowá Bożego/ tedy go ludźmi podpiera *CzechEp* 139; A co się tknie łłow łámego Chriřtułá iż wżedł od Oycá/ iż przyżedł ná świát/ iż tám wftąpił gdzie pierwey był. *CzechEp* 345 (19); *NiemObr* 79 (5); *ReszPrz* 58; *WerGość* 230 (2); *WerKaz* 302; *BielSen* 16; *PudłFr* 5; *ArtKanc* B6; *BielRozm* 11; *KochWr* 33 (2); *ActReg* 9 (2); *Phil* F4; SA ludzie/ o Pánie/ co obyczáy máią/ Iż gdy źle vczynią/ tobie winę dáią *GrabowSet* V2 (2); *LatHar* 403; *KołakSzczęśl* C; w ktorey łpráwie y nam winę dáią. Ale ktora? Iż zákazuiemy małżeńftwá niełłuzne? *WujNT* 204 (13); A ielli kto będzie przáł/ iż tákowych ksiąg nie ma/ tedy tego dowiędzł przyśięgá ma/ iż ich nie ma/ áni wie o nich. *SarnStat* 541 (18); *SiebRozmyśl* D4 (5); *PowodPr* 42 (4); *SkarKaz* 548a (6); *GosłCast* 73; *PaxLiz* Dv (2); *SkarKazSej* 701b.

a. Z zapowiednikiem „ten”, „ten to”, „on”, „ow” (1134) : *MetrKor* 38/502 (3); *ListRzeż* w. 47 (2); Paw gdy łłowiká vłlyłzał/ Bárzo tey rzeczy záłował: Máiąc pierze ták wyborne/ Iż ma pienie ták potworne. *BierEz* N4v (7); *OpecŻyw* 81 (6); *OpecŻywPrzedm* C3; podźiękuyze mu s tey łalki iż cie przijáł *ForCnR* B4v (2); *PatKaz* I 2 (2); *PatKaz* II 73v (6); *PatKaz* III 102 (3); *FalZioł* I 49c (17); *BielŻyw* nlb 14 (2); *GlabGad* C6; *LibLeg* 8/26 (21); *WróbŻołt* ee3 (5); *RejPs* 150 (8); *ComCrac* 12; *LibMal* 1543/72 (3); *RejRozpr* D2v (3); *ConPiotr* 35; *SeklWyzn* c3; *RejJóz* K6v (5); *SeklKat* F4 (6); *RejRozm* 395 (2); *RejKup* B (14); *HistAl* I8v (2); *MurzNT* 38; *KromRozm* II c4 (9); *KromRozm* III D5 (2); *Diar* 32 (7); *BielKom* A2v; Może káždy to rozumieć włlytko s tego przykłádu. Gdy liřty pyeczętuyá ná myękkim wołku/ iż rychley wytłoczy łigillum *GliczKsiąż* K2 (11); *LubPs* ccv marg (8); *GroicPorz* z4 (11); *KrowObr* 53 (16); *RejWiz* A3 (20); *UstPraw* Fv; Niechayżec też to práwo/ wżdy chudym zołtánie/ Iż gdy prawdá/ niech wolno mowić im o pánie. *RejZwierz* 24 (8); *BibRadz* 2.Reg

13/33 (12); *OrzRozm* H3v (4); Wymawiałem fie iey też s tego rozmáitemi przyczynámi/ á nawięcey tą iżem był w okowach. *BielKron* 458v (71); *GrzegRóżn* E3 (2); *KwiatKsiąż* C3 (6); *OrzQuin* S; *SarnUzn* E4v (2); *SienLek* 72v (2); *RejAp* 161 (23); Niechczę o tym mówić/ iáko wielki z białychgłow požitek/ nád ten/ iż rodzą/ łwiát ma *GórnDworz* Aa2 (43); *HistRzym* 73v; *RejPos* 67 (274); *RejPosWiecz*² 92; *RejPosWiecz*³ 98v (2); *BiałKat* 116 (9); *BielSat* G2v (2); *GrzegŚm* 48 (3); *HistLan* Dv (2); *KuczbKat* 65 (5); Traces then obyczay mieli/ iż kiedy fie człowiek vrodził/ tedy ná krzcínach plákáli *RejZwierc* 170 (35); *BielSpr* 54v (6); *WujJud* 15 (3); *WujJudConf* 255; *BudBib Eccli* 44/18 (4); *BudNT* Kk3 (3); *CzechRozm* 30v (40); *PaprPan* Bb2v (2); *KarnNap* D4v; Aleć wízytkim ludźiom tá wádá zda się być wrodzona/ iż fię kocháią w pochlebcach. *ModrzBaz* 17v (16); *SkarJedn* 6 (17); Tá wniew tylo przygáná byłá/ iż dawáła názbýt *SkarŻyw* 140 (32); *StryjKron* 687 (2); *CzechEp* 262 (22); *NiemObr* 98 (6); *ZapKościer* 1584/47v; *ReszPrz* 9 (5); *ReszList* 187 (3); *WerKaz* 297; *BielSjem* 22; *ArtKanc* L10v (4); *BielRozm* 5 (2); *GórnRozm* N2v (3); *KochWr* 37; *ZawJeft* 9; *ActReg* 21 (4); A kaźń iefli ten winien/ zaż cięższa bydź może Nád tę/ iż zginął *GórnTroas* 51 (3); *OrzJan* 15; *LatHar* 729 (3); *WujNT* 1.Tim 1/15 (19); Zwłázcza pomniác ná one słowá Bernatá S. iż *rara humilitas honorata*. *WysKaz* 41 (6); *SarnStat* 68 (26); Czym fię włáfnie łpełniły iuż prorocत्वá ony: Iże Pan między łotry miał bydź policzony. *SiebRozmyśl* H4 (5); *PowodPr* 65 (9); Coż tu zá cud vczynił przed nimi? Ten pewnie/ iż ciáło z mięłá y z kości przez zámknione drzwi [...] wniół. *SkarKaz* 204b (20); *CiekPotr* 50 (2); *CzahTr* A2v; *GosłCast* 49 (3); *SkarKazSej* 662a (2); *ZbylPrzyg kt*.

Wyrażenia o funkcji wskaźników nawiązania: »tym obyczajem, iż..., w ten obyczaj (a. w obyczaj ten), iż...« = *tak że, dlatego że* (22 : 9): *ListRzeź w.* 7; *MetrKor* 34/134v; wízakoż wátrobie iefł barzo przyjemne/ tym obyczaiem iżz nieczyłthoći fniew purguie *FalZioł* I 108b (2); *LibLeg* 6/190 (2); kthory thusz stojąc przizwolil [...] Spadek po vrodzonym Mathussu Iardanowskim w then obyczay yz przereczony Chlevienszczi przereczoney Annie Cziothcze swoyey rodzoney maia dacz piethnasczie kop grossy *ZapWar* 1550 nr 2655 (3); *Diar* 95 (3); A gdy obegnáncy próšili o przymierze/ rzekł: W ten obyczay vczynię iednánie z wámi/ iż káždemu z was oko práwe wylupię *BielKron* 64 (14); potkał fie z nieprzyaciélem/ tym obyczáiem/ iż z nienaglá zákrzywiáiąc [!] woýłko połtępowáł *BielSpr* 40v; *ZapKościer* 1579/3v (2); *SarnStat* 613 (2).

»z tej przyczyny, iż..., dla tej przyczyny (...) iż..., prze tę przyczynę, iż...« = *dlatego że; ex eo quia, ex eo quod, ea ratione quia, propterea quod* *JanStat* (41 : 8 : 6): *ZapWar* 1528 nr 2457; *ListRzeź w.* 31; *PatKaz II* 82v; *FalZioł* I 18a; y wyełką łafke od nas kv sobie miał dla tey prziczini yz bil kv panstvw naschemv dobrim a wiernim przyaczielem. *LibLeg* 11/88 (6); *RejPs* 106; *HistAl* G4; *LubPs* A5v; *GroicPorz* r4 (3); *Leop* Nn5 (2); *BibRadz* I *5; z Perłkim krolem ftey przyczyny przyaciéłtwo wzięł/ iż mu wydał fyná/ kthory był do niego vciekł *BielKron* 332 (13); *SarnUzn* A2v; *RejPos* 46v; *WujJudConf* 31v (2); látá Sáulowe nie máią być liczone tym łpołobem/ iáko ie piłmo liczy/ [...] á to prze tę przyczynę/ Iż Sául nie vrodził fie z domu Krolewskiego *CzechRozm* 139v (2); *ZapKościer* 1586/65; *LatHar* 577; A nie więcéy ich robić ma z téy przyczyny: iż iefliby ich więcéy robił/ rychléby łól z górn wykopána byłá. *SarnStat* 379 (14); *PowodPr* 43.

»tymi słowy, iż..., w ty słowa, iż...« (21 : 1): o kthorych ták Prorok Święty nápiłá tymi słowy. Iż kyięża [!] vtzyli zá naymy *KrowObr* 194 (6); Luter go tám częłtym piłánim poćiefzał/ y vpominał w

ty fłowá/ yż nie o ludzką rzecz idzie/ ále o Bożą ípráwę y chwałę *BielKron* 209; *RejAp* 8 (2); *RejPos* 71v (4); *WujJud* 259v; Ci przed krolem ofkárzyli lud temi fłowý/ Ífz Iudá z brácią íwą pomordowali wftyki przyacióły twoie [*Et accusaverunt populum apud regem dicentes: Perdidit Iudas et fratres eius omnes amicos tuos*] *BudBib* 1.*Mach* 7/6; *CzechEp* 159 (3); palcze swoyę potnyowfzy: Temy slowy fzyefnal: yfz slachetni Iacup lganowfki Kupyeczek Pofziczyl pol trzecza sta m. *ZapKościér* 1584/50 (4).

»tym(że) sposobem, iż..., w ten sposób, iż...« = *tak że, dlatego że; hac ratione quod, ita ut* *Modrz; in hunc modum quod, sic* *JanStat, eo quod* *Vulg* (20 : 5); *Leop* 3.*Reg* 21/20; *SarnUzn* E2; Lecż nie wfzytcy do tego iedno á też przyczyny miewiáią. [...] á infzy to wten fpofof czyniá iż one fwe pifánia tákowym ludziom zá potrzebne y pożyteczne być rozumieią. *BudNT przedm* a2; *CzechRozm* 130; *ModrzBaz* 9 (3); *Oczko* 19v; przifzetl przet prawo nýafteczka [!] *Kofczorzyny vczywy Maczi Gancz*, tym spofzobyem, yfz ten vcziwy *Maczi Gancz*: skupyel pol wloky fza sto m. ot vcziwego *Marczina pyfznyego. ZapKościér* 1582/26 (6); *WujNT przedm* 16 (2); który potym tym fpofofem/ iż oboiemu narodowi/ ták Polakom iáko Litwie nierozdźiélne pánował/ od Korony Polfkiéy [...] *Kfięstwo Kiiowfkié oderwáne przy Wiel.X.Lite. mieć chćiał SarnStat* 1058 (9).

b. *Z zapowiednikiem „taki”, „takowy”* (148) : a iuz nijniję nacie ortel ímierci zdáwám takowy. Íż maią cie na krzyżu [...] rozbitz *OpecŻyw* 133v (5); *PatKaz II* 67 (2); *PatKaz III* 110v; *HistJóz* C; *TarDuch* D2v; *FalZioł III* 34b (7); Czemu nie ktorim fie taki zda fen iż będącz w wodzie zda fie im iakoby vtonęli *GlabGad* L6 (2); *LibLeg* 11/72; *RejJóz* K4v; *RejKup* b8v; *HistAl* F2v (3); *KromRozm II* tv; *Diar* 57; *GliczKsiąż* E7; *KrowObr* 78v; *RejWiz* 110v (5); pothomkowie iego w thákie trapienie przyść mieli/ iż práwie po członku mieli być rozbieráni *BibRadz I* 8b *marg* (2); Były thákiey fzerokości iż od rogu do rogu 883. ftop iedney wieże byío *BielKron* 270v (27); *GrzegRóżn* N3; *SienLek* 108v; on przedfię będzie táki vpor dzierzał/ iż lepiey ták/ iż cudniey ták/ iż nie dármo to ták ludzie fwięci wfćawili *RejAp* 43v (6); *GórnDworz* Y8 (2); A iefzcze nie ládá w láfkę/ ále w taką láfkę/ iż iuz nas fobie práwie zá fwe fynacżki bierze *RejPos* 89 (19); *HistLan* B4v (2); *RejZwierc* 34 (3); *BielSpr* 31; *WujJudConf* 248; *BudBib* 4.*Esdr* 7/12; *HistHel* Dv; *CzechRozm* 181v (3); *PaprPan* T3; *ModrzBaz* 52 (4); A ífz pożyteczniey byío kościólowi Bożemu/ áby fię z fobą rozdzielili [...] z tákiey fię przyczyny z fobą rozftali. *SkarŻyw* 537; y taką fię powściągliwością wiął/ ífz tylko wniedzielę y weczwartek iadał. *SkarŻyw* 575 (6); *ZapKościér* 1580/6v (2); *CzechEp* 198 (2); Zátym tákie zámknienie czyniće/ iż Chriřtus nie człowiekiem tylko/ ále y Bogiem iefć rć. *NiemObr* 105 (7); *PudłFr* 72; *GórnRozm* A (2); *ActReg* 121; *LatHar* 215; *SarnStat* 915 (6); *SiebRozmyśl* F2v; *PowodPr* 21; *SkarKaz* 387a (3); *SkarKazSej* 660a (5); *KlonWor* 22.

B. *Dopełniające lub okolicznościowe* (1087) : *BierRaj* 23v; *BierEz* Ov (4); *OpecŻyw* 90 (16); *OpecŻywList* Cv; *PatKaz I* 13 (2); anna cztla proroczthwa o przyfzyczyu fyna bozego nařwýat a yfz fyą myal fpanny narodycz *PatKaz II* 76v (17); *PatKaz III* 115; *HistJóz* E2; taczy ludzie wody fie boiją/ á to iefć nawiętfzy znak iż iad wfćiekłego pfa wkorenił fie w żyły. *FalZioł* V 88v (18); *BielŻyw* 114 (3); *GlabGad* P8 (2); *MiechGlab* 25 (2); *BierRozm* 17; *WróbŻołt* ee2v (20); Yescze dayem wyedzenie v k m o Tatarzech yz sye nagotowaly 30 tiłfiacz Tatarow *LibLeg* 11/46 (13); *RejPs* 45v (11); *RejJóz* O (8); *LibMal* 1546/ 113v (2); *ZapWar* 1548 nr 2668 (2); *RejKup* o3 (6); *KromRozm I* F3v (2); *MurzNT*

Ioann 20/9; *KromRozm II* a4 (6); *KromRozm III* M7 (7); *Diar* 33 (6); *BielKom* G (2); *GliczKsiąż* F4v; Nárzekanie/ iż chwały Pánfkiey bešpiecznie wyznáwác nie mogli. *LubPs* dd6 marg (122); *GroicPorz* qv (5); *KrowObr* 87 (46); *RejWiz* 131 (10); *Leop Gen* 21/30 (5); *UstPraw* H (3); *RejFig* Bb6; ále tho przypuřczám ná káždego pocźciwe/ iż thák ieřt/ rozeznánie *RejZwierz* A2 (6); *BibRadz* I 91b marg (17); A iż tych rzeczy nigdzie indzie iedno w Polřzce niemáľz/ łatwi dowod *OrzRozm* L2v (2); ziecháło lie ich wiele do Skanderbegá z rádořciá wielká/ iż go Pan Bog ná řwá oyczyznę przywrocił. *BielKron* 243v (62); *KwiatKsiąż* B2v (2); Spero fore ut contingat id nobis, Mam nádzieyę yź to nas podka. *Mqcz* 133d; Quae causa fuit correptionis, Co zá przyczynę przeciw tobie miał/ yź cie ták řtrofował á karał. *Mqcz* 346b (4); *SienLek* 147 (8); wnet w thobie będzie pobudzona pokutá á żálořć ižeř obráźił tákiego Páná *RejAp* 46 (22); *GórnDworz* P3v (8); *HistRzym* 87v (4); o tobiem vczynił řlub Pánu Bogu řwemu/ iż cie iuź mam ofiárowáć iemu. *RejPos* 343 (152); *RejPos* 343 (152) *RejPosWiecz*² 90v; *BiałKat* 96 (8); *HistLan* Dv; męžoboyce [...] wřzyřtkę řpráwę Božá wywrcáią/ kiedy zábijáią cźłowieká/ dla ktorego iż on wřzyřtki rzeczy řtworzył/ řam řwiádectwo dáwa. *KuczbKat* 315 (3); Coź tyránnowie teź wřdy zá zyřk máią/ Iź im dutkuiąc s tyłu wřzyřcy ľáią. *RejZwierz* 226 (24); *BielSpr* 37v (3); *WujJudConf* 27v; *RejPosWstaw* 21v (2); *BudBib* b3; *BiałKaz* H4v; *BudNT Philem* 1/7; A iż ten řyn cźłowieczy Mefyáľzá potomká Dawidowego známionował/ wářpliwořci niemáľz *CzechRozm* 169 (20); *ModrzBaz* 94v (4); *SkarJedn* 83 (13); *KochOdpr* B2; *Oczko* 6 (2); *SkarŻyw* 392 (37); *MWilkHist* G3; *StryjKron* 577 (5); ktory niczego ni odkogo nie potrzebuie: y owřzem wřzyřtkich rzeczy on ieřt przyczyná: iż řá/ iż řywá/ iż řobá władáią *CzechEp* 231 (31); *NiemObr* 23 (2); *ReszPrz* 57; *ReszHoz* 139; *ReszList* 187; *WerGořć* 270; *WerKaz* 291; *BielSjem* 33; *ArtKanc* F14v (3); Doczekałeř iuź Oycze poćiechy niemáľy/ Ižeř řyná ogládał ná wyřlokiem tronie *KmitaPsal* A3; *KochWr* 40; *ActReg* 51 (3); *Phil* R2 (2); *KochCzJan* A2v; *LatHar* 324 (3); *WujNT* 684 (29); *WysKaz* 31 (3); *SarnStat* 1237 (28); *SiebRozmyřl* K3v (2); *PowodPr* 23 (7); *SkarKaz* 117a (8); *CiekPotr* 15; *GořćCast* 57; *PaxLiz* E3v; *SkarKazSej* 679b (2); *KlonWor* 69; *PudłDydo* A3.

a. Z zapowiednikiem „to” (186) : Iednoć mi tego bárzo žal Iź mi tego płařczá niedał. *BierEz* 03v (4); *OpecŻyw* 169v (4); *OpecŻywSandP* ktv; *PatKaz II* 80v (2); *FalZioł* V 31v; *GlabGad* A4v (3); *LibLeg* 10/61 (6); *RejPs* 128 (2); *RejRozpr* K4; *ConPiotr* 34v; *RejJóz* 07v (2); *SeklKat* 04v; Slychalem wiecz otym wzminky. Iź cźłowiek zuczinku řwego ieřt godzien gniewu pańkiego. *RejKup* Lv (2); *KromRozm I* G (2); *MurzNT* 121 marg; *Diar* 66; *DiarDop* 104; *KrowObr* 98 (4); *RejWiz* 109v; *Leop Mal* 3/14 (4); *OrzList* d; *UstPraw* C4v; COź moy miły Kozerá/ maľz wřdy zá zyřk s tego/ Ižeř ták bárzo pilen/ thuzá żołodnego. *RejZwierz* 124 (3); *BibRadz* *7 (5); y oľádzono řtrzelbá ze wřzech řtron máiąć o thym řpráwę/ iż káždey nocy niebędá mieć pokoiá przed nim. *BielKron* 250 (9); *KwiatKsiąż* M4 (3); *OrzQuin* V2v; *Prot* B3; *SarnUzn* C7; *SienLek* 125; *RejAp* 159; Pátrrze w.m. iáko te Troianki powodem były do te⁸⁰/ iż řie Rzym záćžáľ. *GórnDworz* Z2 (10); A Pan iż mu tego dopuřczá/ ieřt do tego wiele przyczyn. *RejPos* 49v (12); *KwiatOpis* A3v; *HistLan* E4v; *KuczbKat* 60; *RejZwierz* 201; *WujJudConf* 50v (2); *HistHel* C3v (2); *MycPrz* I [A3]v; *BiałKaz* G4; A iż Bog řam ieřt Pánem ná niebie y ná řiem/ o tym wářpliwořci niemáľz *CzechRozm* 123 (23); *ModrzBaz* [41]; *SkarJedn* 274; *SkarŻyw* 537 (3); *StryjKron* 135 (2); A iż ná řáme y náuce Chriřtuľowej řtárey y Apořtoľfkiey przeřtawamy/ ten ieřt te⁸⁰ znák pewny/ iż řię nic náđ nięnie domyřłámy *CzechEp* 360 (19); *NiemObr* 178 (4); *ArtKanc*

K12; *GórnRozm* F3; *Paprup* D2; *ActReg* 46; *LatHar* 579; *WujNT Act* 10/43; *SarnStat* 593 (13); *KlonKr* C (2); *PowodPr* 35; *SkarKaz* 38b (6); *PaxLiz* A3v; *SkarKazSej* 670b.

C. Orzekające (296) : *BierEz* Pv (2); *OpecŻyw* 63 (2); *PatKaz II* 30; enoch uyerząc wcriftuła fpanny maryey yfz fyą myal narodzicz przenyefyon do rayu *PatKaz III* 100 (4); dzieciem ie też fłać do kolebki [...] á czyni ie iże bez płaczu radi wfiopiaią *FalZioł I* 64a; *GlabGad* A2; *MiechGlab* 43; *WróbŻołt* aa4; *LibLeg* 6/190v (2); Iakořz cię inaczei mamy rozumiec nařz miły panie iedno iżeř ty iefť prawdziwa ťcieřzka ktora wiedzie na wfłytki rořkoffy człowieka *RejPs* 113v (4); *RejJóz* L7v (3); *RejKup* cc3v; *KromRozm I* B2v; *MurzHist* I2; *MurzNT Ioann* 1/38 (4); *KromRozm III* E5v (2); *LubPs S2 marg* (9); *KrowObr* 144v (14); Też podobno znaydzyefz co/ iż niepráwie k rzeczy/ Ale prořę nie záwřdy miey wfłytko ná pieczy *RejWiz Cc3* (14); *Leop Ioann* 6/19 (2); *OrzList* dv; GOłębie widząc Kánię/ iż ptaki gonilá/ Obráli ią zá krolá *RejZwierz* 120 (4); Swiádomeř oycá twego y ludu iego/ iż fą męřni *BibRadz 2.Reg* 17/8 (9); *OrzRozm* H4; [Luter] gdy widzyał lud pořpolity iż lie k tym odpuřtom obrocił/ á do řkrzyń wiele pieniędzy nákládli opuřciwfzy łowo Boże/ vpominał ie ná kazaniu *BielKron* 193 (15); *KwiatKsiąř* A4v (2); *SarnUzn* C4; widząc zacnieyřzych Ořob tám wiele ftoiąc/ á niektore ktemu milcząc/ niektore też bacząc iż z káthem iednákiego rozumu byli *SienLek* 95 (3); Słuchayże iáko nam tu ten Apořtoł iřci to piłanie řwoie iż iefť pewne á nieomyłne. *RejAp* 10v (22); *GórnDworz* M (2); *HistRzym* 134; gdychmy iuř dořwiádřzyli Bogá řwego/ iż wfřzechmogący iefť/ á iż nic nie iefť niepodobnego v niego *RejPos* 270v; Czo czynić gdy řie człowiek obaczy iż iefť zły. *RejPos* 325 marg (69); *RejPosWiecz*² 94; *RejPosWiecz*³ 98; *BiałKat* 376; á co woyt rozeřna iż potrzebnego iefť/ to woytowa niechay mocno řchowa *RejZwierc* 15v (10); *WujJudConf* 125; Y vyrzał Bog řwiátłość iż dobra *BudBib Gen* 1/4 (7); *WierKróc* B2v; tenli iefť řyn wářz/ ktorego wy powieřacie/ iż řlepym řię vrodził [quem vos dicitis, quia caecus natus est]? *BudNT Ioann* 9/19 (4); *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 268v (6); *SkarJedn* A3; *SkarŻyw* 335 (5); *StryjKron* 161 (2); *CzechEp* 303 (11); *NiemObr* 82; *ArtKanc* M12v (2); *ActReg* 126; *KochFr* 18; *KořakCath* B4v; Przypátrźcie řię krukóm/ iż nie řieię ani řną: ktorzy nie máię řzpiřárníey ani gumná *WujNT Luc* 12/24 (17); *SarnStat* 909 (3); *SiebRozmyřl* Ev; Nie dba oćiec o duřę iż řię kácerřtwem záráři *SkarKaz* 421a (5); *SkarKazSej* 691a (2).

a. Z zapowiednikiem „taki”, „takowy” (10) : *RejKup* dd7v; A coř tu przypominał iżeř tákie widał Iř drugi zá řywotá gdzye řyto řiac pytał. *RejWiz* 59; *BibRadz 2.Cor* 12/4; *RejPos* 171; Abowiem znaydziefz tákich wiele/ iż nie tylko łámego řtráchu ále y ledá iákiego podobieńřtwá iego tedy řie iuř łękáię *RejZwierc* 85; Nie záprzałeř řię mnie řwoię wola/ iam przepuřcił ná cię tę niewola/ tákem [!] cię chćiał mieć/ iżeř řię mnie miał po trzy kroć záprzeć. *MWilkHist* Iv; *CzechEp* 65 (2); Przeťoć dobre kořcioł iedne grzechy řmiertelnymi zowie/ y ma ie zá tákie: iż wfřzyřcy ktorzy řię ich dopuřzczią/ godni fą wieczne⁸⁰ potępienia *WujNT* 521 (2).

D. Rezultatywne (264) : *BierEz* S2; *OpecŻyw* 190; Tetanus, morbus est, id est spasmus, nyemocz w shygy, yřz řyą ruřzicz nye moze *BartBydg* 157b; *FalZioł I* 49c; *HistAl* M4; iuř ia mieyřce wifdę/ Iže mořeřz wziąć zamek *RejZwierz* 27v (2); damći náuke iż dořdzyeřz złotego runá bez řzkody řwey y towarzyřřwóm řwych. Ktořey gdy przyřięgł/ dáłá mu náuke iż řtrař pobil/ złote runo wzyřł *BielKron*

54v; była w ten czas mgłą iż ieden drugiego widzieć nie mógł. *BielKron* 372v (8); *RejPos* [154]; Sieftrze iedney bol wielki przypadł/ iż iey twarz śpuchnęła *SkarŻyw* 193 (2); *SkarKaz* 160b (2);

Połączenie: »tak(że) iż(e)« [w tym z zapowiednikiem „taki” 3 r.] (5); *RejPs* 68v; *HistAl* F5; ále mu potym da tháką chłoftę/ thák iż fie iuz nigdy vtulić nie będzie mógł w nárzekaniu swoim. *RejPos* 331; PRzełożony nam ieft niedoftátek miáftá Krakowá/ y wyniszczenie prowentów iego/ także iże z nich potrzeby miáftá tego *nullatenus* odpráwioné bydź nie mogą. *SarnStat* 964 (2).

a. Z zapowiednikiem „taki”, „takowy”, „także” (229) : *BierEz* S3 (2); *OpecŻyw* 102 (8); *ForCnR* D3v (3); *PatKaz III* 149v (2); *HistJóz* B2; Trąd ieftli ieft na człowiecze takowy iże może być vzdrowion/ thedy tak vczyń. *FalZioł* V 94 (3); *MiechGlab* 77; *RejRozpr I*; *LibLeg* 11/171v; Boć taky ftrach prziffedł namie Iż prawie niewiem gdzie ftoje *RejKup* bb3v (2); *HistAl* F4 (13); *KromRozm II* q; *GliczKsiąż* G4v (2); *LubPs* Rv (3); *RejWiz* 86 (5); *Leop 2.Par* 1/12 (3); *OrzList* ev (3); *BibRadz Gen* 28/3 (2); á wymowy tákiey był iż s Cyceronem porównał. *BielKron* 131 (40); *KwiatKsiąż* N2 (2); *Mącz* 401b (3); *SienLek* 115v (2); *LeopPrzep* D4; *RejAp* 34; zgoła táki trzalk vczynili/ iż fie ow ocknąć mufiał *GórnDworz* T2 (14); Bo krolewná takowey krały była/ iże ktoż ią kolwiek ogládał/ káždy gárdło prze nią ważył. *HistRzym* 8v; *RejPos* 276v (32); *BiałKat* 13v; *RejZwierc* 252v (7); *BielSpr* 64 (2); *BudBib Iudith* 9/2 (2); *HistHel* B; *SkarJedn* 310 (4); *Oczko* 4v; drugdy tákie po fobie wefele pokázował/ iż kto by go był nieznał/ nigdy by go zá człęká tákich cnot pełnego niemiał. *SkarŻyw* 325 (27); *StryjKron* 406; *CzechEp* 342 (3); *NiemObr* 44 (2); *ReszList* 185 (2); *PudłFr* 51; *GórnRozm C4* (2); *Phil* 02; *KochCzJan* A2v; którzy wżyfłtkim ludzióm ná świećie fą tákiemi nieprzyaćioły/ iż práwie iákoby ie dyabeł opętał/ kiedy człowieká vżrzá *OrzJan* 18; *LatHar* 639 (2); *SarnStat* 318 (4); *PowodPr* 19 (4); *SkarKaz* 351b (3); *GosłCast* 22; *SkarKazSej* 706b (4).

b. Z zapowiednikiem „ten”, „on” (10) : *RejPs* 130v; *RejKup* m8; *HistAl* I4v; Nád nimi historie onym málowaniem/ Iż gdzie fie kto obrocił/ káždy pátrzył zá nim. *RejWiz* 24v (2); fzlá ná śmierć bez ftráchu [...] była tey pámięći/ iż lečąc do zyemie rękómá fie zákrywála/ áby ktorey częśći ciála nágiego nie vkazála *BielKron* 127 (2); *RejAp* 21v; *PaprPan* 04v; *SkarŻyw* 592.

E. *Znamionujące* (108) : Owaćiem fie rok przygodził/ Iż weń miód bárzo drogi był *BierEz* Q3 (3); GDy fie iuz czas przybliżał/ ijże Iezus do Ieruzalem na mękę ijftz miał *OpecŻyw* 87v (2); *PatKaz II* 58v; *PatKaz III* 102; *GlabGad* N8v; *RejPs* 82 (2); *RejRozpr* C2v; Spidwáfek v panyey Sebaftianowey. [...] bádacz yey flugá kluczem fwoym othworzila yfch fziá tham przitraffil *LibMal* 1544/91v; *RejJóz* L7v; *RejKup* p2 (2); *HistAl* M8; *Diar* 89; *BielKom* D3; *RejWiz* 95v (2); KRolowa Korneliey fzáty vkazála/ Iż tákich oná nigdy/ przed tym nie widála. *RejZwierc* 45v (2); ábo przydzie dzień iego iż vmrze *BibRadz 1.Reg* 26/10 (4); Są niektorzy fprawiedliwi á źle fie im wiedzye/ iákoby mieli futki złych ludzi/ á fą záfię grzeźni iż fą tak befpieczni/ iákoby mieli futki dobrych ludzi [et sunt impii, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant *Eccle* 8/14] *BielKron* 81; Tám też był Krol Ptolomeus Filádelfus záłożył bibliotekę/ iż iey rowney świát nie miał *BielKron* 270v (7); *SienLek* 14v; *RejAp* 3 (3); *GórnDworz* F6 (2); gdy vmrze nędzniczek/ ledwe iż fie kto znajdye iż go doprowadzi do grobu iego. *RejPos* 243 (15); tám gdzie fą ludzie pomierni/ trzeźwi/ obyczájni/ á iż fie rozumem á pocźćiwemi náukámi paráią. *RejZwierc* 16 (5); *BudBib 4.Esdr* 5/1; *HistHel* Cv;

BudNT Mar 6/22 [= 21]; Tráfiło fię tefz dwoie pácholąt zacnie vrodzonych [...] iřz fię náuczeni od rodzicow/ báłwochwállftwem brzydzili. *SkarŻyw 46 (4)*; *SkarKaz 552b*.

a. Z zapowiednikiem „taki”, „takowy” (20) : *FalZioł IV 32d*; *RejPs 51*; *BielKom C6v*; *GliczKsiąż N5*; *RejWiz 95v (2)*; *BielKron 162v*; *GórnDworz B7*; ále ten łmętek obroći fię wam w takie wefele/ iřz go od was żaden nigdy odiać nie będzie mógł. *RejPos 126v (4)*; dziś takie wieki y tácy ludzie náftáli/ iřz poki widzą poty pámiętaią *RejZwierc 100*; *BielSpr 19*; A teraz takie czáły náftály/ iřz nietylko pierścienie/ ále y láńcuchy ládá kto noši *ModrzBaz 51 (2)*; *SkarŻyw 332*; Gdzie záfię takie zbrodnie będą/ iřz pořtrádaniem poczćiwořci páchną *GórnRozm Lv*; *SarnStat 961*; *SkarKaz 41b*.

b. Z zapowiednikiem „ten” (21) : *RejPs 181v*; *RejJóz I7v*; *RejKup v8*; Młodzyeńcze przydzie ten czás iřz wřpomieniefz ná mię *BielKom F6v*; *BibRadz Act 23/3*; przydał teř do tych kłiążek liřt/ poćiefzáiać ty mieřzczány Lipkie/ yřz fię dáli dla prawdy Bořey wygnáć. *BielKron 211v (2)*; *RejAp 84*; *HistRzym 15v*; A ták gdy thy dni ábo czáły przypadáia/ iřz łobie przypominamy ty dziwne řpráwy á ty táiemnice Pána řwoiego *RejPos 304v (8)*; *BielSat H2v*; Bywał ten czás/ iřz [erat tempus, cum] ći ktorzi krolowáli/ byli ábo Philořofhámi/ ábo Prorokámi *ModrzBaz 17*; *SkarŻyw 369*; *SkarKaz 82a*.

4. Wprowadza wypowiedzenie orzecznikowe; że; quia Vulg; ut *Modrz (86)* : *MurzHist K3*; A to mu dał klucze od kroleřtwá nyebyřkyego: Co nie inego nyebyło/ yedno iřz mu gořpodářtwo wřřřtko tego to kroleřtwá nyebyřkyego [...] poruczył *KromRozm III M4v*; *GliczKsiąż L5*; *KrowObr 205v*; *BibRadz Eph 4/9*; *BielKron 178*; ći záwiefzácze á omyłácze zdádzą fię łobie być bárzo mądrzy/ á iřz iuřz ni od kogo áni náuki nie potrzebiuá. *RejAp 43v (2)*; widuiemy drugie ludzi/ ktorzy nie zdádzą fię/ áby byli porodzeni/ ále iřz ie Bog řwemi włáfnemi rękómá w formie vłáł *GórnDworz D2 (2)*; *RejPos 106v*; *Grzegřm 61*; iáko to řá rzeczy y wřtydliwe/ y brzydliwe/ y ludziom nie mogá być iedno iřz bárzo przemierzłe *RejZwierc 16v (4)*; *BudBib 2.Esdr 2/2*; y tóz ćieplo áłbo pářę máia. która to párá y ćieplo iřz ie od inřznych wod rozné czyni/ lámá ięřt *Oczko 3*; *SkarŻyw 28 (2)*; Bo coř inřzego ięřt/ Ná poczátku było řłowo: iedno iřz nigdy być nie poczęło/ ále záwřze było? *WujNT 304 (2)*; *WysKaz 14*; *SarnStat 975*.

a. Z zapowiednikiem „taki” [w tym 2 r. „tak” prawdopodobnie błędnie], „takowy” (59) : Mnodzyćiem tácy bywáia/ Iřz kiedy fię rozgniewáia: Dla wielkiego rozrzewnienia/ Długo nie máia mowienia. *BierEz A3v*; *PatKaz III 109*; W Żywocie matczynem lezenie płodu: ięřt takowe. Iřz dzieciátko řiedzi w řywocie řkriwřzy fię/ rączki řciágnáwřzy miedzy nořzki *FalZioł V 15v (3)*; *HistAl H7v (2)*; *LubPs T3*; *GroicPorz i4v*; *OrzList e3*; *BibRadz Mar 4/26 (3)*; *BielKron 199 (2)*; *SienLek 156*; Ktoryř tedy řołnierz będzie táki/ iřz fię będzie řromał nářłádowná w tym Achilleřá *GórnDworz H2v (2)*; *GrzegGeom Gv*; *RejPos 75 (5)*; *RejPosWiecz² 93v*; *BiałKat 38v*; *KuczbKat 145 (2)*; *RejPosRozpr cv*; *CzechRozm 65v*; Y owřzem ták [!] ięřt káźde wřzruřenie řerdeczne/ iřz zámyka drogę rozumowi *ModrzBaz 7*; Przyiáźni máło niewřzędzie obłudne/ á tákowe/ iřz poty trwáia/ poki fię ták zda iákobyřmy łářkę wielkich Pánow mieli. *ModrzBaz 12v (11)*; *SkarJedn 302*; oto ia to vmiem/ iřz ćiało moje takie ięřt [!]/ iřz go řelázo niezráni *SkarŻyw 162 (6)*; *GórnRozm Bv*; *OrzJan 34 (2)*; *WysKaz 12 (2)*; *PowodPr 71 (3)*; *SkarKaz 486a*; *CzahTr K4*; *SkarKazSej 694a*;

b. Z zapowiednikiem „tym”, „to” (3) : Cřego iřz X. K. nie czyni: owřzem fię temu řprzećiwa: Przetoř fię tym być pokázuie/ iřz fię w řłowie Bořym nie kocha *CzechEp 343 (2)*; Co ięřt myřz Homerowa/ co

świerczek łaownego Plutárchá [...] Co złoty Apuleow ośiel/ álbo łauczne Száchy Kochanowfkiego/
lub orzechy tłuczne Nazonowe: iedno to iż vczone głowy/ Dowćipem łwym igráły *KmitaSpit Av*.

5. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe przyczynowe lub – przy luźniejszym związku wypowiedzeń – wypowiedzenie uzasadniające, podające przyczynę albo rację; że, ponieważ; bo, przecież, wszak; quia, quod *PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; quoniam PolAnt, Vulg, Mącz, Cn; enim PolAnt, Vulg, Mącz (91590)* :

A. Wypowiedzenie przyczynowe w postpozycji (5336) : *ListRzeż w. 34; March¹ Wiet Av; Mnodzy* iey wiele dawáli/ Iż ią bárzo miłowáli *BierEz R; Iákożem ia łałony był/ Iżem się o nierownie kuśł BierEz R4v (92); OpecŻyw 78 (72); Czom vdzyelal thom vdzyelal ysh my ssyą nyechczyal dacz wssyącz wgayv moyem ZapWar 1528 nr 2535 (7); tzo więż Dwormiftrz rychło vczynił a zwłálcza iż go Ządółcz częłto ktemu napominał. ForCnR B4v (2); PatKaz I 7v (9); PatKaz II 76v (36); PatKaz III 93v (40); MetrKor 46/46v (2); z miedzi bywa Mofiádz, thak rzeczony, Abowiem złothą barwę ma: albo iż z niego będzie złoto. FalZioł IV 48d (31); y napominał go aby od niego profił czoby chciał iż to odzierzeć miał. BielŻyw 71 (8); wino dłużej trwa gdi ie [...] wiatr łwieży nie dochodzi/ przetho w połrzodku lepfze bywa iż daley ieft od wiatru. GlabGad K2 (39); MiechGlab 4; Palinurze, dobrze trzymasz, Iże mie błogiego mnimasz, Aczkołwiekem jest ubogi *BierRozm 22 (3); KłosAlg A2; abiscie niczdali [! lege: nie zdali] do Trzech Krolow zwefłelym y z rołmyrem yz yeft daleko do trzech Krolow a tak mogą wyele vczinicz zlego Thurczy LibLeg 11/46 (41); WróbŻołt 34/10 (32); WróbŻołtGlab A2 (2); RejPs 210 (40); ComCrac 19; vmarla we trzy nyedzyelye Bo yey bel dał wkrągi pylatikiem yfch zriбалty movila LibMal 1545/104v (11); Bo mowią wflýtycy łałiedzi Szkoda go iż domá łiedzi *RejRozpr E3 (6); ConPiotr 34; LudWieś A4v; SeklWyzn a3 (6); RejJóz M2v (46); Y zowiem ie dobrimy vczinki dla tego że ła od dobrego páná Boga rołkazane abifmy ie czinili Item yfz ie pan Bog odnas przymuie zadobre *SeklKat D3v (7); RejRozm 396 (7); Snać iuż krotky czas baczychie Iż fie tak barzo kwapyczie. RejKup f8v (101); RejKupSekl a4v (2); Bachuła gárdłowego bogá być mnimalfz/ iż pianałtwo na pirwłze wynálazł. HistAl K (23); A náśmyewáli fye znas iż dżyatki krzcimy/ iż fye zá vmárle modlimy/ iż przyczyn śwýetych wzywamy. *KromRozm I F2v (11); MurzHist G2 (5); MurzNT Ioann 20/13 (15); KromRozm II c4 (10); KromRozm III 07 (11); Diar 49 (10); BielKom F3v (2); płod wywyodł/ nye ták iż yeft człowyekyem/ yáko ku czći/ y ku chwale Pánu á łtworzycyelowi łwemu. *GliczKsiąż B (21); Ieffcze k temu y ná on czás Páná w gnyew wzruflýli/ Pogańłtwá co Pan rołkazał iż nye rołproflýli *LubPs Y3v (65); GroicPorz e2v (16); SeklPieś 15; KrowObr 57 (66); Powiedzyał mu iż ieft on Epikurus łaowny/ Ktory iż fie nie stárzał/ á iuż miał wiek dawny/ Tym iż záwždy wiekow łwych w rołkołzách vżywał *RejWiz 20; Vliadł łobyie máłuczko/ iż burza wftawála/ Bo fie też był łpracował/ y nogá bolála. *RejWiz 107v (90); á nieukwapliwy ieft iż dłuęie oczekawanie dawa tym kthorzy zgreflýli/ [...] y fzczodry ieft/ ábowiemci chce dárować ile komu potrzebá: y mnogiego miłofierdzia/ bo rozmnaża miłofierdzia *Leop 4.Esdr 7/64 (75); Co by tu zá płacz twoy w ten czás był? [...] Co byś też mowił ku Mikołáiowi potomkowi łwemu? iż on tákowym ludziem ná twoim Pinczowie/ mieyfce dał *OrzList ev (4); Pozwał Ian Piotrá iż go ránił ná vlicy *UstPraw D3v (12); RejFig Bb5 (11); RejZwierz 32v (26); włzákoż cię dziś nie zábiie/ gdyżes nolił łkrzynię pánłką przed Dawidem oycem moim/ á ku temu iżeś tho włzytko cíerpiał czym był trapion oćiec moy. *BibRadz*************

3.Reg 2/26 (92); Iáka możność bofka/ áz zá przyczyną niewiaft zwalczyli Gigánty/ álbo iáka możność bogiń/ iż Látomá ledwie mieyfce nálázła ku miefzkániu *BielKron* 24; Tylko Turek Bálent muiał zoftác przy Turcech prze wiele przyczyn/ przodkiem iż go mieli Turcy zá wielkiego mężá/ [...] drugie iż forowie mowił Solimanowi [...] drugie iż miał wielki przodek miedzy pány w Węgrzech dla iákich buntow/ drugie iż miał twárde zámki y dzierzáwy dobre *BielKron* 313v; Węgrzy ie zowá Chumi/ iż fie z Rufiá pokumáli/ bo po Rufku kum Kmotr *BielKron* 350v; tá Kráiná ieft zá ieden dziw fwiátu/ iż by nie wiem iákie zwierzę tám przywiozł z inąd á chował ie tám rok/ wnet fzersć odmieni á będzie białe. *BielKron* 432v (395); *GrzegRóżn* E3 (5); *KochSat* B2v; *KwiatKsiąż* P4 (4); *Mqcz* 355d (14); *OrzQuin* D4 (7); Czemuftz tedy tho czo Bog zámilczáł oni máią przydawác? zwláfzczá iż Bog mowi: Przekłety ktory przydáie álbo wymuie. *SarnUzn* G3v (4); tego ziółká [pokrzywy] mieyfki lud/ iáko rzeczy święconéy fzanuie: iż ręká gołá/ po nie sięgnác nie śmie *SienLek* 197 (20); *LeovPrzep* H; *RejAp* 39v; powieda/ iż fie zádziwował bárzo wyrzawfzy ony dziwy iż niewiedział co figurowáły *RejAp* 143 (75); ábowiem mierny człowiek/ nie duzoftciá/ nie moczá ftrzymawa fie od złego/ ále iż woley/ áni chęci niemiał ku zle czynieniu. *GórnDworz* Ff6 (55); *GrzepGeom* K3; Y ofiárował Apolon złotá korunę iż corkę nálásl/ á corká iego Tárlia takiez ofiárowála złotá korunę dla tego że nálázła fwego miłego Oycá. *HistRzym* 26v (4); wciefzyfz Duchá fwiętego/ gdy okázefz w fobie fwięte fpráwy iego: wciefzyfz wfzythkę rzefzá niebieská/ iż fie będziefz miał doftác w wieczne towárzyftwo ich. *RejPos* 107v (297); *RejPos Wicz²* 93v (3); Pożrzy záfię ná zyemię: Czemu iá orzá? czemu fieiá? czemu fzczepiá? mowifz iż lámá s fiebie nic nam pożytecznego nie vrodzi. A czemu nie rodzi? bo iá Pan przekláł. A czemu przekláł? dla grzechu nálzego. *RejPosWicz³* 98 (3); *BiałKat* 216 (13); *BielSat* B3 (2); *GrzegŚm* 10 (11); *HistLan* F2 (7); iedny fłowá koniecznie fá potrzebne/ kthore ieftliby fie opuściły/ iuzby Świętość być niemogła: Drugie záś nie tak fá potrzebne/ iż kiedyby ich niedoftáło/ nie vmnieyfzyłoby fie nic wláfności Sákrámentu. *KuczbKat* 125 (18); *RejZwierc* 38; ledá ocz fłucze niewinnego człowieká/ y kocha fie w thym/ mnima iże pan iż nie da ná fobie przewodzić *RejZwierc* 114; A o coż przodki nálze wężowie ogniści káfáli? iedno iż fie mięłá náparli. *RejZwierc* 260v (99); [*Zołtan*] Selimá poráził Amáluchámi/ wfzákże mu tho prędko oddáł iż go zábił. *BielSpr* 52v (9); A tę fklónność ku grzechowi podczas pímo grzechem zowie/ nie iżeby wláfnie grzechem bylá/ ále iż z grzechu pochodzi (*marg*) Czemu pochob [!] ku grzechowi/ pímo grzechem zowie. (–) *WujJud* 102v (8); *WujJudConf* 27v (8); *KochList* 3; *RejPosRozpr* b3v (3); *RejPosWstaw* [143²]; Ale to co w ręku vrobia/ ieft przekłete tak fámo iáko y rzemieśnik iego/ on ifz ie vrobzył/ á ono gdyfz fię ma wniwecz obroćć ifz ie zowá Bogiem. *BudBib Sap* 14/8 (46); *HistHel* D2 (2); *MycPrz* I A2v; *Strum* A3 (2); *WierKróc* B3; *BiałKaz* L2; Y wládzá dáł mu y fąd czynić/ iż fyn człowieczy ieft. (*marg*) Iákoby rzekł/ trzebá mu było dáć/ bo ieftliby mu nie dano nie miałby/ poniewaz człowiek ieft. (–) *BudNT Ioann* 5/27 (34); A o Noim/ Enochu /Abelu/ [...] y innych iako trzymác będziefz? ktorzy nic o obrzeftce nie wiedzieli? Czyli fie y oni Bogu niefpodobáli/ iż obrzezánymi nie byli? *CzechRozm* 80v (103); IEfzcze Bog ma w baczeniu zacne Rułkie kráie/ Iż tak zacne á fwięte ludzye do nich dáie *PapPan* L4v (7); *KarnNap ktv*; ná gárdło fkażány/ iż przepiorkam oczy wylupował. Vczynili to oni święci Sędziowie/ nie w ten fpoftob/ áby przepiorki w tak wielkiej wadze v nich były/ ále iż to rozumieli być złego fercá znákem *ModrzBaz* 13v (28); Przetoć ia zdumiewam fię nád thym miáftem. Nie

prze doftátek złotá/ nieprze ony budowánia ktore ma/ áni dla inney rzeczy/ ale iż ma ony łupy kościelne. *SkarJedn* 91 (42); w tym łcriptcie/ choć iest iákoby o wšyftkich Cieplicach/ o Polłkich nawięcy: które iż/ ilé ich widziém/ siárczánéy włáfnosci łá/ choć iedny bárziéy niż drugié *Oczko* 25 (7); więcey plákálá iłz czyłtość vtráciłá/ niłzli iłz vtráciłá mężá. *SkarŻyw* 195; bych fię Bogá niebał/ mieczembychcię zráníł/ iłz fię ták zemnie śmieiefz. *SkarŻyw* 544 (198); *MWilkHist* H2v (8); *ZapKościér* 1580/8 (3); Ale Połowcy vczyniwłzy rozruch/ iłz bez ich rády pokoy łkończył/ zábili Kniáziá Románá. *StryjKron* 190 (29); A iestze teź kościół ten kościołem Bożym prawdziwym/ ktory z siebie táki owoc rodzi? Nie tufzę. A przecz? iż kościół prawdziwy Boży ták fię nie rządzí *CzechEp* 97 (92); *NiemObr* 108 (15); *KochSz* A4; *ReszPrz* 66 (3); *ReszList* 145 (2); *WerGośc* 257 (3); *WerKaz* 299 (2); *BielSen* 10 (2); *KochPieś* 5; *PudłFr* 54 (4); *ArtKanc* D12v (20); *BielRozm* 12 (2); *GórnRozm* A3 (5); Y o żadną inłz przyczynę [...] Tymoteufzá [...] z Athén nie wygnano/ ieno iż był iednę ftrónę do łwego inłtrumentu przyczynił *KochWr* 39 (2); *ZawJeft* 6; *ActReg* 24 (6); *GostGosp* 38; Pátroclus iák Achilles/ iż w iego vbierze/ Lecz nie Hectorá/ siebie/ ołzukał w téy mierze *GórnTroas* 34 (12); *GrabowSet* D (7); *KochFrag* 45; Więc té królestwá/ té narody ták wielkié/ y ták wiele ich/ wolał ráczéy chytróściá/ niż mieczem pošieść: wamby to łámym miał wojnę przypowiedzieć? zwłáczá iže was łácnieý łztuká iáká podiść/ y zwyciężyć może *OrzJan* 13 (6); *LatHar* 204 (25); *KołakCath* Cv; Ze czálem nie zaráz da co prošíz v niego: To czyni że ty łnadźci málo vfałz v niego. Albo niepilno prošíz/ álbo z máłá wiárá/ Albo ižeś niegodzién tego żadną miárá. *KołakSzczęśl* B3 (2); Mniemacie że ci Gálileyczycy nád wšytkie inne Gálileyczyki grzeszniefszymi byli/ iż tákowe rzeczy vcierpieli? *WujNT Luc* 13/2; Bo dzień Páńłki iáwná iá vczyni: gdyž fię w ogniu obiáwi (*marg*) iż przez ogien obiáwiona będzie. (-) *WujNT* 1.Cor 3/13 (426); *WysKaz* 17; *JanNKar* B4v (3); *SarnStat* 985 (104); O iákaz twa pokorá święta Páńno byłá/ Ižeś fię z tákich rzeczy nic nie vnošíłá *SiebRozmyśl* G (3); A łáčno ná to pozwolá łtany Koronne/ Naprzod iż tego potrzeba wielka/ Potym że to *de iure* powinni *GrabPospR* K4 (2); *KmitaSpit* C3; *PowodPr* 27 (24); A nie tylo cię z tego vwielbiam/ cóś mnie podłey niewolnicy twey vczyniē raczył: ále iż wšytkim iestē miłóšiefny [...] Iž ciēfzyłz pokorne á łkládałz hárde. Iž łáknące karmíłz/ á bogáte opułzczałz prózne. *SkarKaz* 581a (92); Kto gdy fię prošić włtyda/ á wydrzec łromotá/ Czego iż nie dopułzcza przyrodzona cnotá. *CzahTr* D (2); *GostCast* 70; *PaxLiz* D (7); *SkarKazSej* 670b (14); *KlonFlis* C4 (3); *KlonWor* 65 (2); O głupi/ przed tym co małz iż wolíłz vciekác/ A łzukáiąc niepewney máiętności czekác. *PudłDydo* B; *RybWit* Cv; Przed tobám ia chadzálá/ y zięta chorobá/ Przed tobá droga mátko/ przecz konam zá tobá? Czy iż łłufznie wprzod vmrze kto pierwey zrodzony? *SzarzRyt* D2.

Połączenia: »a iż(e)« [nie uwzględniono tu połączeń z „a” łącznym lub przeciwstawnym] = *albowiem* (2): *Abowiem* thy (iáko powiádałz) iestēs rowien łlońcowi/ á iže łiedziłz ná łtolcu máiełstátu twego zefłány od bogow *HistAl* C5v; *RejPos* 215.

»(a)bowi(e)m iż« = *albowiem* (16): *ZapWar* 1528 nr 2457 (3); im fułszy człowiek tim rozumniefzy może być *bowiem* iż v takiego pamięć iest łucha kthora dłužey y lepiey może w łobie włzelká rzecz zachowác *GlabGad* M; *RejPs* 72; chcą łye pokvłzycz na zyemie v k m. Corvni polłkiey a maya podzielicz łwoye woýłka *abowiem* yz chcą włzitko Chrzesczyanłstwo polknasz *LibLeg* 11/56v (4); *GliczKsiąž* G5v (2); *LubPs* N4; *SarnUzn* B3v; *RejPosWstaw* ² 91; *CzechRozm* 192v (2).

»a to iż(e)« (67): *OpecŻyw* 28v (2); *PatKaz I* 1; *PatKaz III* 129 (3); SKoczkówka wodka ieft dobra, á tho iż trzewa czyłci a odmiękhczá/ gliłty wygania y wodnołc wnełhrzná precz *FalZioł II* 11d (7); *GlabGad* C7v (7); *KłosAlg* A4; *WróbŻołt* E2; *LibMal* 1543/67v; *MurzHist* B4 (5); *MurzNT Matth* 6/24 (11); *MurzOrt* B (2); *RejWiz* 183; *LeszczRzecz* A5; *BibRadz I* 3b marg; *SarnUzn* B; *SienLek* 243 (2); *RejAp* 72v (2); *RejPos* 141 (4); *RejPosWiecz*² 95; *BiałKat* 238v; *CzechRozm* 41 (9); *CzechEp* 106 (3).

»bo iż« (6): *LubPs* gg2v; ieflizebył iákie obładzenie w ortografiey obaczył/ tedy na lepłzá iakoł zwyłł łronę wyłładay. Bo yż nietylko w łkładaniu liter może łię chutko omyłł: Alem łię ia teź/ [...] łtym drukiem połpiełł. *KwiatKsiąż* Q3v; *RejPos* 35; *RejZwierc* 72; *Oczko* 18 (2).

»(a to) dlatego(ć) (...) iż(e)« (567): *OpecŻyw* 13v (10); *OpecŻywPrzedm* C3v; *MetrKor* 40/812; *PatKaz II* 67 (3); *PatKaz III* 128v (3); *HistJóz* C3 (3); *FalZioł V* 102 (32); *GlabGad* N6 (6); *WróbŻołt* 118/7 (2); y dla thegom kv przilfyedze łwoyey thich Kozakow niemiełłal. yz łá łvdzie Czarza Tvreczkiego a niemoy *LibLeg* 10/98; *RejPs* 155v; *ComCrac* 15; *LibMal* 1550/151 (5); *SeklWyzn* b3v; *SeklKat* Gv (6); *RejKup* cc2v (2); *HistAl* D7v (15); *KromRozm I* Iv; *MurzHist* A2v; *KromRozm II* a3v (5); *KromRozm III* D6v; *DiarDop* 115; *GliczKsiąż* M6 (9); *LubPs* 05 (5); *GroicPorz* bbv (19); Tákże Leo dziewiáthy powiedz mi/ tze mu ieft poiman? izali nie dla tego/ iż waltzył z Normánnámi? *KrowObr* 38v (37); *Leop Luc* 4/18 (3); *OrzList* c3v (2); *BibRadz I* 446b marg (31); *BielKron* 30v (24); *KwiatKsiąż* L3v (5); *Mącz* 327a (19); *SarnUzn* B5v (2); *SienLek* 114 (2); *SienLekAndr* a2v; *GórnDworz* F7v (12); Wiem że będą mowłł/ czemu nas ták Pan opułłł? Thedy im teź ták mozełł powiedzieć: dla tego iżełł wy teź opułłłł mnie. *RejPos* 50v (33); *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 263v (4); *GrzegŚm* 59 (4); *KuczbKat* 355 (20); *RejZwierc* 74 (5); *WujJud* 148 (3); *WujJudConf* 31 (6); *BudBib I* 339a marg (9); *BiałKaz* D4v; Skąd to łáčno poznáć mozełł/ iż nas nie dla tego Bog Oćiec miłłue/ y grzechy nam odpusłłł: iż to łyn iego Iezus Chrłstus zá nas vmárl *CzechRozm* 222 (47); *PaprPan* Ee4; áby ieden drugiego przeprołłł: ieden áby przeprołłł dla tego/ że y złodzieyłtwo zádał y pięłłciá vderzył: á drugi dla tego/ iż mu łeż zádał. *ModrzBaz* 61 (8); *SkarJedn* 145 (5); *SkarŻyw* 35 (2); *MWilKHist* I3; *StryjKron* 652 (2); *CzechEp* 33 (36); *NiemObr* 98 (15); *KochFr* 84; *ReszPrz* 82 (6); *ReszHoz* 135; *ReszList* 180 (2); *WerGołł* 264 (3); *GórnRozm* G2v (2); *KochWr* 25; *ActReg* 159; *GórnTroas* 6; *LatHar* 685 (8); *WujNT Luc* 19/44 (30); *JanNKarGórn* Hv; *SarnStat* 931 (16); *PowodPr* 67 (2); *SkarKaz* 581a (6); *VotSzl* C3v (3); *CiekPotr* 68; *SkarKazSej* 698b (6).

»na to iż« (1): y bolá łam bárzo ná to/ iż łię łmućili. *SkarKaz* 548b.

»nie dla czego in(sz)ego jedno iż..., dla czego inego jedno iż.. [w pytaniu retorycznym]« — tylko dlatego że (7): *KromRozm I* K4v; *KromRozm II* f4; to dzyecyę ktorego dołłánye żona Vryáłłowá/ nye będzie żywo/ ále koniecznie vmrze. Co nye dla czego inłłego/ yedno iż pan Bog nychce łłczęłłć płodu tákowego/ ktory łye s płoty [...] pocżyna *GliczKsiąż* B4 (2); *CzechRozm* A5v; *CzechEp* 14; *ReszList* 142.

»nie prze co in(sz)ego jedno (a. tylko) iż..., ni(e) przecz inego jedno iż..., prze co inszego jedno iż... [w pytaniu retorycznym]« = tylko dlatego że (10 : 5 : 5): *LubPs* M2 (3); *OrzQuin* Q; *RejPos* 6; iednáł go oni widzieć nie mogli: á pewno nie prze co inłłego/ iedno iż byli ćielełnymi. *CzechRozm*

185v (7); y dziś ni przecz innego kácerftwá/ zwłafzczá tu w Polńzcze/ trfáią: iedno ifz tych niemáfz iefzczé/ ktorzyby od Heretykow poległi *SkarŻyw* 374 (2); *WujNT przedm* 7 (6).

»o to (...) iż(e)« (60): Siekierá o to fie trofkálá/ Iż toporzyfká nie miálá. *BierEz Rv* (2); *LibLeg* 11/156; *RejKup* y3v; *LibMal* 1553/175; *LubPs* F4v; *KrowObr* 34; *UstPraw* D3v (3); *BielKron* 375 (16); *RejAp* 164; *GórnDworz* R2v; *RejZwierc* 195; *BudBib* 2.Reg 13/22; *HistHel* Dv; *SkarJedn* 276 (4); oto fię gniewáfz iżem ztobą lámá fię w rzecz wdálá: á ia z tobą y łeżec [!] chcę. *SkarŻyw* 118 (8); *CzechEp* 39 (2); gdy nas przeciwnicy náfzy/ o to kámienuią/ iż człowieká pána Iezufá Bogiem być wyznávamy *NiemObr* 101 (5); *GórnRozm* L2; *ActReg* 128; Ktory cię pozywa o to: iżeś ty iemu wźiął gwałtownie wołu *SarnStat* 1246 (7); *SkarKazSej* 692b.

»od tego (...) iż(e)« (2): MOfiádz iefł rzeczón od tego: iże ma fwiatłóć złotá *FalZioł* IV 48d; *KromRozm III* F8.

»ponieważ iż« (5): *LibLeg* 11/57 (2); gdzye nie potrzebá ich yeft wyele przytáczać/ ponyewáfz iż lámami okyem fwym á doznánienm człęfto á gęłtho dofwyadáfamy *GliczKsiąż* C4v (3).

»(a to) prze(z)to (a. przetoć(iem), przetoż) (...) iż(e)« (517): Przetoćiem tá myfz fkakálá/ Iże w tym złoćie dufálá. *BierEz* P4v (10); *OpecŻyw* 30v (12); *PatKaz I* 8; *PatKaz II* 29 (8); *PatKaz III* 137v; *FalZioł* IV 29d (2); *BielŻyw* 16 (4); *GlabGad* I4 (3); *BierRozm* 20; *WróbŻołt* N; *LibLeg* 7/98v; *RejPs* 24v (2); *ZapMaz* VS 2/335v; *HistAl* L8 (9); *KromRozm I* L2 (4); *KromRozm II* p4v; *KromRozm III* D5v (3); *Diar* 91 (5); *DiarDop* 116 (4); *BielKom* G4v (2); *GliczKsiąż* E6; *LubPs* Z5v (3); *GroicPorz* o3 (3); *KrowObr* 56 (2); *RejWiz* 45v (2); *Leop* Iac 4/3 (34); *OrzList* e4; *BibRadz* Ez 34/5 (48); *OrzRozm* O2v (2); *BielKron* 70 (47); *KwiatKsiąż* H4 (2); czemuś milczyfz? (–) Przeto/ iż co ná to rzec niewiém *OrzQuin* S2v (18); *SienLek* 148 (4); *RejAp* 123 (5); *GórnDworz* R6 (4); *GrzepGeom* D2 (2); *HistRzym* 3 (2); *RejPos* 270 (13); *RejPosWiecz*² 95; *BiałKat* 376 (3); *BielSat* C3 (2); *GrzegŚm* A3v (2); *KuczbKat* 335 (3); *RejZwierc* 234 (5); *BielSpr* 10v (7); *WujJud* 221v; *WujJudConf* 200; *RejPosRozpr* c4 (2); *RejPosWstaw* 143v (2); *BudBib* Ier 29/18 (3); *BudBibKaw* A3; *BudNT* Luc 11/8 (3); *CzechRozm* 150 (30); *ModrzBaz* 68 (9); *SkarJedn* 283 (13); *Oczko* 1 (6); Ná obiady do nikogoy prófzony nie chodził. Przeto ifz z młodości przyuczony poftom y wielkiey mierności/ na ty ludzkie rofkólzy w potráwách/ pátrzyć nie mogli. *SkarŻyw* 87 (18); *StryjKron* 26; *CzechEp* 137 (34); *CzechEpPorz* **4; *NiemObr* 20 (5); *PudłFr* 20; *ArtKanc* N3v; *BielRozm* 20 (2); *KochWr* 41; *ActReg* 46; *Phil* I3 (8); *GrabowSet* I2 (2); *LatHar* 127 (2); ále nie pomogłá onym mowá ktorey fłucháli/ przeto iż nie byłá złączona z wiárą *WujNT Hebr* 4/2 (65); *WysKaz* 14; *SarnStat* 1174 (4); *SkarKaz* 274a (2); *SkarKazSej* 706a (2); niechayże Dydo/ ia iuz przez to fłyne. Iżem fie włafną ręká y mieczem zabiłá *PudłDydo* [B5]v.

»(a to) stąd(że) (...) iż« (45): *FalZioł* V 17d; Item pithani yako kthemu fklepowy chucz myall powyada ze ftąd yfch tham zguziczekym przed thym bivayacz a rzeczi Rozmagithich doffycz wydzacz na thą kradzyefz zła myfzlyá yełth fzyá wvyodl. *LibMal* 1552/166v (2); *KromRozm II* m2; *LubPs* Z2 (2); *GroicPorz* ii3v (2); *RejWiz* 140; *BibRadz* I 148v; *BielKron* 255v (2); *Prot* B2; Owa był právym pánem/ nie ftąd/ iż miał wiele/ ále przeto/ że fobie mogli y vmiał rofkázowác. *GórnDworz* B7v (7); *GrzepGeom* G (3); *BudBib* Bar 5/29; *CzechRozm* 206v (4); tedy fię to wfzytko dzieie ftąd/ iż on to wfzytko ma nie od siebie/ ále od tegoż iedynego Bogá *CzechEp* 272 (2); *NiemObr* 165; *BielRozm* 23; *GórnRozm* Gv; *ActReg* 167 (2); *OrzJan* 34; *KolakCath* C3v; *WysKaz* 29; *SarnStat* 111 (6); *SkarKaz* 3b.

»tak iż« (38): *ListRzeż w.* 48; *PatKaz III* 122; *FalZioł IV* 25b (2); *BielŻyw* 69; Atila kazał nagotować Łożyłko ku zapaleniu z fiodł iezdnych, tak iż gdy by była zanim pogonia, Radniey fie łam chciał łpalić niżli by miał przyłć w ręce nieprzyjacielskie. *MiechGlab* 54 (2); *RejPs* 117; *KromRozm I F*; *RejWiz* 32v; *Leop Ier* 9/12; *BibRadz Deut* 28/26; *OrzRozm K4*; Vrzędow żadnych nie dąłá dąwác Polakom iedno Niemcom mowiac iż nie łprawni: ták iż ná tym łtálá iákoby ty kráiny Niemcy ofádziłá. *BielKron* 355 (6); *RejAp* 58v; *GórnDworz Cv*; *RejPos* 253v (5); *RejZwierc* 264v (3); *BudBib 2.Par* 20/24; *CzechRozm* 208 (2); *Oczko* 2v; Lecż w Páwle S. tákiey złości nie było: ták iłż łam to śmie o łobie mowić: byłem/ powiáda bluzniercą/ [...] álem dołtąpił miłóšierdzia *SkarŻyw* 80 (2); *ArtKanc T14v*; *KołakCath C3*; *WysKaz* 4.

»temu (...) iż« (7): *PatKaz III* 120; *RejKup I*; *OrzQuin D2*; *RejPos* 272v; *CzechRozm* 212v; *ActReg* 157; Czemuż *tey* powiešci moiey nie zrozumiewacie? *Temu* iż nie możećie łłuchác mowy moiey. *WujNT Ioann* 8/43.

»tym (samym) (...) iż« (34): *ZapWar 1545 nr 2646* (2); *LibLeg* 11/160; *KromRozm I A2*; *KromRozm II* 14v; *KromRozm III D4*; *RejWiz* 20; *OrzList d*; *UstPraw C4v*; *OrzRozm Q2*; mułiał [...] dochodzić thego: częgo ow drugi zaráz dołtał/ tylko tym łámym/ iż fie łłáchćicem vrodził. *GórnDworz D4*; *RejPos* 181v; Nie deptác áni ofzukác włpráwie brátá łwego: tem iż mšćiciel (iełt) Pan o włzytko to [quoniam vindex Dominus de omnibus his]. *BudBib 1.Thess* 4/6; *CzechRozm* 182v; *SkarŻyw* 153 (2); Przyłtoili to X. K. tym komu vřágác/ iż do Polłki ielt przychodniem *CzechEp* 61 (2); *GórnRozm A2* (7); *GrabowSet M3*; *WujNT* 275; Iż oycowie poćiechy drugdy z dźiatek nie máia: dźieie fie częłto tym/ iż ie źle wychowáia/ y zá to ie P. Bog karze. *SkarKaz* 420a (3); *SkarKazSej* 675a.

»według (a. wedle) tego iż« (2): Dzis tedy iż obyczáye inłłfe náłtály/ według thego/ iż co dáley thym rzetelny á łubtelny/ potrzebá tákiego náuczycyela/ kthoryby fie vmyał przyłtołowác *GliczKsiąż* L8; *SkarKaz* 244a.

»w tym (...) iż« (10): *RejKup* ł7v; yáko bluźni/ [...] in. I. artic. Młłac zła rzecz á Bogu myerżyona/ wtym iż bywa yákoby ofyárá á vczynek załługi. *KromRozm I Iv*; *CzechRozm* 20v; *SkarJedn* 125 (4); *CzechEp* 386 (2); W tym też vpadł ten Pháryzeułż/ iż łam fie łądźił/ á łądu Bożęgo o łwoich vczynkách nie czekał. *SkarKaz* 352b.

»za to iż« (5): Egipt w łpułthołłeniu będzie/ á Idumea pułłcz[á] zátrácenia: zá to iż [pro eo quod] niepráwie czynili przeciwo łynom Iudłkim *Leop Ioel* 3/19 (2); *SkarŻyw* 125; *PowodPr* 30; *SkarKaz* 120b.

»za tym (...) iż« (4): *GroicPorz A4*; *GórnDworz M7v*; ábychmy byli vłpráwiedliwieni z wiáry Chriłtułowey/ á nie z vczynkow zakonu. Zatym iż [propter quod] nie bywa vłpráwiedliwione z vczynkow zakonu włzelkie ćiało. *BudNT Gal* 2/16; *SkarŻyw* 589.

»z tego (...) iż(e)« (12): *OpecŻyw* 62v (2); ktorego dobrá [...] dołtawá thego káždy rzecznik á Prokurator prze łwą godnošć/ á łtego iż yełt pánu łwemu potrzebny *GliczKsiąż* N4; *RejZwierc* 34; *BielKron* 223 (4); Oycze náłż/ stęgo ižes nas łtworzył ná wyobráżenie łwé/ Boże w Tróycy iedyny: któremułmy powinni to wyznánié. *BiałKat* 203v; *CzechEp* 140 (2); *PowodPr* 27.

a. *Wprowadza wypowiedzenie uzasadniające postawę pytajną mówiącego* (191) : Báránie częmu mię nie czćiłż/ Iż przedemną wodę máćiłż *BierEz* M2 (20); O moy námiłeyłly łynácżku/ ij gđzies ielt/

dokądes łfedl iż cie tu niewidzę? *OpecŻyw* 159 (18); *PatKaz II* 60; *BielŻyw* 134 (2); *WróbŻółt* D6; *RejPs* 169 (3); niewiem czo sye dzieye yz krol pan. twoy bedacz yey oyczem onye nycz niedba *LibLeg* 11/13 (2); Toć mnie dzywno miły panie Iakoż ci y głowy łtanie Iże to możelz wyćirpieć Y iakoż cie za chłopa mieć *RejJóz* H7v (3); Ky czie Dyabel rżędzy glupy Iż tak myłlyż otey kupy. *RejKup* f2v (8); *HistAl* F2v (2); *BielKom* A2; *GliczKsiąż* H8v; *LubPs* Rv marg (6); *KrowObr* 153 (4); *RejWiz* 22v (3); *Leop Is* 57/11 (3); Hey miły Pánie/ łpizli/ czuiefzli? iż takie bluźnierłthwo hániebne ćierpiłz? *OrzList* e2; *RejZwierz* 110 (2); Y zażem ia łam począł á porodził lud ten/ iż mi mowilz/ Nieś gi ná łonie łwoiem *BibRadz Num* 11/12; y rzekł/ Co łie dzieie ludowi iż płácze? *BibRadz 1.Reg* 11/5 (16); *BielKron* 324v (12); *GrzegRóżn* N4v (2); *Mącz* 490b; *GórnDworz* N4v; *RejPos* 284v (20); *RejZwierz* 231 (6); *RejPos* [143³]; *BudBib Iob* 7/17 (3); *BudNT Math* 8/27 (3); *CzechRozm* 51 (4); *ModrzBaz* 80 (3); *SkarŻyw* 27 (8); *MWilkHist* I3 (2); *CzechEp* 59 (2); *KlonŻal* C2; *WisznTr* 16; *BielSjem* 20; *PudłFr* 5; *ArtKanc* G2v (3); *GórnRozm* I3 (2); COłz ielł? iż łię trwożycie? Zacni przyáciele/ Prętką śmierćią tych Kxiążąt/ pátrćie iáko wiele: Inłzych tákże pomárło *KołakCath* C2v; Rabbi/ kto zgrzełzył; tenli/ czyli rodzicy iego/ iż łię ślepym národził? *WujNT Ioann* 9/8 (8); *PowodPr* 25 (2); *SkarKaz* 42a (2); Cóż to wżdy córko moiá? czyłic iuż Bóg iáki Odiáł rozum/ iż broilz ták dziwné pokráki? *GosłCast* 25 (3); *SkarKazSej* 689b.

b. *Wprowadza wypowiedzenie uzasadniające postawę emocjonalną (żal, ubolewanie) mówiącego* (17) : *RejJóz* H5v; Nietetis mnie nędznemu/ nietetis mnie niezczęłnemu/ iże mię boská moc potłumiłá *HistAl* F4v; O nędzo/ o flepoto narodu błędnego/ Iż ni łálki nie baczyłz/ áni łtráchu łwego *RejWiz* 50v (2); *RejAp* 45v; biádálz mnie iżem iuż te⁸⁰ doczekał/ iż iuż odłłąpił pan moy odemnie/ a iż go iuż nie máłz zemną. *RejPos* 102 (2); Ach niełtoćie ná ty Krześcijány/ Iż wolá być z niecnymi pogány. *BielSat* G2v; *RejZwierz* 222v; Ach mnie/ iłz łię pielgrzymowánie moje przewłóczy [*Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! Vulg Ps* 119/5] *SkarŻyw* 196; *BielSen* 15; mocny Boże/ Iż z człowieká ptak być może. *KochSob* 65; *PudłFr* 22; *GórnTroas* 63; *LatHar* 262; Iże mnie w tym vgodzić złe łzczęśćie niechćiáło/ Zeby łię moich czálów to było przydáło. *WitosłLut* A5v; Niełtetyłz iż łię mam zemśćic náđ nieprzyációły łwymi [*Heu consolabor super hostibus meis Vulg Is* 1/24] *PowodPr* 16.

B. *Wypowiedzenie przyczynowe w interpozycji lub w antepozycji (przed formą osobową wypowiedzenia nadrzędnego)* (3823) : *BierRaj* 23v; *PowUrb* +; Gość żeby prozno nie łiedziáł/ A iż k temu wiele wiedziáł: Rozpráwiáł ludzkie przygody *BierEz* P4 (59); załłępy wielkie łudu vłlyłłáwłłly iłże miły Iezus iedzie do miáłta/ a tész iłże flyłłéli łkrzéliłenié Łazarzowo/ [...] łłli przeciw iemu *OpecŻyw* 71v (15); *ForCnR* E; *PatKaz I* 11v (3); *PatKaz III* 110v (4); Łayno wołowe/ to ma być łecie brane/ ielłth odmiękczałájące bo trawę gije/ ale iż łimie łianio [!] gije ielł wyłufzaiájące *FalZioł* I 144b (7); *GlabGad* L8 (6); *MiechGlab* *5v; *BierRozm* 20; *LibLeg* 7/32v (28); *WróbŻółt* B2; IZeś ielł bogiem oycem y łtworzycielem náłłem nikomu chwála iedno łobie *RejPs* 121 (46); *ComCrac* 12 (4); *LibMal* 1543/68 (10); *RejRozpr* C2v (7); *ConPiotr* 34v (3); *SeklWyzn* 4v (2); Iednego łina łtraćil drugi był w niewoli Trzeciego iż tu połłáł łercze go łam boli *RejJóz* O4v (8); *SeklKat* Mv (2); *RejKup* b3v (18); *HistAl* G8 (20); *HistAlHUng* A2 (3); *KromRozm I* Ev (11); *MurzHist* A2 (8); *MurzNT* 18v (7); *KromRozm II* n2 (9); *KromRozm III* F6 (24); To połłowie usłyszawszy wszyscy żálośćiwie przyłmowali, a iż już skoro potym panowie się z Rady rozjeżdżáli, i oni się rozeszli. *Diar* 56 (38); *DiarDop* 118; *BielKom* F3v

(2); ácz potrzebá im yeft wydác/ przedię iz im žal/ nye smyeyá *GliczKsiąz* M2v (52); *LubPs* G3v (20); *GroicPorz* h2v (12); *KrowObr* 49 (24); *RejWiz* 40v (46); A dnia czwartego/ zellli fie do padołu Błogoŕlławienia: ábowiem iz tám błogoŕlławili Pánu/ názwáli mieyfce ono/ Padołem Błogoŕlławienia *Leop 2.Par* 20/26 (16); *OrzList* g (4); *UstPraw* G2v (6); *KochZuz* A2v (2); *LeszczRzecz* A2; á páłterz w mroz ná ręce chuchał/ A potym gdy káfzē iadł/ iz gorąca dmuchał. *RejFig* Aa3 (8); *RejZwierz* 122 (19); *BibRadz Gen* 14/18 (18); *OrzRozm* R3 (2); bys był więcey rázow vderzył/ zwalczyłby był Syryá/ ále ižeš iedno trzy rázy vderzył/ trzy rázy ie poráził *BielKron* 87 (62); *GrzegRóżn* Gv; *KochSat* C (3); *KwiatKsiąz* G4v (2); *Mącz* 344b (3); *OrzQuin* E (6); *Prot* A4 (4); *SarnUzn* Bv (12); Przedmowá do Czytelniká. IZ fye lámi dla siebie nie rodzimy/ Láłkawy Czytelniku: potrzebá fye wŕzelkiemu o tym ftárác/ czymby z oŕoby fwey/ mógl Rzeczypoŕpolitēy pożyteczn być. *SienLek* a4 (40); *LeovPrzep* A2; O czym iz tám będzie ná dole ŕzyrŕza wzminká w kazániu dwunaŕtym/ [...] tu fie ná ten czás opuŕcić muŕi *RejAp* 20 (28); Iz tu odpoczynał był troŕzkę pan Kriŕki. Rzekł thák pan Boiánowŕki. *GórnDworz* D8v; izby czáfem nie powiedział iákiego ŕłowká/ rzkomo bárzo trefnie/ áno iz nie ná czás/ żaden fie onemu nie rozŕmieie. *GórnDworz* I4 (91); *GrzepGeom* M3; *HistRzym* 116; náukę Pána Kryŕthuŕowę. Kthora iáko prawdziwa/ á iz nie z zyemŕkiego wymyŕtu przyŕzłá/ im dáley thym fie ielzče więcey rozmnażáá. *RejPos* 282 (153); *RejPosWiecz*³ 99 (8); *BielSat* M4v; *BiałKat* 261 (17); *GrzegŚm* 30 (3); *HistLan* B (5); Albo tákiez ŕáŕiádek álbo kto inŕzy iz mi co z niehcenia ábo z nieobaczenia vczyni/ á iuz wnet fiodłác? á iuz fie wnet mŕcić? *RejZwierc* 80v (45); *WujJud* 122 (11); *WujJudConf* 9 (7); A izes mi V m był napisal że takie rzeczi praefentiam postulant chciaem byl tam V m temi czasy nawiedzić. *KochList* 1 (3); *RejPosWstaw* [143³] (4); poniewážeš to vczynił (*marg*) wł. iz fię to vczyniło z tobá. (-)/ a nie vŕtrzegłēš przykazánia mego/ [...] rozrywaiác rozerwę kroleŕtwo od ciebie *BudBib 3.Reg* 11/11 (2); *HistHel* C; *BiałKaz* E2 (8); *BudNT przedm* b4 (5); *StryjWjaz* A2; To co vŕtawa wieczná rzeczą nie ielst, przeto y zakon iz vŕtał wieczny nie ielst. *CzechRozm* 84 *marg* (31); *PaprPan* Ee4v (20); *KarnNap* A2v; Gdybym o rzeczách nieznácnych á wátpliwych mowił/ ŕłufniebym mógl być w ktorem ztych wyŕtępkow podeyrzánym: ále iz o rzeczách iáwnych á káždemu wiadomych mowie/ dla czegozby mię kto miał iŕtrofowác? *ModrzBaz* 133 (23); *SkarJedn* 302 (28); Radbych był (powiáda) Ná zgodę wáŕzē pátrzał/ lecz/ iz być niemogła Mnie nielza/ ieno wietŕzey częŕci náŕladowác. *KochOdpr* C2v (3); *Oczko* 25 (36); Ižeš rzekł pánu/ tyŕ nádzieiá moiá: Iz bóg nawyŕzly ielst vćieczká twoiá: Nie doŕtápi cię żadna zlá przygodá *KochPs* 139 (4); Będąc Przeorem/ iŕz nád inne láty wzakonie ftárŕze/ przełožony był: wielká miał ná przodku v bráćiey niezycżliwoŕ *SkarŻyw* 332; iam ielst Chrzeŕciánin: pánem wáŕzym/ ižeŕcie poháncy/ być niemogę. *SkarŻyw* 392 (133); *MWilkHist* I3; *StryjKron* 547 (24); *ZapKoŕcier* 1582/35; *CzechEp* 80 (41); *CzechEpPORz* **; *NiemObr* 51 (26); KRólewno moiá [...] Iz fię nie mogę zobopólná mowá Vmáwiác ztobá/ rad y nie rad muŕzē Zlécic to piŕmu *KochFr* 101 (5); *KochDz* 108; *KochSz* A4 (2); *KochWz* 142 (6); *ReszPrz* 103 (6); *ReszHoz* 139 (2); *ReszList* 178; *WerGoŕc* 227 (10); *WerKaz* 267 (2); *WisznTr* 4 (2); *BielSjem* 23 (2); *KochPam* 82; *KochPieŕ* 44; CZekałem dłuŕo íczęŕcia: lecz iz przyŕc niechciáło/ Bych mu więcey nie ŕłużył/ ták mi fye téz zdáło. *PudłFr* 10 (6); *ArtKanc* C9v (7); *BielRozm* 34; Táke tez dla ŕmierci Stároŕciney/ ábo iz tám nie oŕiádly/ ábo z iákiey inŕzey przyczyny/ á za mály więc czás ŕády Grodzkie wákuia? *GórnRozm* I4 (16); *KochWr* 34 (4); *PaprUp* L2v (5); *ActReg* 84 (43); *GostGosp*

62 (3); *GostGospSieb* +2; *GrochKal* 21 (2); *Phil* G4 (10); *GórnTroas* 8; *KochCz* A4v; *KochCzJan* A2; Iełiż więc/ iż cię gniewam/ niechcełz nic vczynić/ Vczyn dla sławy ſwoiey *GrabowSet* E4v (14); *GAMrat* Arcybiłkup/ iż był pan hoyny/ co zá tym więc rádo chodzi/ był téz y dłużny *KochAp* 11 (3); *KochFrag* 40 (2); *OrzJan* 6 (9); *LatHar* 190 (31); *KolakCath* B3; *KolakSzczęśl* C3 (2); *RybGęśli* C; Iełliby rzekłá nogá/ Iżem nie iełt ręká/ nie iełtem z ciáłá: izali dla tego z ciáłá nie iełt? *WujNT* 1.Cor 12/15 (43); *WysKaz* 32 (4); *JanNKar* Av; *JanNKarKoch* Ev; *SarnStat* 71 (129); *SiebRozmyśl* F3 (4); *WitosłLut* A4v; *GrabPospR* Mv (6); *KlonKr* C4; *KmitaSpit* B4v (9); Iż tedy tá ſektá/ iáwná odpowięziá Maiełtat Bołki Troyce ś. z Luciperem woiuie: iż nie znołnemi bluźnierłtwy ołtátniá pomłtę Bołką ná Koronę przywođzi: iż [...] fundáment religiey Kátolickiey podkopuię [/]: iż wiáre krześciáńská [...] w pogáńłtwo obraca: iż pogáńłkie ná krześciány tyráńłtwo [...] forytuie: czegoż dáley czełkaz zwierzchnołci y ołtrožnołci [...] Polłka? *PowodPr* 36 (20); *SkarKaz* 154b (39); *VotSzl* B3v (2); *CiekPotr* 3 (4); *CzahTr* A3v (5); *GosłCast* 15 (4); *PaxLiz* C3v (2); *SkarKazSej* 657a (7); *KlonFlis* C3; *SapEpit* [B2] (2); *KlonWor* 18 (6); Náđzieiá iż iey ielzče coł obiecowałá/ Zá nim co włłok ten ſwoy liłt záłołny połłáłá. *PudłDydo* A4v (3); *RybWit* ktv; IZáłz wodz Thebáńłki/ iż vmárl zgroimwłzy Waleczne Spártány/ zda ſie być łzczęłliwłzy *SzarzRyt* C2 (4).

Połczenia: »dłatego iż« (17): *GliczKsiąż* N2v (2); *GroicPorz* 113v; A záłz nie dla thego iż Bogá mego zemná nie máłz podkáły mie niełzczęłcia ty. *BibRadz Deut* 31/17 (4); *KwiatKsiąż* G2v; A podobno ſie tełz nam ták zda iáko y onym dzyewiáci/ iż nie z dobrođzyeyłtwá twego/ ále dla tego iżeł im rołkazał idż do káplánow/ byli vzdrowieni. *RejPos* 215 (2); *CzechRozm* 80 (5); *SkarŻyw* 332; *CiekPotr* 23.

»dłatego iż ... przeto« (1): Dla tego iżełcie wzgárdzili łłowá prawđziwe/ [...] przeto łpułzczę ná was złołc wáłzę *RejPos* 63v.

»dłatego iż ... tedy« (1): A dla thego iż tym obyczáiem złáczámy łię s Kryłtułem/ tedy Páweł vmarthwienie ciáłá zowie łzczepienim [...] y podobieńłtwem łmierci Kryłtułowej. *GrzegłSm* 36.

»iż ... a [nie pytałne]« (1): rzekł: Nu Miłołciwy Kłięże/ iáciem dla tego był do W.M. przyłłtał/ ábych był miał pomoc z W.M. ále iż widzę że prózno/ á ia záł odłtawam: y dáwłzy mu rękę łzedł precz. *KochAp* 7.

»iż ... a tak(że)« (65): *MetrKor* 31/622 (2); *FalZioł* II 4c (2); *GlabGad* G4v (2); *RejJóz* F6; *ZapWar* 1545 nr 2646; *LubPs* gg (6); *KrowObr* 130v (3); Ale iż ia mułzę idż ná ten czás od ciebie/ Bo tełz mam łwe vrzędy/ táł náđáne w niebie. [...] A ták iuż cie Bog žegnay *RejWiz* 146v (2); *BibRadz* I 11b marg; *KwiatKsiąż* C2; *SienLek* 80v (3); *RejPos* 64 (5); *RejZwierc* 54 (2); *CzechRozm* 176 (5); *ModrzBaz* 28v; *ZapKočsier* 1585/60v; *Phil* G; IZ po zániedbániu Státutu náłzého o męžobóyłtwách/ wielką łmiálołc y łwą wołá podđáni náłzy wzięli: [...] A ták chcáć tę łzkaráđá łwą wołá vłkrómić/ Státut náłz [...] przywracámy *SarnStat* 607 (26);

»iż ... dláczego [nie pytałne]« (6): lecz iż znáczná byłá łpráwiedliwołc/ y niewinnołc Cełárzá tego/ dla czeł⁸⁰ nie łporo było Pápiežom Rzymłkim łwey woley/ y dumy náđ nimi dokazáć. *NiemObr* 168 (4); *SarnStat* 178 (2).

»iż(e) ... (a, i) dlátego(ż) (tedy)« (131): *OpecŻyw* 187v (5); *GlabGad* Bv (5); *MiechGlab* 17; *ComCrac* 14; *LibLeg* 11/173v; *SeklKat* M (2); *HistAl* K5; *MurzHist* B2; *KromRozm* III C5; *GliczKsiąż*

K7 (2); *GroicPorz* í; á oni tobie oznáymią: Iżeś fie vtutzył/ dla tegoś od Páná odftąpił *KrowObr* 156 (3); *UstPraw* G2v; *BibRadz* I 4a marg (10); *BielKron* 173; *KwiatKsiąż* B4v; *Mącz* 457d; A iże nie pod iednym *cafušem* tę rzecz wyrzekł/ nie dla tego to mieyfća nie ma. *SarnUzn* D2 (2); *GórnDworz* P8v (3); *GrzepGeom* G; *HistRzym* 126v; *RejPos* 333; *GrzegŚm* 52; *KuczbKat* 100; *KochMon* 33; *WujJudConf* 121v; *BudBib* 2.Mach 4/28 (2); *CzechRozm* 213v; *SkarJedn* 294; *StryjKron* 652 (2); *NiemObr* 145 (6); *GórnRozm* Ev; *ActReg* 49; *LatHar* 507; A Iż próznoby Práwá czynić/ gdzieby nie były exequowáné: dla tego obiecuiemy Státut ninieyfzy náłz [...] do skutku prędfzého przywieżć *SarnStat* 54 (63); *SkarKaz* 155b (3).

»iż ... i [nie pytajne]« (3): Iż ftyfzał że Polacy komu fklankę dáią/ Po polfku náley brácie/ zá káždym wołáią. Y mni miał by káżdego komu fklankę dano/ Iżeby go y s przodkow tym náleiem zwano *RejFig* Cc7v; *RejZwierc* 8 (2).

»iż ... na to« (1): A iłz dálekość kráiu potrzebowálá: áby Papielz fwego miał w Grecyey namieltniká [...] ná to miał ś. Leo w liście fwym Bifkupá Tefalonickiego Anáftázyulzá. *SkarŻyw* 319.

»iż ... o to« (2): *OpecŻyw* 65v; Sylweryus Papielz/ iłz Heretyká ná Cárorockiey Stolicy cierpieć niechćiał/ o to gárdło dał. *SkarJedn* [d9]v.

»iż ... otoż (a. atoż, onož)« (18): *RejZwierc* 16v; *SarnUzn* E2; A to więzyenie iż ná nas prze grzech było przyfzłó/ otoż on krew fwoię wylał/ áby nas z grzechu omył *RejPosWiecz*³ 98; *CzechRozm* 44 (2); Ale iż X. K. y świádectwem y wykładem tych ludzi/ pogárdził/ ktorem ia też tám wfpominał: przeto iż ie v siebie ma zá Heretyki. onož fobie niech czytá Erálmulá *CzechEp* 305 (5); *CzechEpPORz* *2; *NiemObr* 175; *GórnRozm* Gv; *ActReg* 27; *JanNKar* D3 (3); *SarnStat* *7v.

»iż(e) ... (a) prze(z)to(ż) (dlatego, tedy)« (837): *BierEz* L2 (4); *OpecŻyw* 62 (4); *KlerPow* 3; *MetrKor* 46/118 (2); *FalZioł* V 73v; *BielŻywGlab* n1b 14 (2); *GlabGad* A3v (63); *MiechGlab* 87 (5); *WróbŻołt* 31/3 (4); *WróbŻołtGlab* A5 (2); *LibLeg* 10/62v; *RejPs* 99v (2); *LudWieś* B; *KromRozm* III 12; *Diar* 28 (4); *DiarDop* 113; *GliczKsiąż* F5v; *LubPs* N5v (15); *GroicPorz* e4; Tobiem tylko lámemu zgrzelzył. A ftyfzyłz tu? Iż tylko lámemu Pánu Bogu grzelzimy/ przełto tełz lámemu fię fpowiedáć grzechow náłzych mamy *KrowObr* 159 (69); á będą mowić zumiawłfy fie/ Czemuż ták Pan Bog vczynił tey ziemi/ y domowi temu? Odpowiedzą: Iż opuścili Páná Bogá oycow fwoich/ [...] przetoć tełz przyfłly ná nie te wfyfłtkie złe rzeczy. *Leop* 2.Par 7/22 (5); *RejZwierc* A2; *BibRadz* I 293d marg (10); *OrzRozm* Q3 (2); *BielKron* 114 (76); *GrzegRóżn* C (5); *KwiatKsiąż* G4; *Mącz* 266b; *MączLub* n1b 14; *OrzQuin* D3v (8); *SarnUzn* B (2); *SienLek* V5v (10); *RejAp* 174v (2); *GórnDworz* E4 (17); *GrzepGeom* Ov (8); *RejPos* 335v (12); *RejPos* *Wiecz*³ 96 (5); *BiałKat* 375v; *GrzegŚm* 6 (2); *HistLan* C2 (3); *KuczbKat* 55; *RejZwierc* 240 (9); *BielSpr* 47v (2); A ktofz was tákiego wywodu álbo Argumentu náuczyl? iż Człowieczeńłtwo Páńskie z Bołtwem w iednę perłonę ielł złączóne/ przeto máłowáne być niemoże. *WujJud* 45 (4); *WujJudConf* 251v (5); *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* 110v (3); *BudBib* b3v (7); *BiałKaz* K; *BudNT przedm* b8 (8); ále iż zgrzelzyli/ á dla grzechow w niewolá śmierci y pieklá wpádáli: przeto ich Bog dla tego ludziom w niewolá podawał *CzechRozm* 119 (149); *ZapMaz* II G 61/159; *ModrzBaz* 3v (41); *SkarJedn* 67 (3); *Oczko* 2 (3); O złe á niewkáiane ferce/ iłz cię docześnie kárác chćiał P. Bog/ y przeto o kálce iego rołpaczałz? *SkarŻyw* 263 (6); *StryjKron* 467 (5); *CzechEp* 80 (81); *CzechEpPORz* *4 (3); *NiemObr* 100; A iż mi fie to fzcześćie w twym domu ziówiłó/ Przeto mi y to mieyfće zówždy

będzie miło. *WisznTr* 4 (2); *GórnRozm A* (12); *KochWr* 31; *ActReg* 42 (10); *GostGosp* 166; *Phil* S3; *GórnTroas* 4 (2); *GrabowSet* N4; *LatHar* 263 (6); *KolakCath* B4 (4); *KolakSzczęśl* C4v (2); *WujNT* 751 (33); *JanNKar* H2; *SarnStat* 78 (51); *SiebRozmyśl* K4 (3); *GrabPospR* K2v; *SkarKaz* 118a; *VotSzl* B2v (6); *CiekPotr* 79; *CzahTr* K2; *KlonFlis* F2 (4); *KlonWor* 39 (3).

»iż ... skąd [nie pytajne]« (2): A iż Iezus człowiek z Máryey vrodzony/ podległ rozmaitym vpadkom [...] y śmierć podiał/ fkađ fię pokázuie/ iż Márya [...] człowieká/ á nie Bogá vrodziłá. *NiemObr* 136 (2).

»iż ... stąđ(że) (a. stąđci)« (11): *LibMal* 1544/91; *KromRozm II* p3v; *LubPs* bb4; *BibRadz I* 1d marg; *LeovPrzep* C4; A bowiém iż ty dwie Figurze fą tákowé/ co máią dwie á dwie Linié iednáko od siebie idące: á ztąđże dwie á dwie ftronie ich náprzećiwko łobie [...] łobie fą równé *GrzepGeom* F4v; *CzechEp* 420 (2); Więć iż mnimam/ że mam wielé/ Ztąđ mi łácno o wefelé. *KochFr* 92; *LatHar* + +7; *KolakSzczęśl* A2.

»iż ... tedy(ć) (a. teda) (dlatego, stąđ, tym samym)« (623): *OpecŻyw* 187v; *ForCnR* B3v; bo gorzkość ich nie wychodzi w wodkę/ ale zołtaie przy częćci ziemney która iest w zielu, á tak iż ta gorzkość czoby w lekarftwie miała dać łprawę: zołthawa przy zielu/ Ty wodki thedy nie fą vżyteczne w żadne lekarftwo *FalZioł II* 2b (2); *BielŻyw* 147; *MiechGlab* 31; *LibLeg* 7/35 (2); *RejPs* 113v; *HistAl* A6v; *MurzHist* Bv (2); *KromRozm III* O7v; *LibMal* 1554/188; *Diar* 45 (6); *LubPs* N3v; *GroicPorz* B (2); *KrowObr* 239v (4); *RejWiz* 164 (2); *BibRadz* *5v (11); *BielKron* 333 (2); *KwiatKsiąż* C3; *SarnUzn* C4 (12); *SienLek* 72v (5); *LeovPrzep* A3v (3); *RejAp* AA2 (7); *GórnDworz* L17v; *GrzepGeom* E3 (4); *RejPos* 5 (28); *RejPosWiecz²* 90v (3); *RejPosWiecz³* 98 (3); *BiałKat* 103v (5); *KwiatOpis* A2v; *GrzegŚm* 40 (3); *HistLan* Ev (2); *KuczbKat* 200 (22); byś nie był Ateńczykiem/ tedybyś ty był gdzie indziey próftem chłopem/ iedno iżeś rodem z Atheny/ thedy cie to ofłáchćiło. *RejZwierc* 52v (8); *WujJud* 45v; *RejPosWstaw* [110²] (2); *BudBib Num* 14/43; *Strum* Q2 (3); *BiałKaz* M4v (2); *BudNT* Hh4 (7); Ale iż Antichrift iest/ y wiele przewođzi/ [...] tedy fie to z łtąđ iálnie pokázuie/ iż teraz Chrístus Pan nie kroluie. *CzechRozm* 182v; O czym iż wśyłtek práwie nowy Tełtáment/ ma w łobie náuki y vpewnienia: tedyć dla te^{go} mieyc ktorych ofobliwych przypomináć zániecham. *CzechRozm* 185; Gdyby tego niechćiał był mieć/ tedyby tego znácznie zákazał: ále iż niezákazał/ [...] tedy tym łámym rzecz tę vtwierdźił. *CzechRozm* 195 (161); *KarnNap* E2 (3); *ModrzBaz* 26v (4); *SkarJedn* 157 (6); *Oczko* 2 (8); *SkarŻyw* 263 (2); *StryjKron* 532 (15); *ZapKościar* 1582/27 (2); *CzechEp* 85 (78); *CzechEpPORz* *2v; *NiemObr* 27 (6); *WerGość* 259; *WerKaz* 283; Byđż tedy w vftáwiczyney trwodze/á nie mieć vfpokoioney myśli/ wielka to niewola. Co iż ták iest w Polfcze/ tedy podług twego zeznánia/ Wolności w Polfcze nie máłz *GórnRozm* A4 (4); *KochWr* 21; *PaprUp* Lv; *ActReg* 78 (11); *GostGosp* 52; *Phil* Q2; *OrzJan* 16 (5); *KolakSzczęśl* A2v (2); *WujNT* 516 (2); *JanNKar* B4 (2); *SarnStat* 1274 (104); *SiebRozmyśl* [A2]v; *PowodPr* 68 (26); *SkarKaz* 6b; Lecz iż przez te czáły więcey ięzyczne pochlebftwo ważyło/ á niżeli rzemieśłto Rycerłkie: tedy fię tym siłá ludzi odrażáło od łłuzby Rzeczypofp; *VotSzl* C3 (5); *CzahTr* A2 (2).

»iż ... to (ż) (a. toć)« (12): *RejWiz* 148v; A iż to pieczętuie tym łłowem amen/ ktore z żydowłkiego wykłáda fie sftáñ fie/ toć iest nieomylna prawdá/ iż fie sftáć to wśyłtko muśi *RejAp* 42 (3); A táżże

mu też Pan powiedzyc raczył: Iżeś doświádlzył á ogládał mié Tomafzu/ thożeś vwierzył. *RejPos* 207v (3); *GrzegŚm* 51; *KuczKat* 150; *RejZwierc* 126v; *CzechEp* *3; *GórnRozm* Cv.

»iz ... tym« (8): *RejZwierc* 53v; *OrzQuin* Z2v; *SkarJedn* 76; co iz nie zaráz/ tém sye podobno mniéy przykro zda *Oczko* 20; Lecż iz tego nie czynią/ owłzem się temu íprzećiwiáią/ izáz tym íami o íobie znácznego świádectwá nie wydáią/ iz fundámentu zbáwienné⁸⁰ nie máią? *CzechEp* 235; *SarnStat* 155; *SkarKaz* 607b; *GosłCast* 5.

»iz ... (a) więc(że) (a. więcci) (dlatego)« (57): *BierEz* O4v (2); *RejPs* 106v (2); *SeklWyzn* e3; *RejJóz* H3; *RejRozm* 400; *GliczKsiąż* M4; *LubPs* ee6 (4); *RejWiz* 36v (2); *RejFig* Ddv (2); *RejZwierc* 66v (3); *GrzegRóżn* K3; *GórnDworz* R4 (8); *HistLan* F6; *RejZwierc* 215v (4); *CzechRozm* 55v (9); *PaprpPan* E (2); *KarnNap* F2v; Co iz Papieże/ y z íwoimi dworzány/ íako ná oko widzimy czynią: A więcże ich íelźcze śmie kto omawiać y bronić *CzechEp* 333 (2); *HArda Nétá*/ iz głádkość íwą do siebie czuie/ Więc kiedy íą pozdrowię/ áni podziękuie. *KochFr* 105; *ArtKanc* R19v; *GórnRozm* L4; *ActReg* 81; *GostGosp* 14; *GrabowSet* D2v; *KolakCath* C3v; *WujNT* 3; *KlonFlis* C3v; *KlonWor* 56.

»iz ... w tem« (1): iz żadnego mieyfcá v siebie dáć niechcećie nowem á niesłychánem rádam/ wtemby niebez przyczyny kto miáry nieíakiey w was potrzebował. *ModrzBaz* 137.

»iz ... za to« (1): Iz nie z miárą wzywał oney dołtoyności/ Strącił go zá to márníe Pan z gory w nífkości. *RejWiz* 188v.

»o to (...) iz« (2): mouyá tobye od boga poflany Oto yzefz proroczthwu [...] nyeueyerzyl [...] oth tychmyálth bądzyefz ízlep *PatKaz II* 61; *SkarJedn* 140.

»ponieważ iz« (5): *GliczKsiąż* O6v (2); Ponieważ ízefmy w rzecz záfzli o chorobie Wątrobney/ flufza o żółthey niemocy pogádać/ gdyż z Wątroby pochodzi *SienLek* 89 (2); *BiałKat* 10v.

»ponieważ iz ... tedy« (3): A ponieważ iz ták íelť/ co íami wyznáć muśimy: tedy íuż potrzebá dáć mieyfce ónemu flowu Chryftułowemu/ które mówi *BiałKat* 301 (3).

»prze(z)to iz« (12): *BierEz* R2v; *GliczKsiąż* C2v; *LubPs* gg5; A Moizefz/ przeto iz ták ítráfzne było widzenie ktore się okázowało/ rzekł/ Złęklém się y zádrzáłem. *BibRadz Hebr* 12/21; *Prot* C4; Przeto ízefz prawdę powiedział/ á niewinneś wybáwił/ wypuľzczám cie od śmíerći wolnego *HistRzym* 86v (2); *RejZwierc* 182; *BudNT Hebr* 7/12; *CzechRozm* 3; *OrzJan* 71; áni przez to iz czíy poddány tákowy zły wczynek wczyni/ ítroná ma bydż rozumiána zá krzywoprzyśięzcę *SarnStat* 1100.

»przeto iz ... i dlatego« (1): Synu człowieczy/ przeto iz Tyr mowiło przeciw Ieruzálem [...] Y dla tego/ ták mowi Pan Bog/ Otom ía Tyrze przeciw tobie *BibRadz Ez* 26/2.

»przeto iz ... (a, i) przeto(ż)« (5): *BibRadz Ez* 25/15 (3); Rzekł Heliafz/ przeto ízefz íie czártu záprzedáł/ przetoż Pan Bog wykorzeni dom twoy s potomki *BielKron* 85v; *BudNT przedm* b8v.

»przeto iz ... tedy« (1): A przeto iz tu íą ludźie pod źiemią/ ktorzy chwálą y błogofláwią [...] Báránkowi/ że íą zbáwienni przez krew íego. Toć tedy pewna że íię tu o potępionych nie mowi *WysKaz* 36.

»stąd iz« (1): y tá/ ítąd iz dawa námá Vmieiętność/ rozum/ cześć chwálę ma íámá. *GrabowSet* V4.

»wedle (a. według) tego iz« (5): Bo fyn według tego iz młody yeft á ku náuce nyechćiwy/ wtych lecyech nie będzye myál godności. *GliczKsiąż* I6 (2); *CzechEp* 341 (2); *SkarKaz* 242b.

»w tem iż« (1): Bo wtem iż sam vcierpiał gdy był kufzon/ może pokufy cierpiące rátowác. *BudNT Hebr 2/18*.

»za to iż« (2): Bo zá to iż on pilnye ftrzegł rofkazánya mego/ Vkażę mu práwą drogę do zbáwyenya yego. *LubPs N3v; Leop Ez 21/24*.

6. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe skutkowe albo – przy luźniejszym związku wypowiedzeń – wypowiedzenie określające następstwo, wynik czegoś i wówczas „iż” semantycznie bliskie jest „aż” lub „i” wynikowego; że; a przeto, więc, i; ut *PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; et PolAnt, Vulg, Modrz (2094)* : Zołw tey rády nie rad fłyżał/ Wfzakoż iż żonę miłował. Zál go niewieści zwycięzył Iz małpieżá zábic myślił. *BierEz Qv (7); OpecŻyw 186 (11); OpecŻywList C; OpecŻywPrzedm C4; PatKaz I 6v (2); PatKaz II 51 (11); PatKaz III 140v (9)*; thedy iego korzeń będzie odcięt: iże potym nie może fie złączać *FalZioł IV 31c (12); BielŻyw 162; GlabGad C8v (5); MiechGlab 65; LibLeg 7/11 (2); March³ T8v; WróbŻołt N (2); RejPs 79 (14); RejRozpr C3v*; A wtyd z ftrachem y tą miłofcz ktorą ta [!] mam k tobie Przekaza mi iż nie fmiem rzecz żadney prawdy tobie *RejJóz G5v (2); SeklKat F3v (3); RejRozm 399 (2); RejKup r8 (9)*; rzecz ielt nieprzespieczna krolowi ifc zá pollá á wfzákze fie nie lę kay/ bowiem ia thobie będę ná pomocy/ iż żadnego vcisku nie poczuietfz. *HistAl E8v (4); Diar 34; LubPs Y3 (21); GroicPorz i2v (2); KrowObr 46v (7)*; Tu weżrzy ná pułnocy/ iż vżrzyłf czwartego/ A poznáfz go coć zacž ielt *RejWiz 167 (43); Ale [widzenie] nie ielt iemu wyłożono/ iż ia tobie teraz wykładam. Leop 4.Esdr 12/12 (3); RejFig Dd8v; RejZwierz 141 (6)*; A gdy wyfzły dziefięc dni zaráził Pan Nábálá iż [et] vmárł. *BibRadz 1.Reg 25/38 (18)*; iefliby ftáfzzy onego miáltá wyfzli przeciw im dáiąc fie im ná łáfkę/ tedy ty ftáfzze bráli fobie w towarzystwo do Rzymá iż też byli Rzymiány *BielKron 143 (139)*; Nie mogą tu fię wykrećic/ by fię w tyfiąc Proteufzow [...] odmienili/ iż ábo muřzą zeznáć že Bog nie miał włafney krwi y ciáá [...] Abo že ich ten Bog ieden Troiáki [...] wćielił fię y krew miał *GrzegRóżn C2v; Mącz 344a; Prot C3v; SienLek 13 (15)*; á ledá wiátrek thych fáłfzyrzow zátřzáfnie imi/ iż vpáść muřzą/ á máło ich znác będzie ná ziemi. *RejAp 64 (32)*; ftrzymáá fie iednák od tego/ iż żadnym znákem chęci oney wielkief/ dobremu pánu nie pokazáá *GórnDworz Aa4v (28)*; Gdy niemocen leży nędzny iáki człowieczek/ ledwie iáka bábká zmiłue fie nád nim/ iż żebrze nań *RejPos 243 (146); BiałKat 286 (3); BielSat N2v; KwiatOpis B3; KuczbKat 150*; Bo chłopu dařz grořz iefli máło mařz ludzi do roboty izci płonek przyniefię/ dařz drugi grořz izci ich nářzcžepi *RejZwierc 107v*; A coż gdy Pan Bog raczył zácmic myfli y fercá tych ktorymby to należáło. Iż gdy o tym kiedy mowic poczną/ tedy práwie nápoły s polmiechem/ á iákoby o żeláznym wilku báiał. *RejZwierc 186 (53)*; obiecawřzy mu Weneći pomoc Wodá dáć/ tákiež drudzy Włofzy/ omyliło go wtym/ iż muřiał gárdło dáć v Warny. *BielSpr 59v (12); BudBib 4.Esdr 16/40 (2); HistHel D2; BiałKaz Nv; StryjWjaz A3v; PaprPan Dd3; ModrzBaz 71v (8); SkarJedn 341 (18); Oczko 18v*; Mátká wnetže vżyie męžá/ ifz mu dádzá ná one [!] vtrátę fto złotyř *SkarŻyw 134*; Iednemu klařtorowi ná fkále pořadzonemu/ wodę modlitwą swoią zíkály wywiódł: ifz ná doł řchodzić po wodę nie było trzebá. *SkarŻyw 250 (79)*; A po cžemuřz nam funt daćie? Iednym fłowem nam powiedzćie. Iż pieniádze będziem liczyć A wy też będziećie ważyć. *MWilKHist C3v (2)*; ále y sam ledwo dwie lećie ná Carřtwie wykonawřzy vmárł/ fyná też ie⁸⁰ Afkulpe Narus drugi Cárzyk iż ledwo Miefiąc pánowáł zábil. *StryjKron 416 (20); CzechEp 145*; y potym rychło řprofnie y řzkarádzie vpadł/iż gdyby był od páná nie zádžierzány/

áni rátowány/ pewnieby był od bran piekielnych przewyćiężony. *NiemObr* 33 (4); *ReszPrz* 71 (2); *WerGośc* 208 (2); *WisznTr* 25; *BielSjem* 38; *ArtKanc* R19 (3); *ZawJeft* 13; *Phil* I; Bićié/ ogién/ y wżytko to od czego boli Wyćisnie/ iż powiedźcie muśiż poniewoli Naywiętżé táiemnice *GórnTroas* 42 (4); *OrzJan* 81; *WujNT Philipp* 1/14 (2); *WysKaz* 41; *SarnStat* 600; *SiebRozmyśl* E4v; Bog one rády obráca w zwády/ iż co Seymik ábo Seym/ to w Polźce gorzey *PowodPr* 53 (4); *SkarKaz* 40b (12); *GoslCast* 18; *PaxLiz* A2v (3); Iábłko gdy zwierzchu fię płowác pocznie/ wykroić fię zgniłość może/ iż potrwa. *SkarKazSej* 674a (14); *SzarzRyt* C2v.

Połączenia: »iż owa, owa iż więc« (2 : 1): *ForCnR* Dv; w niemoc był ciężką wpadł/ iż owa blisko śmierci był. *SienLek* 34; Przetoż to zá wielki dziw wżyfy cy łobie mieli/ Owa iż więc co żywo tám w ten czás bieżeli. *HistLan* Fv.

»iż więc« (5): Sámi łobie rozum káżá/ Iż więc potym bez wśtydu lżá. *BierEz* Rv; *RejZwierz* 91; Dla záwárčia máćice/ chuć niezwykła przychodzi/ iż fye więc niektorym záchćiewa/ niegdy rzeczy godnych niegdy niegodnych ku iedzeniu *SienLek* 112v (2); *GórnDworz* Bb7.

»tak(o) iż(e)« = *ita ut PolAnt*, *Vulg*; *ita quod, sic quod, sic ut JanStat* (1251): oné godziny bořtwo iego náfwieřłse widzialo wśfytek obyczáy męki ij okrutnořtz ganiebné řmierci/ tako ijże dla wielkié^{so} řmutku wśfytki w nim członki drżáły *OpecŻyw* 102 (24); *OpecŻywPrzedm* C4; *ForCnR* A4v (4); *PatKaz II* 48 (3); *PatKaz III* 148 (5); *HistJóz* A4v; *FalZioł* IV 18a (17); *BielŻyw* 87 (3); Członki człowiecze maią lutořć ieden nad drugim, tak iż gdi ieden ieřt boláci tedy drugie dawaią iemu pomoc iako mogá *GlabGad* D2v (33); *March*² D4; *MiechGlab* 67 (19); *LibLeg* 6/79 (7); gdzie pořpolicie wody fá iadowite, Iednorořecz rozmacza rog řwoy w wodzie tak iż nie řzkodzi zwirżętam ku piciu. *WróbŻořt* I7v (5); *WróbŻořtGlab* A4v; *RejPs* 216v (50); *LibMal* 1544/82 (4); *RejJóz* K7v; *RejKup* q6v; *HistAl* B7v (7); *ZapWar* 1550 nr 2665; ázálcye fye pługow/ gořpodárřtwá y kupyectwá nye yęli/ zbroye ponyechawřly? ták iż wam myecze pordezwyáły. *KromRozm I* Lv (4); *KromRozm II* y2 (7); *KromRozm III* L8 (15); *GliczKsiąż* E6 (6); *LubPs* gg3 (42); *GroicPorz* n3v; *SeklPieř* 32; *KrowObr* 49v (8); *RejWiz* 82 (8); *Leop Ex* 36/4 (12); *OrzList* f; *UstPraw* G2v (3); Zátkáli vřtá řwe tľuřtořciá/ á mowiá hárdźie gębá řwá. (*marg*) To ieřt/ otyli w rořkolfách řwoich ták iż hárdźie mowiá. (–) *BibRadz Ps* 16/10 (59); Potym Tátárowie nářze powiáżáli/ thák iż iedni řie wykupowáli/ drudzy vćiekli/ drugie do Turek przedano. *BielKron* 420 (187); *GrzegRóżn* E; *KochSat* C2; *Mącz* 230c (3); *SarnUzn* C8v (6); *SienLek* Vv (5); *LeovPrzep* A3 (6); *RejAp* 3 (31); *GórnDworz* Gg2 (16); Mórg tedy ma trzydźieřci Přętów. A Włóká zářie ma trzydźieřci Morgów: ták iż we trzech polách po dźieřci Morgów będźie Włóká. *GrzepGeom* I4v (11); *HistRzym* 66v (2); A wřthawřzy przykazał wyátrom y morzu/ thák iż řie řtáło vřpokoyenie wyelkie. *RejPos* 48v (164); *RejPosWiecz*² [92]v; *RejPosWiecz*³ [96]v; *BialKat* 261 (4); *HistLan* E4v (5); *KuczbKat* 170 (5); *RejZwierz* 205 (40); *BielSpr* 6 (9); *WujJudConf* 19 (5); *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [110²] (2); *BudBib* 2.Mach 14/44 (5); *HistHel* D3v; *WierKróc* B; *BialKaz* I3v; *BudNT Mar* 15/5 (2); *StryjWjaz* B4 (2); *CzechRozm* 217v (5); *KarnNap* C2v (2); Bo od wřzitkich řędziow powiátowych bywáiá áppellácyie ná řeym/ ták iż [*quo fit, ut*] bárzo wiele řpraw tám przychodzi. *ModrzBaz* 137v (15); *ModrzBazBud* ¶5v; *SkarJedn* 47 (26); *Oczko* 30v (3); do řprořnych iá myřli pobudził/ y zwiodł: ták iřz z oney komorki wyřzłá/ y z onym przekłętym człękiem czyřtořć řwoię řtráciłá *SkarŻyw* [237] (105); *StryjKron* 340 (21); Gdyż řwiát y miłość iego/ ieřt nieprzyáciem

Bożym. Ták/ iż ktoby iy miłowác chciał/ ten Bogá miłowác nie może *CzechEp* 407 (2); *KochFr* 94; *KochWz* 138; *ReszPrz* 102 (10); *ReszHoz* 122 (6); *ReszList* 186 (6); *WerKaz* 305; *KochPam* 82; *ArtKanc* P6 (3); *GórnRozm* D (9); *KochProp* 13; *ActReg* 77 (2); Księża przy wsiách kędy kościoły tárgi záłożyli/ przeciw práwu/ ták iż miástečká zvožyli niczym więcey iáko tymi tárgi *GostGosp* 140; *GrochKal* 4; wšytkich bowiem oczy ktobie obrocone fá/ ták iż y namnieyższego wyštepku íwego zátáić nie będziefz mogł. *Phil* S4 (8); *GrabowSet* E4 (4); *KochAp* 10; *KochFrag* 14; nie widzielišmy tyránná nád łobá žadnégo/ ták / iż též pográniczné narody wzoru królów dobrych od nas biorą *OrzJan* 51 (9); *LatHar* 697 (3); y vzdrowiony iešt/ ták iż widział wšytko iálnie (*marg*) y widział iálnie wšytki. G. (-) *WujNT Mar* 8/25 (57); *WysKaz* 45 (2); *JanNKar* D2 (3); *JanNKarGórn* H2; GDyž złodzieyštwá [...] przez złoczyńce więtřzéy częšći bywáią zákryté/ ták iż wiadomošć ich w krótkim czášie nie może fie obiáwić [*itaque notitia criminis brevi non potest propalari et manifestari JanStat* 619] *SarnStat* 700 (44); *PowodPr* 5 (3); *SkarKaz* 385b (10); *VotSzl* E2 (2); *PaxLiz* A3 (4); *SkarKazSej* 679a (3).

»tak iż więc« (3): *SarnUzn* C2v; *SienLek* 116; Nie wyrozmiáły [!] tžłowiek o dobrym zle dźierzy. Ták iż więc nie rofádzi coby požytetznie *WierKróc* B.

7. *Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe stopnia lub miary; że, aż; ut PolAnt, Vulg, Modrz, JanStat (1792)* : Było štékánie wielkie y drzenie/ Iž fie bało wšyřtko štworzenie. *BierEz* Nv (3); *OpecŽyw* 104 (5); *PatKaz III* 149v (2); á potym dobrze oczukruy iż będzie štego iakoby širop *FalZioł III* 14b; A gdyby [...] głowa wielka była/ iż trudnoby miała wynidz/ Tedy muš iá zdławić á zgniéć *FalZioł V* 34; á šmaž w niey tož piretrum áž fie z niego wyšmaży ktorego fie napiło/ á iż fie z nowu oliwy napije *FalZioł V* 109v (25); *GlabGad* K2v (2); thesz yemv poczczywořcz barzo wielka vdzialal ysz tesz od dawnych czaffów takowa poczczywořcz zadnemv niebila od ye⁸⁰ Cz. M. viržadzona. *LibLeg* 10/65v (2); *RejPs* 60v; *SeklKat* K4; *RejKup* d7v (3); *HistAl* G8v; *LubPs* X5v (2); á co žwiržat widařz/ Rozlicžnych po niey chodžac/ iż im licžby nie mářz. *RejWiz* 115 (2); *Leop* 4.Reg 21/12; A či ktorzy żywo pozofštáli rořprořzeni fá iż [et] ich niezofštáło dwu pořpołu. *BibRadz* 1.Reg 11/11 (5); ofkocžyli Turki y zbili ie iż ich máło vbiegło *BielKron* 247; Zemicá [!] Albeńska [...] trudna ku orániu/ iż muš do pługá zápržac šfelnašćie Wołow. *BielKron* 287 (41); *Mqcz* 65c (4); Náthłucz cebule iż iey ze trzy gáršći będzie *SienLek* 175v; wiedz go potym w wodę ćiekáčą/ iż mu do poł bokow došięže *SienLek* 189 (21); Acžći máią twarży cžłowieče/ ále šwemi poštáwámi/ oblefnošćiami/ vbiori/ goleniem/ bárzo ie łobie odmienili/ iż ledwe fá ku cžłowiekowi podobni. *RejAp* 79v (4); *GórnDworz* Dd7v (8); *RejPos* 247v (7); *BialKat* 321; *KuczbKat* 230; *RejZwierc* 7v (2); *BielSpr* 23v; á gdy fię dobrze rozednieie iřz [et] słońce wznidzie nád ziemią *BudBib Iudith* 14/1 [=2] (2); *MycPrz* I C; Litwá/ Polká/ Ruš/ Niemcy/ byli iedney zgody/ [...] Iž ták y Iowifž zgodny s šwoimi Božkámi/ Nie był *StryjWjaz* A3v (2); Innych bez lidžby cudow cžynił/ iřz práwie wypowiedzieć wšyřtki rzecz iešt nie podobna. *SkarŽyw* 30 (28); á gdy rzeki wezbráły/ Šiołá/ Dwory y Miáštečká w níłkich polach ležące/ zátopiły/ iż tylko wierzchy budowánia z wody wygládały. *StryjKron* 345 (8); *CzechEp* 117; *WerGošć* 250; *WisznTr* 11; *GórnRozm* M4v; Gdzie fię iego mądrošći wšyřcy džiwowáli W młodych lećiech/ iż fię mu práwie zdumiéwáli. *SiebRozmyšł* G2; *PowodPr* 71; *SkarKaz* 418b; *SkarKazSej* 689a.

Połączenia: »tak(o) (a. takóc, takož, takže) ... iż« = *ita ut Vulg, Mqcz; adeo ut, eo ut, tam ut Mqcz; adeo quod, tantus ut JanStat; taliter quod Vulg; usque eo ut Modrz (1093)*: Złęknáwřzy fie

ták zemdláá/ Iż ledwie żywá oštáá. *BierEz* H3v (9); bociem iá iest tak wielmi śmutny/ iijz moy śmutek/ rowná mi fie śmierci *OpecŻyw* 98v (37); *OpecŻywList* C2; *OpecŻywPrzedm* C3 (4); *ForCnR* A4; *PatKaz I* 9v; *PatKaz II* 37 (2); *PatKaz III* 110v (9); *HistJóz* Bv (2); zęby tak twarde ma iż też żelazu fie rownaią *FalZioł* IV 3c (29); *BielŻyw* 158 (5); *GlabGad* O4v (8); thak był okrutny, iż theż rodzicom włafnym nieprzepuścił. *MiechGlab* 49 (10); *KłosAlg* A2; *WróbŻołt* oo2 (6); *WróbŻołtGlab* A4v; Ktores ty raczył ták nápełnić iż przed doštátkiem ledwe otwarzáią vłtá fwoie *RejPs* 22v (17); *RejJóz* A3 (5); *LibLeg* 11/152v (3); *SeklKat* S3; *RejKup* r6v (4); był ná onym mieifcu płacz ták wielki/ iż iáko grom był fłyfzan. *HistAl* N3 (19); *HistAlHUNG* A4; Ták to cyęfzki grzech yeft/ od yednołci fye oddficzepyáć/ iż też cyęłłfły być nye może. *KromRozm I* O3 (7); *KromRozm III* G7 (4); *LibMal* 1554/191; *Diar* 92 (2); *BielKom* Av; *GliczKsiąż* P7 (2); *LubPs* A4v (9); niekthorzy złoczyńce ták fą twardego przyrodzenia/ iże ná nich nic nie wymęczy: á drudzy zálye fą ták miękkiego á niecierpliwego przyrodzenia/ iż wolą ladá co powiádać/ niż okrutne męki ćierpieć. *GroicPorz* hh2 (13); *KrowObr* 81 (17); *RejWiz* 88 (7); *Leop* *A3v; *OrzList* d4v (5); *RejZwierz* 83 (2); *BibRadz Tob* 3/11 [= 12] (19); fámi ták dobrze pływáią/ iż niepodobna rzecz. *BielKron* 450v; Gigántowie ták wielcy/ iż iednego mężá czterdzieści łokci. *BielKron* 462 (115); *KwiatKsiąż* M4v (10); Ita sum affectus ut nemo unquam, Tákem podobzony [!] iż żaden nigdy ták. *Mącz* 503d (7); *OrzQuin* Q2v (2); A táko twardo fpi iż go obudzić niemoże. *SienLek* 54v (11); *LeovPrzep* A4; *RejAp* 11v (20); bo dziś v nas thák wiele iest ftroiow/ iż im liczby niemáfz. *GórnDworz* L6 (83); *HistRzym* 5v (2); *RejPos* 16 (88); *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 371 (7); *GrzegŚm* 40; *HistLan* B3 (4); *KuczbKat* 155 (15); obleśnemi fłowki vcukruieć ták potrawkę/ iż by nałfońza tedyć fie fłodka będzie widziáá. *RejZwierc* 83 (29); zá kilko dni záfmrodzą fie oni zbići/ zwłafzczá Lećie/ thák bárzo iż mułzą obegnáncy fmdem álbo morem zdycháć *BielSpr* 62v (11); *WujJud* 248 (2); *WujJudConf* 19; *BudBib I* 279b marg (2); *MycPrz I* Bv; *Strum* A4; *BiałKaz* C4v; *BudNT Ioann* 3/16; *CzechRozm* 123v (2); *PapPan* Cc3v (3); *ModrzBaz* 33v (42); *SkarJedn* 350 (26); *Oczko* 1v (10); Aftázyufz kazał Gerwázego ták długo okowánemi bafályki bić/ ifz wtym bićiu fkonał *SkarŻyw* 566 (174); ták wielki pogrom zabijáiąc y w niewolą pędząc wczynili/ iż żaden prawdziwie tego niemogł ołzácowáć. *StryjKron* 300 (23); *CzechEp* 387 (2); ták wiele tych potwarzy/ iż ledwie wiedzieć/ zá ktorąby fię pierwey viąc *NiemObr* 91 (3); *ReszPrz* 75 (8); *ReszHoz* 138 (3); *ReszList* 190; *WerGość* 256 (3); *WerKaz* 296 (2); *WerKazPap* 274; *WisznTr* 13; *PudłFr* 53; *ArtKanc* P3 (2); *GórnRozm* L4 (9); *PapUp* F (2); *ActReg* 15 (2); Grodzey ták pilno ftrzedz/ iż ktoby żerdź álbo dyl fpałił álbo vkradł/ ták to karáć iáko inne złodzieyfstwo. *GostGosp* 12 (2); *GostGospSieb* +2 (3); *Phil* D2 (2); *GórnTroas* 51 (3); *KochPij* Cv; *GrabowSet* Q; *OrzJan* 21 (4); *LatHar* 679 (4); *WujNT* 546 (11); *WysKaz* 42; dla złołci młodych ludzi fzlácheckich/ ktorých ták fie wiele tych czáfów złołć rozmnożyłá/ iż téz z podziwieniem to iest *SarnStat* 703 (10); *SiebRozmyśl* D (4); *PowodPr* 70 (13); *SkarKaz* 312a (18); *CzahTr* G3; *GosłCast* 11 (2); *PaxLiz* A2v; *SkarKazSej* 687b (5); *KlonFlis* D2v (3); *KlonWor* 5; *PudłDydo* Bv.

»tak iż« = *ita ut PolAnt, Vulg; adeo ut PolAnt, Modrz; usquequo PolAnt; eo quo Vulg* (483); *OpecŻyw* 107v (10); *ForCnR* A3v (2); *PatKaz II* 26 (2); *PatKaz III* 107v (3); then kamień od męża nołzony/ czyni go fwey żenie lubieźnie⁸⁰, y barzo mięgo/ tak iże przez niego być nie może. *FalZioł* IV 56a (30); był barzo wczony á pamiętliwy, tak iż w Attenach włzitkich miefzczánow fwych imiona porząd

pamiętał. *BielŻyw* 63 (5); *GlabGad* Fv (15); połnocne krainy [...] są strony barzo zimne, tak iż by fie nie chowali wkożuchach [...] Nikakie by nie zetrwali od zimna. *MiechGlab* *4 (10); *March*³ T7; *LibLeg* 9/50 (2); A wyplewiełz wślytek owoc ich naziemi/ ták iż náfienia ich y znáku nieoftánie. *RejPs* 30 (13); *LibMal* 1544/89v; poczęli fie kwápic ku ieziuru z wielkim xykánim/ ták iż oná wślytká ziemiá s xykánia ich brzmiáła *HistAl* H6 (7); *KromRozm II* qv (2); *KromRozm III* C3v (3); *GliczKsiqż* G3v (2); *LubPs* K2 (9); *KrowObr* 28; *RejWiz* 12 (2); á owi pomordowali ie poráfká bárzo wielką/ ták iż pádło ich onego dnia málem ósm tyfięcy mężow. *Leop* 1.*Mach* 5/34 (6); *OrzList* f (3); *RejZwierz* 38; y zefzli fie wślyfcy chwálcy Báálowi: Ták iż y iednego nie było co by nieprzyfzedł. *BibRadz* 4.*Reg* 10/21 (45); wielkość dobytká y fkarbow pobráli/ ták iż trzy fthá owiec zá trzy grzywny brano *BielKron* 378v (73); *GrzegRóżn* F4v (2); *KochSat* B2; *Mqcz* 148b; *OrzQuin* E3v (3); *SienLek* 93v (4); *RejAp* 122 (7); *GórnDworz* Ff7v (8); rozmiłował fie iey bárzo: ták iż dla wielkiej miłości rozniemogł fie. *HistRzym* 84v (3); *RejPos* 274v (69); *RejPosWiecz*² 94; *RejPosWiecz*³ 98; *BialKat* 226 (2); *HistLan* A4v; *KuczbKat* a2 (2); Xerxes [...] gdy był wielką wielkość ludzi ná woynę wywiodł/ ták iż y morzá y zyemie nie przeźráną część zákryli *RejZwierc* 170 (24); *BielSpr* 56 (2); Ieft tákowych omyłek barzo wiele/ ták iż nigdybym temu nie wierzył/ żeby ták oni ludzie vczeni mieli fie mylić/ gdybym íam tego nie doznał. *BudBib* c2v (10); *HistHel* B2v; *CzechRozm* 231v (2); *KarnNap* C3; *ModrzBaz* 51 (4); *SkarJedn* 347; *Oczko* 25v (2); *KochPs* 160; Wielki lud ná kazánium swym miewał: ták íż dla ćizby kázálnicę zá nim nośić/ á tám iá ítáwiác gdzieby wćiśniony niebył muśiano. *SkarŻyw* 372 (37); *StryjKron* 527 (7); *KochWz* 138; *ReszList* 168 (2); *KochPieś* 31; *PudłFr* 78; *ArtKanc* L10; *Phil* N3; *GórnTroas* 60 (2); *GrabowSet* E2v (2); *OrzJan* 120 (2); *LatHar* 293 (2); *WujNT* Mar 2/2 (14); *WysKaz* 8 (2); *SkarKaz* 456a; w klubie swoiey domowy porządek/ Ták iż niema przygány y namnieyśzy ízczątək. *PaxLiz* B2v (5); *KlonWor* 24.

»tak ... tak iż« (9); *RejPs* 167; thego człowieká nikczemnego/ ktorego był ták bárzo vmiłował/ ták iż/ iáko Dawid powiáda/ iedno niebo zoftáwił ku świętey chwale swoiey/ á zyemię [...] podał pod moc [...] temu nędznemu włodárzowi. *RejPos* 191v (5); *RejPosWiecz*² [94]; *BudBib* Bar 2/21; *ActReg* 155.

»taki ... iż« (6); *HistAl* M6; Powiádał też iż widzieli táką rybę wielką/ iż przewyzfzáła wielkością ich okręty *BielKron* 452v; *RejZwierc* 191v; *StryjWjaz* B4v; W kazánie tákí fie defzdż wielki z łykánim y gromy puścił: íż fie chćieli wślyfcy rozbieżec. *SkarŻyw* 545; *WujNT* 417.

»tyle (a. tylko) ... iż« (7); A też tylkoż zapláty tey ich ná śwycyie było/ Íż im tu krotkye ífczęfcye do czáln ták służyło *LubPs* Rv; Ale rozum ma tyle moczy/ iż ímyłły człowiecze záwždy go słućać muśzą *GórnDworz* Ff5 (6).

8. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe sposobu; że; ut *Vulg*, *Modrz*, *JanStat* (668) : *ZapWar* 1505 nr 2014 (2); *BierEz* K2 (2); *OpecŻyw* 5 (4); *PatKaz I* 4 (2); *PatKaz II* 59 (2); *PatKaz III* 152; kto fie okładzie rutą íze mieftcza gołego niebędzie/ Thedy taki może bazyliśzka zabić *FalZioł I* 118c (15); *GlabGad* N4 (2); *MiechGlab* 12; *RejPs* 57v (6); *LibLeg* 11/43v; *ComCrac* 18v; *RejRozpr* G4v; *SeklWyzn* 3; A czóś íobie pomozemy iż będziem narzekać Ieftlize fie nami pan Bog nie raczy opiekać *RejJóz* M2v (4); *SeklKat* F3v (3); Mniemiał by Duffę wybawił Íż zfedtłfy świeckę poftawił *RejKup* q8 (5); *KromRozm I* A2; *KromRozm II* 12; *GliczKsiqż* F7v; *LubPs* Z4 (3); *GroicPorz* 113v; *KrowObr* 99v (4); *RejWiz* 140 (5); *Leop* 2.*Par* 20/37; Gdy fláchćic fláchćicá vderzy iż nie do krwi/

zá takie vderzenie ma mu dác trzy grzywny *UstPraw* D4 (2); *RejZwierz* 104; Wálách álbo klefniec/ tákież bękart nie máią wchodźić do domu bożego. Wykláda to Iozephus iż fie to rozumie/ żony nie może poiąć. *BielKron* 45; záłmuceni nászy dla niedoštátku żywności/ wśákże póspolithy lud cieľzyli/ iż będzie żywności dofyć íkoro zá rzękę [!] zaydą. *BielKron* 309v (39); *Mącz* 223c (2); á maczáiac w oney wodzie/ przykláday ná oczy kiedy boli/ iż gdy iedny olchną/ tedy przyložyc drugie. *SienLek* 64 (10); *RejAp* 82 (11); záwiodł go do iedney wieże/ która oddzielnie od kościoła ftała/ iż około niey mógł czyście wkoło obyść *GórnDworz* T6v (3); ftoią w onych vporzech fwoich/ á w onych záthwárdzyálościach fwoich: iż ínadź by Anyoł stápiwłszy oczywífie wołał ná nie/ iuzby fie podobno obaczyć nie mogli. *RejPos* 238v (24); *KuczbKat* 190 (4); *RejZwierz* 71v (14); okopáli fie wálem iż wał był rowno z namioty *BielSpr* 7v (5); Owa przedfię ktoźkolwiek/ z łuku weń vgodził. Iże ítrzała przez żywot/ iego przebieżála *HistHel* D2v; *CzechRozm* 190v (3); *ModrzBaz* 61 (2); *ModrzBazStryj* ¶2v; *SkarJedn* 193 (4); pokarał Pan Bog niezbożność ich/ ífz fię ziemiá pod nimi zápádła *SkarŻyw* 492 (15); Gdyżę czy dway braczya porownali íżę wymyonach swoych yfz Pan Caspyer: softal na barinkowach y na Krzyfzyewyę, a Pán woczach softal na plachtach *ZapKoscier* 1585/55v (3); *MWilKHist* Fv; Stánełi ná págorku dlugimi vphcami/ Iż fię ich wielkie woysko z dáleká być zdáło *StryjKron* 702 (2); *CzechEp* 126 (6); *NiemObr* 26 (4); *WerGośc* 260; *GórnRozm* E3 (2); *WujNT Act* 17/3; *WysKaz* 36; *SarnStat* 961 (2); *SiebRozmysł* D3v (2); *SkarKaz* 275b (3); *CzahTr* L2v; Czáfem poczczá Burmiítrzá/ iż pług iego przodkiem Wyiezdza ná Páńfzczyznę: á Rádzieckie írzodkiem: Proftacy ná oštátku. *KlonWor* 15

Połączenia: »przez to iż, przez to ... iż« (4 : 2): Wífyftkim cí tym y inym błędem Luter początek y pryczynę [!] dał/ przez to/ iż władzą kořcyoła póspolitego zwátlił. *KromRozm I* K4v; *BibRadz Hebr* 2/8; *RejPosWiecz²* 94v; *RejPosWstaw* [143⁴]; *CzechEp* 149; Przez to poznawamy iż w nim mieľzkamy/ á on w nas: iż z Duchá íwego dał nam. *WujNT 1.Ioann* 4/13.

»tak(o) ... iż« = *ita ut, sic ut Modrz; ita quod JanStat* (189): *BierEz* D3 (2); *OpecŻyw* 13v (3); *PatKaz I* 8; *PatKaz III* 142 (2); *FalZioł I* 39d (3); *GlabGad* G3; *MiechGlab* 12; takes ítworzył ziemię iż thu gori owdzie niziny. *WróbŻołt* hh7v (2); a rofkaze ye thak skaracz ysz tho yawno kařdemv bandzie *LibLeg* 7/99v (4); *RejPs* 108; *RejRozpr* A4v; *RejKup* c2v (2); *HistAl* G; *ZapWar* 1550 nr 2666; A wífákoź nyeták to mamy rozumyec/ jákoby ony przykazánya řádowne złe á nam nyepożyteczne były: Ale iż wyętfłey dořkonálořci po nas chce pan Kryftus. *KromRozm II* 14 (4); *KromRozm III* N2 (5); *Diar* 96; *DiarDop* 116 (3); *LubPs* E4v (5); *GroicPorz* r3v (4); *KrowObr* 193 (2); Y ktoź gáni náuki kto ich ták wżywa/ Iż z nich y inym ludzyom pożytecznym bywa. *RejWiz* 90v (4); *RejZwierz* 36; *BibRadz II* 143d marg; *BielKron* 17 (4); *GrzegRóżn* I2 (2); Cautus ero in credendo, Táki będę wierzył yfz teľ przytym do wiáry będę przygládał. *Mącz* 42a; tá beľtia hoynie mowíła/ á táki mowíła/ iż námowíła wízytek fwiát iż vpadł przed nogámi beľtiey oney. *RejAp* 112v (7); *GórnDworz* D7v (7); *GrzepGeom* D4v; *RejPos* 193v (14); *BiałKat* 153v; *KuczbKat* 50 (2); *RejZwierz* 214 (6); *RejPosRozpr* b4; *BudBib* c2v; *Strum* A2; A to co mowię że vřtały: tedy to táki rozumiec maľz/ iż tym ípořobem vřtały: że ich iuz wiernym powtarzác nie trzeba *CzechRozm* 190 (5); *PapřPan* S2v; *ModrzBaz* 72v (12); *SkarJedn* 195 (2); *Oczko* 22 (4); Raz go ieden ná imię Romanus táki ípotwarzył/ ífz nań grzech nieczyřty řwiadczył *SkarŻyw* 574 (14); *ZapKoscier* 1582/41 (8); *CzechEp* 29 (3); *NiemObr* 10; *ReszPrz* 9 (2); *PudłFr*

51; *GórnRozm* H2 (3); *GórnTroas* 20; *OrzJan* 38; *LatHar* 491 (2); *WujNT* 306 (6); *SarnStat* 51 (10); *SiebRozmyśl* B; náłzy ták nas bronią/ iż nietylko nieprzyacielowi/ ále lámemu gołpodarzowi/ nic ábo máło nie zołtáwią *PowodPr* 63 (3); *SkarKaz* 311b (2); *KlonFlis* E4v (2); *KlonWor* 5 (2).

»tak iż« = *ita ut Vulg, Mącz, JanStat; ita quod, sic ut JanStat (198): OpecŻyw* 150v (7); *PatKaz III* 95v (2); á potim ie ftłucz á z małlem maiowem zmieszay/ tak iż będzie z onego plałtr *FalZioł* V 27v (21); *BielŻyw* 158; *GlabGad* P7v (10); *MiechGlab* 72 (4); *WróbŻołt* Ev; *RejPs* 155v (7); *ConPiotr* 31; Aczinyli fthymy zlothimy thak. Iích kyedi vyrzal kogo ydącz, thedi hneth on zlothi na zyąmyą porzuczill. *LibMal* 1545/94 (2); *LibLeg* 11/187; *HistAl* G3v (4); *ZapWar* 1550 nr 2665; *KromRozm II* a2v; *KromRozm III* C6 (2); *GliczKsiąż* K7; *LubPs* hh2v (5); rowno fyę wżyzytkim co kolwiek ięft dzielą ćicho/ bes kłopotow/ ták iż Woyth o tym nie wzwie. *GroicPorz* gg3 (2); *RejWiz* 82v (4); *Leop* 3.Reg 3/18 (5); *RejZwierz* 19v (2); przypáfał theż ná niey miecz do biodry fwey/ thák iż łácno mógł być wyięt y wypáć. *BibRadz* 2.Reg 20/8 (13); *OrzRozm* Nv; do Papieżá/ ktory to [...] rołrzygnie á poftánowi/ ták yż to będzie rzeczy połpolitey/ zwłázczá Niemieckim kráiom/ pożyteczno. *BielKron* 219 (19); *Mącz* 418c (3); *SarnUzn* B; *RejAp* 132v; *GórnDworz* P4 (2); *GrzepGeom* O3 (3); *HistRzym* 80v; *RejPos* 173v (17); *BialKat* 153v; *RejZwierc* 184 (3); *BielSpr* 7; *WujJud* 188v; *BudBib Iudith* 13/9; *CzechRozm* 146 (2); *ModrzBaz* 120v; *Oczko* 12 (5); *SkarŻyw* 141 (3); przetoż fię ia od vmyłtu fwego pohámuię. Ale ták/ iż ięfliby tego ná potym komu była potrzebá/ przedię v mnie będą po gotowiu *CzechEp* 228 (3); Liłowáty przy bięśiedzie Pił z kufzá práwie fporęgo/ Ták iż tylko brodę z niego Widáć było krokołową *KochFr* 101; *ReszPrz* 76; *GórnRozm* B2; *Phil* N; *WujNT* 306 (4); *JanNKarGórn* D4; IEfli Krześciánin Zydá vderzy/ wżákże ták/ iż krwie nie rozleie *SarnStat* 253 (22); *PowodPr* 68.

»(na, po, w) tym (samym) (...) iż« (34): *PatKaz I* 8v; panna łama grzechu nyemyala łtego nyepokoutouala ale yłch ym gardzyla a on łobye myerfzyla wtym pokutą ukazala *PatKaz III* 137v (2); *RejJóz* K6v; *LubPs* ee2; *GroicPorz* o3; *RejZwierz* 56; *BielKron* 25; bo to káždy iáłnie widzi/ chybá ći ludzie nie widzą/ ktore pan Bog ná tym łkarał/ iż piłmá nie vmieią. *GórnDworz* G4v; *RejPos* 59v (3); *BielSpr* 65v; *CzechRozm* 153 (2); *SkarJedn* 20; co iłz zaráz łtraćili/ á żądze rozumowi y duży niepowolne w ćiáło wfiane iuż mieli: potym było znáć iłz fię ćiáło ich y niepołufzna żądza ich zápaláć/ y łprzećiwieć rozumowi y woli ich poczęłá *SkarŻyw* 261 (11); tym łzyę bronyel pan Gogolinłki, yłz yvłz ffatalia wyłzly: bo tho yvłz trzi łatka yako decret wyłzyetł *ZapKóścier* 1584/49; *WujNT* 222; *PowodPr* 31 (2); *SkarKaz* 636b; *SkarKazSej* 690a (2).

9. *Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe celowe; aby, niech (203)* : Więć tylko mi łwą głowkę zchyl. Iż ćię w grzebyczek cáłuię/ A ćiebie fię námiłuię *BierEz* S4; y dał ym dzyefięć oflow iż na nie wżyęly bogacztw z Eiptu y tyle oflyc ktore by nołily płfenicę y chleb wdrodze *HistJóz* E; vczyn ktnoth [!] á wpuć w vcho/ iże tam będzie kielko godzin/ bowiem wyciąga z głowy wżytki nieczłftoćci. *FalZioł* V 40 (7); *LibLeg* 7/100; *RejPs* 87 (2); *LudWieś* A2v; Poday wzdy tę łukienkę/ iż iá krwią pokropię *RejJóz* B3 (2); Przebog odłtápczie przecz chlopy. Iż go wyłlucham łpowiedzy *RejKup* c2 (18); ięft potrzebno krolowi wzrok ferdeczny mieć oftry/ iż tho co náń zależy widzieć/ ma rołthropnie rozeznowáć [ut quae videnda sunt videat sagaciter et discernat]. *HistAl* G3 (2); day my vczynycz klyucz podług wołku thego yłch do łkrzinye pana Byaloflyavłkyego [...] bądá othwyerala *LibMal* 1551/163v; *BielKom* C7v; *LubPs* X6 (3); *KrowObr* 47 (3); *RejWiz* 60 (3); *UstPraw* G; *RejFig*

Cc4; SWieczę miła Płáneto/ á ogrzeway gory/ [...] A rufzay tych ktorym tve promienie pánuią/ Iż twego przyrodzenia/ tákże náfláduią. *RejZwierz* 130 (2); Potrway nam do fiódmego dnia iż [et] wypráwiemy pófty do wfczech gránic Izráelkich/ á iefli nas nikt nierátuie/ tedyć fie podamy *BibRadz* 1.Reg 11/3 (7); Zá iego czáfu Normándy czynili wielką szkodę we Fráncyey/ dla czego był profzon y zá krolá przyięt od Fráncuzow/ iż ie wyzwolił od nieprzyaciół *BielKron* 172 (12); włoż w nie potáiemnie plułkwę/ á day choremu prętko wypić iż nieobaczy/ á to mu pomoże. *SienLek* 141 (14); *RejAp* 2v (2); Pánie powiedz mi ktoś ty iefł iż vwierzę w cię. *HistRzym* 127v; przydał do tey obietnicze widomy znák obrzezánia/ iż ludzie pewni byli łáłki Bożey nád łobą. *RejPos* 32 (16); to drugie [ucho] onemu chowam co mi powiedáz o nim/ iż też prześluchawfzy go dowiem fie ktho miedzy wámi prawdę powieda. *RejZwierz* 49v (2); *BielSpr* 45v; *BudBib Iob* 22/3; *Strum* Cv; *SkarŻyw* 188 (3); Przedaycie nam żioł pachniących Y oleykow woniájących. Iż z nich máści naczynimy *MWilkHist* C3 (4); Odzeń naiemniki z drapieżnymi wilki/ Fálzzywe Proroki z ich násládowniki: Iż więcey nie dawią wftáwámi fwemi/ Itádá twego *ArtKanc* K14; *KmitaPsal* A4v; *ActReg* 13; *WysKaz* 13; *SarnStat* 209.

Połączenia: »dlatego (...) iż« (3): vezmicz go łobą do Vegier dla tego yz go zasye do nas pózlesz yako tam przyedziesz a czosye tam s krolowá y M. dzieye nam przesen dasz znacz *LibLeg* 11/43v; á mowię/ żeby łowy oboiętnymi mácał iey woley/ tho dla tego/ iż gdzieby tho niewdzięcznie przyięłá/ mógl ono wywrócić/ á pokázáć/ że ku iney/ á nie kthey rzeczy mowił *GórnDworz* Cc3v; *RejPos* 4.

»na to (...) iż« (8): y chouana włkarbye boftwa náznego y uybrana nato yfch ta panna ma fynda bozego porodzych *PatKaz II* 51 (5); *RejKup* z5; *RejPos* 71v; *RejZwierz* 86v.

»tak iż« (4): *MetrKor* 37/4; Náđ to iefzcze vczynić go łthárfzym kfiáżęciem Litewłkim/ ták iż będye wfytkiemu kfięftwu Litewłkiem rofkázowáł. *BielKron* 382 (2); *RejPosWstaw* [41²]v.

a. *Orzeczenie w wypowiedzeniu nadrzędnym w con (-by, aby, iżby, żeby), imp (niechaj) lub inf; ut PolAnt, Vulg (69)*: rzeklem wám pirwey niżli fie ftalo/ iij gdy fie to ftanie/ abyfcie wierzyli. *OpecŻyw* 96v; mnie s nijm półpolu pogrzebcię/ iij iakom go nofíla żywého/ niechátz będe mietz w grobie vmarlého. *OpecŻyw* 157 (5); *LubPs* Z6; niechay przyidzie Wfzechmogący Bog ná then Ogień etc. Iż ná ktorebykolwiek mieyfce byłá Swięta taiemnicá iego przyniešioná/ áby thám byłá chytrość Dyabelfka wygnaná. *KrowObr* 87 (19); *RejWiz* 124v (2); Roškáfz náłz Pánie/ że dworzánie twoi kthorzyć fluzá/ póffukáią iákiego Hárffifty: yž gdibyćię iáł łámáć duch Pánłki zły/ grał na Hárffie/ áwoćby nieták cięfłko było. *Leop* 1.Reg 16/16; Teraz też fynaczkowie trwaycie w tym/ iż gdyby fie vkazał/ mielibyřmy šmiáłość/ á żebysmy nie byli pohánbieni *Leop* 1.*Ioann* 2/28 (5); *RejZwierz* 122v; przydęć zálię y wezmę was do fiebie/ iż gdzie ia iefłtem abyfcie y wy byli *BibRadz Ioann* 14/3 (5); *BielKron* 314v; *KwiatKsiąż* L4v; *GórnDworz* E2; Czyńcie łobye przyacióły z bogáctwá złošciwego/ iż gdy wam nie doftánie/ áby was wzyęli do wiecznych przybytkow. *RejPos* 191v (8); *KuczbKat* 109; A Orłá mu ná czele pięknie zácechowáć. Iż iefliby fkađ vciekl by go wřzędy znano/ A iáko Koronnego niewolniká brano. *RejZwierz* 248 (3); *RejPosWstaw* 44; *ArtKanc* T6v; *ActReg* 54 (2); *OrzJan* 134; *WujNT Luc* 12/36; *SarnStat* 111 (2).

Połączenia: »dlatego (...) iż« (3): A tom ia wam dla tego powiedzýał/ iż gdy przydzye ten czás/ ábyfcie ná to pomnieli/ iżem ia tho wam powiedáł. *RejPos* 137v (3).

»na to ... iż« (1): Y powieda iż go tám ná to záchowano/ Iż gdy fie tu Pan będzie z nędznym fwiátem fądził/ Aby wydał fwiadectwo przecz tak márnie błądził. *RejWiz* 185v.

»o to ... iż« (1): iż on nigdy takiego pofelstwą nie fpráwował do Moskwy/ áby w czym Krolowi Polfkiemu vblížyc miał/ ále o tho ieżdžil w pofelstwie do Moskwy od Celárzow/ iż gdy fie wyznawa być Pánem Krześcijánfkim/ áby fnimi ciągnął *BielKron* 429v.

»przeto ... iż« (1): A przeto wam to powiádam niźli fie tho wypełniło/ iż gdy k temu przydzye iż fie wypełni/ ábyście vwierzyli. *RejPos* 143v.

»tak iż« (2): y dał mu klucze krolestwá nyebyełkye⁶⁰/ tak iż cokolwyekby on zwyżał ná żyemi/ byłoby y wnyebyełyech zwyżano *KromRozm III M3v*; *BibRadz I *4v*.

10. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe przyzwolenia; choć, mimo że, ale (56) :

A. Wypowiedzenie przyzwoleniowe w antepozycji (48) : Wydzierał fie wstáwicznie płácz moy lemnie/ á izemgo chciał zamilczeć/ niemogłem fćirpieć *RejPs* 46 (2); *RejWiz* 152; Iż tu Ian fwięty to [...] obiáwienie fwoie tylko siedmi Kofciołom opowiedáć raczy/ nie rozumieymy tak/ áby fie to tylko do tych siedmi kofciołow fciągáć miało. *RejAp* 6; bo iż cznoty zdádzą fie czáfem iákoby między sobá były przeciwné/ kiedy ie póspołu/ iáko ná fztychu/ póstáwi/ iedná drugá zdobić będzie *Górndworz* 15v; *RejPos* 133v; *RejZwierc* 176v; *WujJud* 241v; co iż prostym/ á przyczyn nievpátruiącym/ przydziwnieyfzym fye zda/ my niebárzo fye tym obrufzamy/ gdyż tho fkálném á górném wodam przywoitá *Oczko* 8; Bo iż dobra iest czytłość małżeńfka/ lepfa wtrzymięzliwość wdowia y bezżeńfka/ á nalepfa dofkonáłość pánieñfka *WujNT* 309.

Połączenia: »iż ... ale« (9): A iż iest w káżdym morzu [woda] plugáwa á fłona/ Gęsta/ przykra/ przemierzła/ iáko glan zyelona. Ale bieząc przez zyemię tám fie poleruié/ Ze fie tu iáko Kryfztał w źrzodłach okázuie. *RejWiz* 146; *RejAp* 3; *RejPos* 63 (4); A iż przeciw tey tak iálney práwdzie przywodzą łátáninę/ którą názwáli *Canon Miffae*, ále iáwna tho rzecz/ że inákże fą Canony Greckie y Láciñfkie/ y Greckie fámy niezgodne fą w wielu rzeczách wielkich. *WujJudConf* 235; *PaprPan* V4v; *NiemObr* 95.

»iż ... ále (...) przedsię« (2): A iż przeklinał ono niefzczęłcie fwoie y dzyeń národzenia fwoiego/ ále przedsię wstáwicznie błogofłáwił imię Páná fwoiego *RejPos* 330v (2).

»iż ... a wždy« (1): iż on iáwnogrzelznik/ ktory máłuczkiemi fłowy nádzyeie fwą pokládał w miłofierdzyu Pánfkim [...] A wždy powieda Pan/ iż vpředził onego wielomowcę dáleko do wyfłuchánia fwego *RejPos* 214.

»iż chociaż (a. choć)« (3): Thákże teź thy/ iż chociayby powinowáty twoy iáki sfzedł thobie s fwiátá tego/ chociayby theź ná cię przyfzedł iáki przeftách [...] nie lę kay fie nic *RejPos* 257v (2); *RejZwierc* 129.

»iż ... je(d)nak« (4): Na co iżeś WKM na on czas prze niedostatek czasu za słusznymi przyczynami zwolić nie raczył, jenakeś nam WKM pokoj od księzy IchM upewnić raczył obietnicą swą *Diar* 85 (2); *CzechEp* 166; *ActReg* 13.

»iż ... lecz« (1): Męftwą iż fie nie godzi lecz rády wfzelákiey/ Możem doftác od niego przeciw Sárácenom *PaprPan* C.

»iż ... (a) przedsię (a. przecię)« (10): Ryczerska to iest pomłta kto kogo porazi A iz ma nad nim zwirfchnończ przedię go nie kaži *RejJóz* L5; *RejWiz* 157v; *RejAp* 1v (2); *RejPos* 131; *RejZwierc* 95v (2); *CzechRozm* 139v; *KarnNap* D; był winien pewną summę pieniędzy X. w którój iz był iuz nápoły zwątpił/ przecię przynamniéy chodził ná káždy dzień do iego łtołu *KochAp* 11.

»iż ... przedsię jednak« (1): Ale iz to był márníe vtrácił/ prze łprośnośc á prze vpadék grzechu łwego/ przedię iednák łkrá thych łpraw łwíętych iego przy thym nędznym człowíeku nieiáko zołthawa. *RejPos* 337.

»iż ... tedy« (2): *RejPos* 14v; Bo iz ták niektorzy łłowká ty ná końcu káp. 12. zołtáwili/ á nie od nich iáko łnfzy czyniá káp. 13. poczęli/ tedy nie ná to pátrzyć bácznemu trzebá: ále ná rzecz y vmyłł pífzácego *CzechEp* 408.

»iż ... wszakoż« (5): Kto łie łwey woli náłóży/ Niepowolnýc łługá Boży. Iz ma rogi báránkowe/ Włzákoż wđdy zęby wilkowe. *BierEz* P; *GrzegRóżn* E3; A iz šíarczáne wody tákím głowám łá bárzo dobré łamy przez šíę/ włzákoż ówy ktorym łye krułzcu co miedziánégo [...] przymiéłzáł/ bárziéy głowę twiérđzą *Oczko* 16v; *SarnStat* 450 (2).

B. Wypowiedzenie przyzwoleniowe w postpozycji (8) : Coż bogacz wygrał iz ná łżeśc mis dáia/ Trzey ręcznik dzierzá á dwá przeden kriaá. *RejZwierc* 226v (2); włzytko práwie łrebro wydał/ co go iedno miał/ łfz go było około tyśiá y pięć łet grzywien. *SkarŻyw* 455.

Połączenia: »a iz« (4): *BiałKat* 353v; iéłcže wđdy w młodym á w łrzednim wieku ledwie żećby łie tho było nie zefzłó. A iz y tám w tym czálie nie práwie łie tho łchodzi/ ále tobie iuz teraz zda mi łie około cnoty báwić łie przyłufzy *RejZwierc* 122v; *PaprPan* Dd2v; *CzechEp* 168.

»iż przedsię« (1): włpomina ony czály gdy czárt był zwiázan/ iz przedię byli łi ludzie ktorzy go náłłádowáli. *RejAp* 164v.

11. Wprowadza wypowiedzenie czasowo-warunkowe; wtedy gdy, jeśli (37) : Item iako się Gospodarz swi^m czeladnikiem rostanie, a yłz ieden na drugiego niefkarzi, otho łie starłłim nietrzeba staracz. *ListRzeż* w. 38; Nikéłá winien nie bédziełz/ Gdzie nie zámkná iz tám wnidziełz. *BierEz* R3v; rzátka a uyelka byua pokora uezczzy kto bądácz yłz yá ma *PatKaz III* 108v; Ale iéłtli czúie ciężkóć zboleniem małym w prawey łlabiznie/ znak iest iz od wátráby [!] tá ropa płynie/ á k temu iz ona vrina nie łmierdzi. *FalZioł* V 9 (2); Bo nietak wíęcz łtrałno wlełłie Kto czo ołobnego niełłie Iz łkrige/ albo gdzie włóży I nietak łię zazdołcz [!] mnoży *RejKup* v8; *KromRozm I* Mv (2); *Diar* 40; *GliczKsiąz* I8; GDy łye kto v Sądú ná łwey powiełci omyli/ iže nie z vmyłłu rzeczé/ móže łye popráwić bes łzkody łwey. *GroicPorz* t3v; *RejWiz* 62v (4); *BielKron* 300; ábowiem niemáłz łromoty žadney/ iz kto tego nie vmie/ częgo łie nie vczył/ ále łie łromotá widzi/ kiedy kto tego nie ma/ czým s przyrodzenia ozdobion być miał. *Górndworz* Ee8v (3); *RejPos* 133v (4); *KuczbKat* 400; Abowiem y łmierć/ y przygodá łepłza iest zówždy iz łámá przydzie/ niż kiedy iey požádamy. *RejZwierc* 152 (3); Y wyrwie łię ieden vbogi mowiáć: Co mi dáćie/ łfz ia dziś od niego iáłmużnę mieć będe/ y zálóżyli łię. *SkarŻyw* 98; Sledzióny y nérek zátkánié/ téz do tych wód odełsem: bo łledzióná iz odęta/ zátkána/ á łtwárdziála będzie/ wodá ciepłá zmiękczy/ y wyłłie *Oczko* 15; Y my nie wielką rzecz czynim/ iz miéłá y mleczná nie iemy/ mamy ryby y ine potráwy. *SkarKaz* 121a.

Połączenia: »iż ... to« (5): Abo iż też iákíe podobieństwo gwałtu ábo iákíey walki/ toż dopirko krzyczymy á wołamy do niego *RejPos* 252 (3); *RejZwierc* 80v (2).

»iż ... tedy« (2): *RejPos* [219]; A iż rzecz przeciwną łtánowią ludzie vczeni: á z piłmá ś. coś fie oto inłzego pokázuie: tedy przyłtoyniey ludziom omylnóć niż piłmu/ przyczytác *CzechRozm* 152.

12. *Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe czasowe (następcze); aż, dopóki; usque JanStat* (8) : *UstPraw* H4; *RejFig* Aa4; Y pokułá od Bogá przepułzczona ma łwe mieyłce y čás/ á ták mułimy máło potrwác iż ty pokuły zágłádzimy. *BielKron* 319v; Weźmi cegłę [...] potłucz ią ná bryłki/ włóźze ie w ogień/ iż łye iáko wágl rołpałá/ włóž ie thák ognitę w oliwę *SienLek* 161; Miły pánie poczkay máło iż po thego posłę/ á będę z nim o tym mowił. *RejZwierc* 84.

Połączenie: »tak długo iż« (3): A ielłiby łię niezgodzili/ tedy ten więzyeń ma być chowan vrzędnie/ ták długo iż my łtárołćie álbo Podłtárołćiemu dany náukę/ co ma być s tym więźniem czyniono. *UstPraw* F4 (3).

13. *Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe konsytuacyjne (1) :* yako my przythem Były ysch szlachathna zophia [...] poszthapyla kopa po Czorcze szwoyey katherzynye slathnemv Mykolayowy *ZapWar* 1510 nr 2072.

14. *Wskazuje na stosunek włączny zespolonych wypowiedzeń; to jest, to znaczy, mianowicie, oto (1602) :* *MetrKor* 40/821; *ListRzeż* w. 10; Z tyłu nie miernie gárbáty [...] A ktemu co gorłzego miał: Iže fie bárzo záiąkał *BierEz* A2; Mąż ieden pośrzedniey miáry/ Iż áni młody áni łtáry *BierEz* Mv (8); *OpecŻyw* 64 (11); *PatKaz II* 60v (4); *PatKaz III* 123v (2); *HistJóz* D2; Ółma przyczyna cięźkie⁸⁰ rodzenia/ bywa z łtrony bliźnięczego rodzenia/ iż gdy dwoie dzieci iedno po drugim wnętki fie rodzi *FalZioł* V 17b (6); *BielŻyw* 80 (2); iako fie ten omyła który łádzi dobroć człowieczą z ięzika, iż on pięknie mowi albo łagodnie. *GlabGad* Mv (2); *MiechGlab* 60 (2); *KłosAlg* A4v; *LibLeg* 11/72v (2); *WróbŻołt* gg5 (11); A czom tu położył iż ten M. był dobry człowiek to łłowo nie tylko iest mnie łamego *WróbŻołtGlab* A4; *RejPs* 179 (11); *RejRozpr* G2; *LibMal* 1544/91v (5); *SeklWyzn* d2v; *RejJóz* E; *SeklKat* K4; Paweł łobie zle thufzy ydącz na Swiath yłz bedzie klopoth koło niego *RejKup* o8v did (6); *HistAl* E4v (6); *KromRozm I* F (2); przygadza łye im to co głodnym/ iż co łye im nágodzi/ to chciwye á łákomo yedzą *KromRozm II* a3v (12); *KromRozm III* K3 (3); *ZapWar* 1553 nr 2685; *Diar* 45 (2); *GliczKsiąż* B2v (5); Rozumny dowod wybáwienia/ iż iáko pan Bog dobrotliwy/ tákże kto fie iego łwięthem i łpráwami báwi/ tedy łwyęthem będzie *LubPs* Ev marg (41); *GroicPorz* h2; *KrowObr* 67 (12); A wedle ich náтуры im przezwiłká dáli. Iż ktora iest gniewliwa/ krolá gniewliwego / Przydáli iey przezwiłko ze zwyczáiu iego. *RejWiz* 148 (11); á iuz nieprzyiáćiele ich żiewáli nád ich krwiá: łtáło fie o pák/ iż żydowie ięli mieć gorę/ á mścić fie nád nieprzyiáćioły łwemi. *Leop Esth* 9/1 (8); *OrzList* c2; tákowy rękoiymia ielłi łłownie ręczył/ iż nie zapisem/ będzyeli miał pokoy o ono rękoiemłstwo rok y łzełć niedzyel/ iż niebędzye przes iłtcá gában álbo pozywan: tedy zá dáwnołćią powodu zniknie. *UstPraw* F4v (6); *RejFig* Ee4; *RejZwierc* 46 (2); *BibRadz* Gen 20/6 (28); rołkazał włythkim poddánym áby fie pokrzcili y vczynili ták/ iż fie włytscy rázem w Dnieprze pokrzcili *BielKron* 344 (89); *KwiatKsiąż* H4; wezwáni peripatetici od przechadzki/ yłz chodząc w Lyceo diłputowáli y vczili fie. *Mącz* 291c; *SarnUzn* E8 (2); ten wrzód Grekowie Haemorrois zowá/ dla iego płynienia: á włzákoż ich dwoy rodzay iest/ iż ieden iest ciękący/ á drugi łuchy *SienLek* 130v

(4); *RejAp* 152v (27); *GórnDworz* Aa2v (17); *GrzepGeom* G4; *HistRzym* 81v; A oto zalię oná gwiazdá [...] Itánełá ná thym mieyfcu gdzye było dzyecie. A vyrzawfzy tho iż gwiazdá Itánełá/ vrádownáli fie wefelem wielkiem. *RejPos* 35v; wezmę gi do fiebye/ áby fie wypełniły obietnice moie/ Iż gdiem ia ieft/ áby thám był zemną y káždy fługá moy. *RejPos* [136]; gdy go pytáli prze ktoráby przyczynę był fkaran oná flepotá iego/ iż iefli ociec zgrzełzył ábo mátká iego. *RejPos* 234 (180); *RejPosWiecz*² 94 (2); *RejPosWiecz*³ 98; iáfnie widzę/ być iego wfzechmogącym: iż kędy chce/ tám ieft: y iáko chce/ ták wfzyftko fpráwuie. *BiałKat* 101 (9); *HistLan* F4; *KuczbKat* 410 (4); Ale czym fie to innym dzieie/ Inádnie káždy obaczyc może/ iedno nędzną Priwatá/ iż káždy folguie rzeczám fwoim/ iżby co włápił. *RejZwierc* 188v (21); *BielSpr* 55 (11); *WujJudConf* 32; *BudBib* 1.Mach 5/26 (3); *MycPrz* II C4; *BiałKaz* D2v; *BudNT Matth* 2/23 (4); *StryjWjaz* A4v; A IEzulé Chriřtułá rodzenie tákowe było/ iż gdy mátká iego Márya/ poľlubioná byłá Iozeffowi/ tedy pierwey niź fie zefzli náležioná byłá máiac iuź w żywoćie z Duchá świętego *CzechRozm* 156v (19); *KarnNap* C2; *ModrzBaz* 21 (4); *SkarJedn* 294 (8); *Oczko* 18v (3); y wyznał grzech fwoy: iż mátkę fwoię nogá vderzył. *SkarŻyw* 373 (37); *ZapKościer* 1579/3v (22); *MWilcHist* B2; A Stároftá Zmodźki ze wfzyftką mocá Litewfká [...] pociągnął z Tátárámi Zawolfkimi/ Co wflyfzawfzy Kniáz Dimitrey Zyłká/ iż Litwá idzie przeciwo niemu/ co rychley pobiezał do Moskwy *StryjKron* 682 (17); Abowiem to co wprzod rzekł iż prze zeń wfzytko ieft ftworzono Kol. 1.v. 16. Iam zá fię wykłáda v. 20. mowiac: Y prze zeń *CzechEp* 315 (42); *NiemObr* 178 (20); *ReszPrz* 79; *ReszHoz* 127; *ReszList* 145 (2); *WerGośc* 263 (2); *BielSjem* 4; *ArtKanc* K14v (7); *BielRozm* 5 (2); tedyć ono prawdá/ co dawno powiedźiano/ iż w nayświętzy Wolnoći/ nayświętza niewola. *GórnRozm* B2v (5); *KochWr* 29; *PaprUp* F; *GórnTroas* 29 (2); *OrzJan* 23; *LatHar* 553 (5); Cyprian S. chwali pokorę Piotrá S. iż od Páwłá ftrofowány/ nie rzekł: Iam ieft pierwfzy *WujNT* 655 (30); *WysKaz* 16 (2); A co fie tknie ofoby náłzý/ to ták zoftác ma/ iáko fie do tego czáfu záchowywáło: iż przy ofobie náłzý fyłác nam wolno do káždého tego potrzebuiącego/ chorobá złożoného. *SarnStat* 762 (13); *SiebRozmyśl* Ev; A dzieie fie częftokroć v nas/ z czego fie ono pořmiewał Diogenes/ Iż wielcy złodźieie mátych wiefzą. *PowodPr* 79 (13); Mniemáią iż fą mądrymi iáko mowi Apořtoł/ á oni y drogi do mądroći niewiedzą iż látá á doznánie fą do niey drogi. *SkarKaz* 42b (20); *SkarKazSej* 678b (6); *KlonWor* **2.

Poľczenia: »(a) mianowicie iż« (3): *RejAp* 29; *CzechEp* 189; zoftáwuiać we wfzytkim przy przywileiách y práwie fwoim/ á miánowicie iż máią przywiléy y práwo o Perefudách y winách. *SarnStat* 860.

»a to iż(e)« (3): *BierRozm* 4; *RejAp* 28v; Abowiem Dawid opiřawfzy w pierřzym wyrřzu Pfałmu tego potomká tego fwoiego zacnoć krolewfká: á to iż miał po práwicy Bożey fiedzieć [...] áź ci teź y tego potym trochę niźey dokłáda/ iż to nieodmiennie Bog pořtánowić raczył *CzechRozm* 180v.

»c(z)usz iż« (8): *OpecŻyw* 95v; Ale on młodźienietz duffaiątz łafce/ czulfz iź ieft pana Szczeńciá miłořnikie^m *ForCnR* C4v; *WróbŻořt* pp2 (6).

»iż oto« (3): iáko ten miłořciwy Pan tobie pocieřzliwą nowinę opowiedác raczy/ będąc iuź thym Pánem á Krolem fwiátá wfzytkiego/ iż oto nie przyřzedł dla tego áby mu fłuźono/ ále áby on wfzytkim fłuźył. *RejPos* 314 (2); *NiemObr* 139.

»jako (to) iż« (5): Ták tedy wiedz/ iż fą rozmaici: wżákże ich wielkość y rozmaítóść/ ná dwie przednieyfze części rozdzieloná moze być. Iáko to/ iż iedni fą ktore ták ludzie zwáli y zową bez fłowá Bożego. Drudzy fą ktore sam Bog y czyni y zowie Bogámi. *CzechRozm* 6 (2); *CzechEp* 329 (3).

»mowie iż« = *scilicet, videlicet* *Vulg* (2): przyciągnął Sennácheryb Krol Afyryjki/ á wthárgnąwfly w ziemię Iudfká/ obleg miáfhá obronne/ chcąc ich dobyć. Co gdy obaczył Efechiafz/ mowie/ iż przyciągnął Sennácheryb [*venisse scilicet Sennacherib*] *Leop* 2.*Par* 32/2 (2).

»tak iż« (88): *ListRzeż* w. 24; *OpecŻyw* 52v (2); myála zroft flufny tak yfz any barzo uyelka any mala *PatKaz* III 118 (2); wyétfá tzeńc przychodzyła na Beniamina/ tak iż pyęc kroć wyęcey przenié nofzono *HistJóz* D2; *FalZioł* I 74a (11); *GlabGad* D4v; Gdy w ten cas miedzi Graeki niezgoda była, tak iż dwa Cefarze [...] miedzi fobą o panftwo walczyli. *MiechGlab* 66 (3); *RejPs* 214 (3); *LubPs* H3 (2); *RejWiz* 36v; *BibRadz* Gen 19/9 (3); *BielKron* 130v (14); *SarnUzn* D8; *SienLek* 39v; *RejAp* 74v (3); *GórnDworz* M6; *RejPos* 264v (18); *BiałKat* 361; Weście do niego ieft ciálne/ w mieyfcu niebefpiecznym y przykrym/ ták iifz po práwey ftronie ogień/ á po lewey wodá głęboka. *BudBib* 4.*Esdr* 7/7; *Oczko* 2v; *ZapKości* 1582/27; W ktorým ácz fą trzy rozdzielne perfony/ wżákże fprawy ich fą nierozdzielne: Ták/ iż co iedney z nich fłuży/ to też fłuży y drugiey. *CzechEp* 225; *ReszPrz* 26; *GórnTroas* 65; *OrzJan* 113 (2); *WujNT* 2.*Cor* 3/7; *WysKaz* 18; *SarnStat* 522 (8); *PaxLiz* Cv.

»to jest iż« (155): *OpecŻywPrzedm* C3; *FalZioł* III 35a (2); Theż ze threch [!] rzeczy dziękował fzczeńciu, to ieft. iż człowiekiem był á niebefthią ze mężem á nie żoną, iż litteratem á nielaykem [!] *BielŻyw* 4 (2); *GlabGad* O5 (2); *WróbŻółt* ee2v; *SeklWyzn* b3; *MurzNT* 148v; *GliczKsiąż* K5; *LubPs* aa2v (5); *KrowObr* 123; Czego gdy fie Dániel dowiedział/ to ieft/ iż poftánowiono tho práwo [*id est constitutam legem*]/ wfłedł do domu fwego *Leop* Dan 6/10; *BibRadz* I 9a marg (9); poftánowił miedzy imi iż káždy ná fwym przeftał/ tho iefth iż Sálomon krolem koronowánym zoftał/ á fynowie niebofzczyká Bele trzeciá część[!] kroleftwá dzierzeli *BielKron* 348 (10); *KwiatKsiąż* H2v (3); *SienLek* 139; *RejAp* 144v (9); *GórnDworz* O (3); *RejPos* 141v (11); *RejZwierc* 140; *WujJudConf* 103v; *BudBib* b4; *BiałKaz* D2 (2); *BudNT przedm* b6 (2); Z ktorých fłow [...] poznác mozeifz rzecz pierwfzá: to ieft/ iż Chriftus Pan nie wczynił dofyc złym ludziám. *CzechRozm* 221 (27); *SkarJedn* 357 (5); *SkarŻyw* 189 (2); *CzechEp* 110 (28); rádę fwą Boską/ wykonać obiecuie: to ieft/ iż miał tego fwego pomázáncá fyná fwego milego/ krolem ná gorze Syońkiey wyftáwić *NiemObr* 21; *ReszPrz* 28; *LatHar* 194; *WujNT* 760 (6); *WysKaz* 27 (2); *SarnStat* 470 (9); *PowodPr* 69; *SkarKazSej* 694b.

a. *Wypowiedzenie wprowadzone przez „iż” jest odpowiedziá na postawione wczesniej pytanie (niezależne lub zależne); oto, mianowicie (436)* : a zá nie wiéff tzos mi niedáwno obietzowál/ izes femną na fmiertz ijdz chciál *OpecŻyw* 99v (4); Thefz kyedy baczymy od kogo byua wrzuczon abo wpoyon grzech pyeruorodny yfz od uftau y bozey *PatKaz* I 17 (3); *KlerWes* A2v; *RejJóz* F8 (5); *RejKup* bb5v (3); *KromRozm I* M3 (2); *KromRozm II* r4 (2); *KromRozm III* Q (2); *GliczKsiąż* K2v (2); *LubPs* Yv marg (8); *GroicPorz* ee2; Otofz tu iufz mafz fkdá tá pychá Pápieżow vroflá/ iż s Cefárfzow/ á Krolow tego Swiátá *KrowObr* 31v (12); Iufz też wiefz kędy idzyeifz/ iż do Páná fwego *RejWiz* 106 (8); *RejZwierc* 4; przeciw tobie iáko fmy fie záchowáli: sam świádek bądź/ iż od wiele lat ftátki fwyimi wftáwicźnie gárdłuiemy w Prufiech przy tobie? *BielKron* 393 (10); *GrzegRóżn* H2; *SienLek* 12v (2); Co ieft fmok w piśmie swiętym to iufz wiemy/ iż czárt fprofný á chytra rádá iego.

RejAp 137v (64); Pátrzayże wnet czo fie Mátttheufzowi sftáło/ á fluchay czo napirwey/ iż mu fą grzechy iego odpulfzczone *RejPos* 326 (219); *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 276 (3); Thu flýfzyfz kczemu się ściąga fłowo y moc Kryftułowá/ iż do trupow/ á prochu źiemie *GrzegŚm* 8 (2); *RejZwierc* 33v (13); *WujJudConf* 138; *BudBib Eccle* 7/29; Ten iesliby był prorok wiedziałby która y iaka ielt niewiáftá/ która fię go dotyka/ iż grzelzna ielt. *BudNT Luc* 7/39; *CzechRozm* 99 (4); *PaprPan ktv*; *SkarJedn* 195 (5); *Oczko* 2v; *SkarŻyw* 58 (11); Zbáććie łobie/ co więc mawiał Kiedy w Gálilei bywał. Iż trzebá było tey rzeczy By był wydan Syn człowieczy. *MWilkHist* Hv; *CzechEp* 61; przez iákie ręce przefzłá/ przez Apoftáty/ [...] do ktorego krefu przyfzłá/ że fię ná Máieftat BOgá wfczechmogącego rzuciła: ná iáki fzytych fwe wierne przywiódłá/ iż iuż nic nie wierzą *ReszPrz* 91; *WerGośc* 254; *WerKaz* 270 (2); *GórnTroas* 50; *WujNT Rom* 9/30 (4); Nieftétyfz/ ná com przyfzłá? iż zemnie przykłády W przypadkách ludzie biorą *GosłCast* 43; *PaxLiz* E4; *SkarKazSej* 666b.

Połączenia: »atoli iż« (2): Wiem co ie zwiodło/ Atoli iż Lácińfki tłumácz ták przełóżył/ Sanctificauit Rex medium atrij *BudBib* b2v; *CzechEp* 141.

»iż oto« (3): *RejAp* 122v; á bezecne pijańftwo/ do czegożeś ty to mnie przywiódło/ iż oto márnie/ á fromotnie gárdło dáć mużę. *GórnDworz* S7 [*idem*] *WerGośc* 248.

»tak iż« (22): *OpecŻyw* 64; Iako fie o ludzie vcifnione zaftawiał/ wiedzą to dobrze ktorzy iego kazania fluchali/ tak iż iego kazanie niebyłá profta nauka ale iakoby grom *WróbŻółtGlab* A4v; *LubPs* P3v; *RejWiz* 156; *RejAp* 166; Porzuconci też był Moizefz ná brzegu máłym dzyeciátkiem [...] á wždy widziłz nacz go wywiódłá opátrznóć Páńfka/ ták iż był wychowan w domu krolewfkim. *RejPos* 280v (18); *RejZwierc* 188 (4); *OrzJan* 7; *WujNT* 211 (2).

»to jest iż« (1): wykłáda co przez Elohimá rozumiał/ to ielt iż nie Bogá ktorego/ ále Máleáchimá to ielt ániołá. *CzechRozm* 52.

15. W pozycji inicjalnej (zazwyczaj w połączeniu z „a”, „ale”) wprowadza sformułowanie nowego tematu lub zapowiada kontynuację poprzedniego; niekiedy można je też interpretować jako wprowadzające wypowiedzenie okolicznikowe względu (236) : a yz tesz pan woyewoda cziązi sobie yz ye⁸⁰ K.m. nyenawyedzył go przes polli swe pan woyewoda nyema przecz cziązicz na pana mego othy rzeczy *LibLeg* 10/154 (7); *ComCrac* 18v; *LibMal* 1548/144v; *RejKup* b2v (2); *RejKupSekl* a6v; *HistAl* I5; A iż to powiedają, że nikogo nie mianujemy, ja jeden mianuję kościoł pinczowski, który jest spustoszon *Diar* 58; Iż prosicie, aby to na piśmie nie było wydawano, co już dekretem swem teraz JKM wynaleźć raczył, tego JKM uczynić nie może *Diar* 58 (3); A iż tu zowie przełózone bogi/ to dla tego czyni/ iż káždy rząd á káždy ftan przełóżeńftwá/ ielt z Bożego przeźrzenia wyftawiony *LubPs* S5; A iż też przywodziłz ktemu Dyonizyufá Aryopágitę ná fwiádectwo [...] Wiedzą dobrzy wfzyfcy ludzie Bogoboyni otym/ iákowy to ielt pifarz/ iáko wiele pobredzył *KrowObr* 20v; A iż tełz powiedałz iákoby ten Zołtarz Páńny Máryey miał Anioł Gábryel przynieść z niebá: Themu ia niewierzę. Aby z niebá byłá náuká przynieftioná fáłfzywa *KrowObr* 157 (25); A iż fie przed tym trwożyłz/ iż cie tu nie znáią/ Rzadkoć dobrzy z grzelznymi towarzystwo máią. *RejWiz* 180 (2); *Leop* 4.*Esdr* 12/19 (2); *OrzList* h3 (3); Ale iż fą indzye drzewá kołftowne/ iáko ielt Cis y iemu rowne/ fą theż mieyfcá niektore ná ktorzych máło drzewá: Tám gdyby kogo kto záftał w gáiu/ ma mu wzyąc konie *UstPraw* E4; *RejZwierc kt*; *Dyálog* Czworthy. Exekucya około Stanu Duchownego/ iákowa

być ma. PAPIEZNIK. EVANGELIK. PAPIEZ. Iż Polkka ná Káplaná bieda/ fą wielkie przyczyny biedania tego *OrzRozm* G3v; á iż piřzą nářzy iż imioná Kłiążąt ich ná Niemieckie łłowá pořzły/ to ieřt Genřirikus/ Gutámundus y drugich/ to mogło być/ gdiř iuř z Niemcy towarřstwo byli wzięli *BielKron* 337 (5); *Prot* Av; *SarnUzn* D4 (2); *LeovPrzep* bv; A iż powieda iż tá krew ář do Wędzidl końklich opływałá/ Wędzidla známionuią złość á vpor ludzi złościwych *RejAp* 127 (43); *GórnDworz* Gg3v; Ale iż Páweł s. y inřze piřmá powiedáią/ iż káždy ma być vřtávicznie ná modlitwie v Pána řwego. Nie rozumieře tego iřćiby to miało być vřtáviczne wołanie ábo řzemrání *RejPos* 214 (19); *RejPosWiecz*³ 96v (2); *KuczbKat* 125 (2); A iżem mu kubeczek ow wziął/ ták wiedz/ iż gdy był álbo ná modlithwach řwoich/ álbo ná inřzych pobořnych řpřawach řwoich/ tedy záwřdy o nim myřliř áby go kto nie vkradł *RejZwierc* 176 (3); *WujJudConf* 254v (2); *BudBib* Dan 4/23[=20]; *MycPrz* I Cv; Iř Mořkiewřkiego gánią že ieřt Tyrán wielki/ Mogł by to káždy bátyć iż řie ten łzy wřzelki. *WierKróć* Bv; *BiałKaz* G; A iż mowifř/ żebyř to wřzyřtko rad řkromnie ćierpiał gdybyř wiedział/ żeby to z woley BOřey ná ćię przyřć miało/ żeby ćię ćłowiek zły przelładował/ A zař ná to nie pámiętařł/ iż nie mářz nic złego w mieřćie/ ćzego by Pan nie vćzynił. *CzechRozm* 229v; *PaprPan* D3v (3); *ModrzBaz* 71; *ModrzBazBud* ¶6; *SkarJedn* 77 (5); á iż to miará wielka kwart pięć/ álbo kielifřzków dwádzieřćia dnia ómęgo/ wřpomni řobie/ že y wřłřie tylęř/ álbo więcey piją *Oczko* 20 (5); Iřz Moięřzř lud y Aaroná długo plákał: y wnowym zakonie nářd Szczeřpanem pláćz wielki vćzynili: nierozumieř áby ták bylo żáłořne plákánie *Skarřyw* [197] (2); *CzechEp* 68 (7); *NiemObr* 162; *ReszPrz* 44; *WerGořć* 261; *PudłFr* 39 (2); *GórnRozm* A2; *PaprUp* D4; *Phil* N; A iż tey wdowie Pan IEZVS mowi: Nie pláćz: nie gáni plákánia řłufznego iey: ále ią ćiefzy. *SkarKaz* 385b (4); *RybWit* A3.

Połączenie: »(a, ale) iż ... tedy (to)« (61): Przy ktorym iż się ine stany nie przypomniały, tedy to dlatego, że to jest usitatum, iż gdy szlachta pobor jaki postąpi, tedy i oni nie bywają w tym opuszczeni *Diar* 41 (2); *BibRadz* I *5v (3); *KwiatKsiąř* Pv; A iż tho inřzy rozumiełi o Eliařzu y o Enochu/ thedyby řie tho s piřmem nie zgadzáło/ gdyř řam Pan powiedzieć raczył *RejAp* 91 (3); *RejZwierc* 125v (2); *RejPosWstaw* [143²]; Czego wřzyřtkiego iż teraz nic niemářz: tedy řie to/ ábo tym dzieie/ iż Chriřtus iáko przedtym nie kroluie: ábo iż iuř zbor on Apořtolřki vpadł. *CzechRozm* 182v (37); *ModrzBaz* 72v; *Oczko* 19; A iřz w ich towarřřtwie y z ich narodu Litwę/ Zmodźř/ y Lotwę być kłádeř/ tedy tę rzecz ná pewnym fundamencie [...] zákłádam *StryřKron* 31; *CzechEp* 95 (8); *GórnRozm* Gv.

16. *Rozpoczyna wypowiedzenie niezależne lub nawiązuje do wypowiedzenia, w którym można przypuszczać elipsę wyrażenia rządzącego wypowiedzeniem dopełnieniowym lub przydawkowym (801) :*

A. *Rozpoczyna tytuły utworów, rozdziałów, uwagi marginesowe, tezy, artykuły, ustawy, zeznania itp. (643) :* ysmy othem vyemy etc. *ZapWar* 1528 nr 2535 (8); Czwartha kapytula yřz tha myła panna byla poczřta w anyelech a yakořz to řyą řtalo *PatKaz* II 50 (2); *Bielřyw* 23; *Wróbřółt* mm8 (10); Přalm Trzydzieřty ćzwarty. (marg) Iřz pan bog rowno kazdy řtan ma na pieczy (–) *RejPs* 49 (19); O procuratorzech iż maię bycz przisięgli. *ComCrac* 18v; Catherina de Plonsko [...] anno 1551 libere recognovit Iřch wgnyeřřznye therářz ná řřwyeñthi Barthłomyey lyegayacz zyednym nyemczem yeřth mv vkradla zwaczka 4 thalieri *LibMal* 1551/162 (131); *SeklWyzn* a4 (3); *RejKup* y2; *RejKupSekl* a8; *KromRozm* I F3 marg (10); *KromRozm* II v2v marg (10); *KromRozm* III N5 marg (10); *GliczKsiąř* N7; *LubPs* B6 marg (165); *GroicPorz* hv; A iuřz thu będzieřz batzył/ iżem

nic nieodmienił/ áni przytzygnił (*marg*) Izem nic nieodmienił. (—) *KrowObr* 206 *marg* (31); *RejWiz* A5v (4); *Leop Gal* 2 *arg* (2); *RejFig* Ddv (3); *RejZwierz* 116; *BibRadz Is* 54 *arg*; *OrzRozm A*; vczyñił rzecz [...] po Láćinie [...] ktorey summá byłą: Napierwey iżby mu zázle niemieli iż knim pozniey przyiechał niżli obiecał [...] Drugie iż coby było Rzeczypospolitey Krześcijáńfkiey s pożytkiem chce małżeñstwo tákie ziąć. Trzećie około wypráwy póspolitey Krześcijáńfkiey przeciw Turkowi *BielKron* 414v; *GrzegRóżn Nv*; *SarnUzn E4v marg* (2); *RejAp* 155v (2); *RejPos* 11v (21); *BiałKat* 21; *KuczbKat* 335 (2); *RejZwierz* 102 (11); *WujJudConf* 180 (4); *BudBib 2.Mach* 9/17; *MycPrz* II B4 (2); *CzechRozm* 160v (13); *ModrzBaz* 5v (3); Rozdział 3. Iż o wielkie rzeczy idzie/ á iż inna wiará iest v Ruśi zá Greki idącemi. *SkarJedn* 348 (44); *SkarŻyw* 320 (9); przyślyetl przet prawo nałyżę [...] Iako wdom barthofza Swarky a soltiřza Kołczerłkego y przet przyślyeřnyemy: yř przy bytnořczy slachetnego pána adriana czyeřzkowłkyego potstarořczego Kołczerłkego dal swy dobri woly dom řzapifřacz *ZapKořcier* 1586/64 (30); *StryjKron* 612; *CzechEp* 111 (19); *ReszPrz* 81; *ActReg* 83; *KochPij C*; O grzechách głownych. TRzy rzeczy o nich krotko fię tu przypomniá. Naprzod iż siedm ich póspolicię liczą. [...] Potym iż nieumieiętnie człowiek póspolity řmiertelnymi ie názywa. [...] Nákoniec iż te wřzytkie grzechy mogá fię řnádnie do dzieięćiorgá przykazánia řciągáć *LatHar* 130 (7); *WujNT 1.Ioann* 1 *arg* (9); *WysKaz* 19; O polřkim pozwie, iz ięzykiem Polřkim może byđ piřány. *SarnStat* 754 (33); *SkarKaz* 274a (2); PIESN IX. Iz proźne człowiecze řtáránie bez Boźey pomocy. *SzarzRyt* C3v (2).

B. W niezależnej konstrukcji przeciwstawnej typu „nie iż(e)by (a. żeby) ... ale iż” wprowadza wypowiedzenie dające właściwą interpretację (22) : *KromRozm II f2*; cokolwiek tobie rzecz Sará/ w tym iey póřłuchay (*marg*) Nie iżby Bog wolá Sary pochwalił/ ále iż tę rzecz ták mieć chćiał. (—) *BibRadz Gen* 21/12; A wřzák wam Moizęřz podał obrzezánie (nie iżby było od Moizęřz/ ale iż było od oycow) y obrzezuiećie w Szábath człowieká. *BibRadz Ioann* 7/22; *KwiatKsiąz* C4v; Dálej powieđa: Iz przed thym řtrářzliwym máyęřtathem vciekłá ziemiá y niebo. Nie iżćiby vciec álbo zgináć álbo vciec miáłá/ ále iż iáko y Piotr řwięthy piřze y ine piřmá řie zgadzáiá/ wřzytko ma być odnowiono *RejAp* 172 (2); *RejPos* 281; *WujJud* 98; *CzechEp* 187; Nie żeby káźdego czářu po wřzyřtkim řwiećie/ iednáko dobrze wierzono/ [...] ále iż nigđzie dobrze nie wierzono/ gđzie fię od powřzechney řpołecznořci odłáczono. *ReszPrz* 27; Y nie mogł táń uczynić cudu. [Mar 6/5] Nie iżby on nie mogł/ ále iż z řtrony ich wádá y przekázá byłá *WujNT* 147 (11); *SkarKaz* 122b.

C. Nawiązuje do wypowiedzenia, w którym można przypuszczać elipsę odpowiednich form czasowników: mówić, twierdzić, świadczyć itp. (98) : *BierEz* F2v (2); *MetrKor* 40/825; *PatKaz III* 141v; a yeřli biřcie dowieđzieli v kogo řtey czeliadzy, zebi bil kthori a on bi řye řthego wimawial ze yey nyema abo yze yá przedal, niechze przywiedzie kv themv kv komv bi yá przedal *LibLeg* 10/59v (3); *KromRozm III E3* (2); *Diar* 56; A řlyřyřz tu Páwłá řwiętego/ nieprzyiáćielu Boży/ iż řadny tych rzetzy niewie/ kthore řá Bořkie/ iedno Duch Boży? *KrowObr* 166 (4); Przybiřá kářtę v drzwi iż koleyá iutro/ Bęđá řáđzić *RejWiz* 123v (2); *UstPraw* E2; Przyřeđł im zářię pořeł álbo řzpieg/ iż Cefarz řciągnie do Ingolřtádium z Rátyřbony. *BielKron* 227; vczyñił řyem póspolity/ iż ktoryby řmiał řtárá pogáńřká wiářę dzieřzeć/ gářdłó mu płáći *BielKron* 300v; po řmierći náleřli teřtáment iego řęki piřány/ iż był Krol Polřki Boleřław. *BielKron* 348v (29); *RejAp* 139 (3); *GórnDworz* G7 (4); *RejPos*

276v (9); *BiałKat* 163v; *RejZwierc* 126 (2); *CzechRozm* 182v (2); Y poniżywłszy fię iemu do kolan iego/ vpadł profłząc go o modlitwę. á iłz óciec iego/ Apóstołłki Biłkup/ widzieć go prágnął. *SkarŻyw* 212; O tym też czytay *Volateranum* lib 8 *Geograph*: iż gdy koniá nápawał był zábito od Węgrow. *StryjKron* 607 *marg* (2); *CzechEp* 130 (3); á przed nim włzyłcy/ iáko przed Bogiem vpádác mułżą. Co też y Páweł ś. do Rzym. we 14. rozdzia. przypomina/ iż fię Chriřtuřowi ma fłkonić/ włzelkie koláno. *NiemObr* 108; *ReszPrz* 91 (3); *ArtKanc* N3; *Czyniac fię rownym Bogu*. [*Ioann* 5/19] Oto iáłne mieyřce przeciw Arianom/ iż Pan Chriřtus ieřt Bogu Oycu rowny y řpoliřtny *WujNT* 323 (5); *WysKaz* 30; A wřákóž/ može ie wyręczyć z áreřtu przez ořiádlęgo řzláchćicá/ iż práwu dořtoi y rzeczy řáduwéy dořycь vczyni. *SarnStat* 1161 (10); *SiebRozmyřl* H3; Co tu rzekná ći co wiáre řámę zálećaiá/ iż bez vczynkow ieřt z niey řpráwiedliwořć. *SkarKaz* 312a (2); *SkarKazSej* 699b.

D. *Nawiązuje do wypowiedzenia, w którym można przypuszczać elipsę wyrażenia „na dowód”, „aby się przekonać” itp. (38)* : *KromRozm II* xv; *GliczKsiąż* H8v; A iż fie to ták/ rozumie/ pořłuchay nie moiego/ ále řwiádeřtwá Duchá řwiętego *KrowObr* 178 (6); gdy řtanie przed Stárořtá/ tedy ma rękoymie řtáwić iż práwu dořtoi. *UřPraw* H4 (2); gdy Turcy mieli znie mocy/ ony niewiářty podniořły podořłki vkazáły płeć řwoię Turkom/ iż fie tho z niewiářtámi bijá á nie z męźmi *BielKron* 312; *OrzQuin* L3 (2); A iż to řzczyra prawdá/ áza nie řlyřzemy Tych pořpolitych głóřow/ Giniemy/ giniemy? Ale temu zginieniu kto wiernie zábiega? *Prot* B2v; *RejAp* 16; *RejPos* 163v (4); *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 138v (3); *GrzegřSm* 34; Co iż ták ieřt/ á nieináćzey: řłuchayřze řtefáná onego pierwřzego Chriřtuřowego męćzniká *CzechRozm* 49v (3); *SkarJedn* 100; Piřze Grzegorz wielki [...] Iřz powiáda/ ku miłóći Bożey y bliźniego/ więcey pod čás przykłády řłucháćze pobudzáiá/ á niřzli řłowá: powiem tu cudo/ ktore řyn moy [...] ćęřto powiáda *SkarŻyw* 100; *MWilKHist* K4; ktory fię dořykáć y máćáć kazał/ iż miał ćiáło y kořći/ ktorych duch nie ma *Luk.* 24. v. 39. *CzechEp* 148 (6); *ReszPrz* 17; *SarnStat* 1107.

17. W funkcji wzmacniającej związek wypowiedzeń (556) :

A. *Występuje przy drugim członie skupienia wypowiedzeniowego współrzędnie złożonego (237)* : A řłuznye oblubyenyřza rzeczona bo criřtuřouy přeřłz uyará y miłóřcz złączona a yřch ćzářtka krwyey zbořtwem wkryřtuřyey yeřt złączona *PatKaz III* 130; *RejPs* 94 (4); *RejRozpr* K4; na Gořpodach kылko odyachał řtrawy nyezapłaczywřłi gdi pyenyedzi nyemyal albo yze nyemogl czego vkrařzcz *LibMal* 1545/100; Bo fie kazdy cznotliwy nad takim mřćić chroni Gdy kto leży porázon a iż fię nie broní *RejJóz* L5 (5); *RejRozm* 406; Czudnieyřzys gdi fię niegniewář A iż wdy řobá mowieć daž. *RejKup* e8 (4); *KromRozm II* v; W Konřtántyńopolřkim [*koncylium*]/ gđzye oni biřkupowyey [...] vchwalili áby Konřtántyńopolřki biřkup piřwřře myeyřce á dořtoyeńřtwo myáł po Rzyřłkim/ á iż zgadzáyáć řye z Dámázem papyeřem [...] kácyřze/ odrzucili. *KromRozm III* P8 (2); Opowiedzenye wiernego/ że go nic nie ruřzy/ choć zli přeřłáduiá wiernie Páńřkie/ á choć w řwych řpráwach kwitná/ á kořćioł iż ieřth w vtrapieniu. *LubPs* K4 *marg*; Bo to błogóřłáwyony kim fie ty opyekařz/ A iż mu w řwym przyřbřtku přeřmyeřłkáć dopuřłćzářz. *LubPs* P2v (13); *RejWiz* 18v (11); *UřPraw* I4v; Bo ni zacž bárzy Sokół/ kiedy nie vławia/ A iż fie ktemu ieřzcze/ wronámi zábwawia. *RejZwierz* 87v (4); Y mięřzkay przy niem do ćzářu/ áž vćichnie gniew brátá twego. A popędliwořć iego od ćiebie bęđzie odwroćoná/ á iż też tego zápomni coř vczynił iemu *BibRadz Gen* 27/45 (6); *BielKron* 207; *GrzegRóżn*

D3v; Bez tchnienia/ ponieważ nie ználi Duchá świętego w iedności z Oycem/ á iž nie wierzyli áby wftáwnie tchnął Duchem fwym świętym. *SarnUzn* H2v; vyrzáłáby iáko iey pomocnicy iákoś iuž bárzo mdleią/ á iž iákoś Pan bárzo podnośi głos fwoy przeciwko niey *RejAp* 150v (19); Iákož mnie fie bárzo podoba páchołek młodi/ zwálázczá ten/ co fie para rycerłkim rzemięłłem/ ktory owo ma w łobie/ coś trołzkę powagi/ á gdy do czynienia przydzie iž niewiele mowi *GórnDworz* K4; Ale kiedy do dobrego gruntu/ dobry gołpodarz przyłthapi/ [...] ktemu iž z wirzchu nic nie przekáži/ [...] tám fie bez pochyby dobrze vrodzić muśi. *GórnDworz* Kk2v (7); Acžkolwiekći fie więc ták zda/ iž gdy fie thu vcieczelz do iákiego możnego rámienią fwieckiego/ [...] á iž znaydziełz wlpomoženie iákie/ iž on rátunk á ono wlpomoženie twoie/ przypáđło tobie z mocy oney *RejPos* 167; nie możelz temu dofyć vczynić vbogi nędzniku/ gdyžeś nie iełt podobien iemu/ iedno ižeś łtworzon ná podobieńłtwo iego *RejPos* 171; Iuž thež wiełz gdzye cie dowiedzye/ iefli fie go nie puściłz/ á iž go náłładowác będyelz. *RejPos* 281v (118); *HistLan* B2; nie tyć łłowká máią być bacžone álbo vwažáne/ ktore rozlicznemi przyłmáczki [...] bywáią záfárbowane/ ále ony co idą z wft iáko piorun trzáłkał/ á iž znác w nich wierną łzczyrość *RejZwierc* 84v; iedno gdy fie o tego pokuśi kto iey figlow nigdy nie łkołztował/ á iž ná to hárdzie kaže/ iž fie iey nic nie łęka *RejZwierc* 150 (31); *BiałKaz* G4; *CzechRozm* 187 (2).

B. *Występuje przy drugim (nadrzędny) członie skupienia wypowiedzeniowego podrzędnie złożonego lub w pobliżu członu werbalnego wypowiedzenia rozwiniętego podrzędnego, przy czym całość wprowadzona jest przez „iż” lub inny wskaźnik stosunku podrzędnego (312) :*

a. *Całe skupienie lub rozwinięte wypowiedzenie wprowadzone jest przez „iż” (292) :* *PatKaz III* 147v; ale to wiedz zagilte/ iž ty to lekarłtwa y inłze tym podobne/ iž gdy kto iełt [...] czyłtey krwi: tym pomagaią *FalZioł* V 63; *RejPs* 71v (2); *ZapWar* 1545 nr 2646; *RejKup* q4 (2); A ták iásnie nam tu przed oczy náłze przekłáda/ iž gdy Pan Bog pokorne podwylża/ že tež y nas ktorzychmy łą thák ná fercoch náłzych vnižonymi/ iž nam vpáść nie da. *LubPs* Z5v; Pocyechy kościołá fwyte^{go}/ iž choć fie złośnicy broyą/ iž to nic iemu nie záłzkodzi. *LubPs* cc6v *marg* (10); *KrowObr* 235; *RejWiz* 21v; Piłfelz Wálzá M. ku mnie/ dworłtwemli/ prawdáli/ niewiem: Iž Dyabłowie oni/ ktore byłá žoná moiá zemnie wygnáłá/ iž oni zálye z rołkazania Papielkiego do mnie fye wroćili. *OrzList* d2; *BibRadz* 2.*Mach* 15/12 (3); *BielKron* 199; *SienLek* V3; A widziałem iž z gęby łmokowey/ y z gęby bełtiey/ y z gęby łkážonego proroká iž wylzli trzej duchowie nieczyści *RejAp* 134 (41); Ták iáko thu ná wlytki woła/ iž ktokolwiek iedno chce fie obroćić á vciec fie do niego/ iž káždego nieomyłnie wlpomože/ iž káždego ochłodzi/ iž káždemu obiásni onę prołtotę iego/ á pociągnie go do łiebie *RejPos* 286v; O by to dziś ták powiedzyano iákiey pániey/ iž pewnie to co vrodziłz iž będye z niego krol *RejPos* 306v (190); *RejPosWiecz*² 91; powiedáiac mu/ iž łkoro go łkołztuiełz iž wnet będyelz łmiertelny *RejZwierc* 1v; Vwažay iž kto pod kim dołek kopa iž łam weń wpada *RejZwierc* 201v (18); Zákázuiać nam łrodze/ iž by tež y Angioł z niebá złtápił á opowiedáł nam co inłzego [...] iž to ma być wlytłko v nas zá przekłęcie rozumiano. *WujJudConf* 8v; *BudBib Esth* 4/11; Ná to záwždy pámiętaý/ iž ten człowiek Iezus Chriłtus/ [...] ktory przedtym nigdy człowiekiem nie był niž fie raz z Máryey národził/ iž mowieł/ ten á nie inłzy/ łftotnie/ ábo ćielełnie/ do niebá włtápił *CzechRozm* 28v; áby tež y to vkazał/ iž co wlytłkim wobec Izráelczykom naležáło/ iž tež to y iemu zołobná łłużyło. *CzechRozm* 143v (3); wielkie iełt podobieńłtwo/ iłz gdy iá wziął iłz go oná do chowánia

czyłtości námowilá *SkarŻyw* 242 (5); Przyznawa nam to X.K. iż gdyby nam kto iednę sentencyą z piłmá ś. pokazał/ iż ná niey przełtác y iemu wiárę dáć chcemy. *NiemObr* 93 (2); *SarnStat* 1103; Bo wiárá náłzá [...] ták nas vpewnia: iż kto w tey wierze [...] łchodzi: iż wieczną śmiercią nie vmiera *SkarKaz* 384b (4).

b. *Całe skupienie lub rozwinięte wypowiedzenie wprowadzone jest przez „że”, „jako”, „kiedy”, „gdy”, „ktory” itp. (20)* : *ZapWar* 1514 nr 2119; *GliczKsiąż* F6v; Pan obyczuye káždemu/ że kędy łam ielt iż też chce áby thám był y wierni łłżebnik iego. *LubPs* Qv marg (3); Z wielkimi rołkołzámí tu czáłu czekáią/ Kiedy s ciáły połpołu/ iż ich záwołáią *RejWiz* 178v; mamy nádzieię w Bodze/ że ocokolwiek go będziemy prołić/ iż otrzymamy od niego [*fiduciam habemus ad Deum; et quidquid petierimus accipiemus ab eo*] *Leop* 1.*Ioann* 3/22; Coż rozumiełz iefli ono kłiążę łwiátá tego/ ácz niewidomie/ ále iż tuż przy tobie nie łtoi *RejPos* 114v; á wiedząc to nieochybnie/ że kto przyłtanie do niepewnego Páná tego/ á do kłiążęcíá łwiátá tego/ iż bárzo krociuchna bywa tám pociechá iego *RejPos* 218v (6); Złác też y pychá [...] á coż mu záwádzi gdy on vważywłzy poćciwy łtan łwoy [...] iż łie iey łthrzeże á w nieę łie nigdy wdawác nie będzie chciał. *RejZwierc* 71v; A Bowiem to ielt y natáńłzy y łobie napotrzebnieyłzy lekarz/ kto obaczywłzy w łobie chorobę iż iá łam łobie vleczy. *RejZwierc* 74 (4); *PaprPan* B3; wielem ich znał/ ktorzy bliżnym łłżyc y ich zbáwieniu/ dla łwego pokoiu niechćieli/ iłz co dáley tym wiecey włłżbie Bożey łepieli *SkarŻyw* 333; wiemy że iefliby źiemłki dom náłz tego miełzkánia był zepłowány/ iż budowánie mamy od Bogá [*Scimus enim quoniam, si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus*] *WujNT* 2.*Gor* 5/1.

c. *Wprowadza pytanie zależne (7)* : gdy go pytáli/ iż coby też zá łáłkę z nimi ná potym vczynić raczył/ iż oni opułciwłzy włzytko náłłáduią go. *RejPos* 276v; Słyszálá thez kiedy podobno y o tym Dawidzye y o tym Iopye/ iż oni/ ácz będac miłofniki Pánłkíemi/ iáko łrodze nárzekáli ná ty vpadki łwoie *RejPos* 309v (6); A gdzie *Scrutinium* okaże/ iż kto zábił [*Et quando per scrutinium is, qui occidit, demonstrabitur* *JanStat* 616]/ tedy o wieżę przez Iego Kro: M. ma byđ pozwan. *SarnStat* 611.

18. *Przyłacza wypowiedzenie wtrącone, zwykle utarte, wyrażające oględnosc (135)* : á kłyeżá/ mnichy/ mníłzki [...] poożenyal/ álbo iż włáłnyey rzekę/ cudzołółtwem łplugáwíł. *KromRozm I C* (4); *MurzNT* 103v; *KromRozm II* h3 (6); mnyeybyłmy dźyeći/ łłáfárow/ kuchmiłtrzew/ myernikow/ máłłtálirzow/ iż co inego nye rzeknę/ ná vrzędzyech kołcyelnych myewáli. *KromRozm III* K2 (5); Krezus pan yełt w łkárby y w złoto/ ále iż mam prawdę znác nye w rozum. *GliczKsiąż* F4; Otoż tedy iż przydzyem do tego częgołmy chcyeli/ Yako łtan kapłáńłki yełt dzis wyelki nyepokoy. Ocyec łyná łwego nyechby ná małżeńłtwo nástawyal *GliczKsiąż* O7 (13); Ktore dźiwne rodzenie (iż łye to troché od rzeczy odłtápiwłzy powie) połpolicie łye figuruie w żywoćie Máłki *GroicPorz* mmv (3); *GroicPorzRej* C4; że iednym tylko (iż ták mam rzec) [*ut ita dicam*] łtopniem/ ia á śmierć dzielim łie od łiebie. *Leop* 1.*Reg* 20/3; *OrzList* h3; *BibRadz* *5 (2); Iakob y Ezau bliżnięłá záleb (iż ták rzekę) chodźili w żywoćie máłki łwey będac *OrzRozm* G3v (3); *KwiatKsiąż* Lv; *Mqcz* 256c (3); *OrzQuin* Hv (3); á thá zmyłłona niedbáłóć/ ábo (iż tho ták przekrzcę) nizacźmienie *GórnDworz* E7 (8); *RejPos* 141 (2); *RejPosWiecz*² 91; *BiałKat* 256 (2); *KuczbKat* 320; *RejZwierc* 77 (3); *RejPosWstaw* [21²]; *BudBib* I 219; *MycPrz* II C4v; *BiałKaz* I2v; *CzechRozm* 116v (9); Bo iż iuż pułzczám ná łtronę [*ut enim omittam*] práwo o mężoboycách/ á co po owych odwłokách/ ktore bez przycźyny łłłżney

bywają po pozwiech czynione? *ModrzBaz* 72v; Czego iżeście im wy nigdy nierokázowali/ może fie to/ iż ták mam rzec [*ut levissime dicam*]/ wielkieu nierozmyślności wálzey przypifáć. *ModrzBaz* 144v (4); *SkarJedn* 337; V ktorego iuz pewnie lepfzy musi być Zyd (iż ták rzekę wedle pópolitey mowy.) y Tátáryzn/ nizeli wierny y pobożny Chriřtyánin. *CzechEp* 14; Ná ktore łłowá/ iż tu teraz tego zaráz dołożę/ niechby łobie I.M.X.K. preczedł Theofiláktá y Ambrożego *CzechEp* 191; że on ielt tym Krolem: tym máłym rogiem: [...] tą wżetecznicá: A iż łłowem iednym krotko rzekę/ tym Antychriřtem. *CzechEp* 383 (20); *WerGořc* 269; *WerKaz* 288; *GórnRozm* C4v; Kto tedy wiáre zdawná od wżyřtkich przyiętá wzruřza/ (iż łye ku piérwřzey powieřci łwéy wróće) fundámentów rzecypópolitey wzruřza. *KochWr* 25 (5); *ZawJeřt* 32; *KochCz* Bv; ktorzy wżyřcy/ iż lekko rzekę/ przed tyřácem lat žyli *LatHar* +6v (5); *WujNT* 431 (4); *WysKaz* 31; *PowodPr* 71 (4); *SkarKaz* 85b (2); *VotSzl* B; Po práwey ręce małż Krákowiec z Rzymem/ A iż ták mam rzec bráćie prořtym rymem/ Możelż fię nápic w obudwu po trořze *KlonFlis* Hv (2); *KlonWor* 40 (4).

19. W wypowiedzeniach zestawionych wprowadza wypowiedzenie przytoczone (1794) : Druga rzekłá by řen miálá/ Iżem řie z nim byłá oddalá *BierEz* B3v (6); *OpecŻyw* 94v (11); *PatKaz III* 123 (2); *MetrKor* 40/817 (2); *BielŻyw* 133; pan Voyewoda Valáfkj miał kniemv łlacz bes przeřtankv y pyssacz abi řye nas řtrzeřl yze na to Lyachowie wyechaly abi czie porazyly *LibLeg* 11/77v (28); *WróbŻořt* 67/23 (3); *RejPs* 121v (5); A trudno řie ma wymowić Iżem otem niewieřzał nicz *RejKup* z2 (4); *MurzNT Ioann* 9/9 (2); *KromRozm III* C4v; *ZapWar* 1553 nr 2685 (8); *Diar* 63; *GliczKsiąż* H4 (3); Moięřzowi ktory mowil k ludu twemu/ Iż gdy przeřtápicie me pořtánowienie/ Ze miedzy narody dam was w rořprořzenie *LubPs* hh3 (19); Rękoymia ták przyřyęże: iże ia wierze [!]/ że niebořczyk thákiego długu Powodowi nie ielt dłužen. A Dżiedźicy: iż my o tym długu nic niewieimy. *GroicPorz* í (7); I to fáłřz co Kryřthus mowil do onego łlepego/ Iż wiárá twoiá zbáwionym cię vtzynilá. *KrowObr* 58v (25); *RejWiz* 159 (5); *Leop Ioann* 9/41 (7); *OrzList* d4 (4); Pozwał by ieden drugiego/ iż moie imienie dzyerżyřł zařtáwá: á drugiby powiedzyál/ iż dzyerzę ále wiecznořciá *UstPraw* H (15); *RejFig* Bb8v (20); *RejZwierc* 5v (15); *BibRadz Gen* 20/11 (7); pytay Czechow/ czemu ie Ferdynánd řcinał: powiedzác iż przeto/ żechmy niechćieli z Ferdynándem ná Kurfirřtá ciágnác *OrzRozm* L2v (2); řtrářzył ie tym iż kto mie zábije/ liedmńdzyeřiá y liedmń kroc będzye karan/ przeto mu dáły pokoy. *BielKron* 3v; theż Cefářłki pořel był/ řthym pořelřtwem yř Papieř radby miał Koncilium iáko żádaćie wřzythcy/ ále gdzieby miáło być/ [...] w tym řie nam trzebá rozmowić *BielKron* [211]; Mátyářłz pobráł zamki [...] kfiáżętom Słářkim/ [...] przyczynę tę nálařł iż ia was bronie á vtrácam/ á wy w pokoiu liedźicie walcząc łami s łobá. *BielKron* 396 (145); gdzie ták rořkázowác raczy temu liedzácemu ná tey czarney řzkápie: Iż oleiu á winá ábyř nie obrażał. *RejAp* 59 (161); *GórnDworz* S (5); toż dopirko zářpiewáł z wielkim wefelem oneę piořneczķę: Iż duřzyczķá nářzá wytárgnęłá řie iáko ptařzek z okutnego [!] řidłá *RejPos* 75v; Moięřzá prořili áby prořil Páná: iż niechay nie řłuchamy głóřu iego/ á niechay s tobá řam mowi *RejPos* 274v (670); *RejPos Wicz*² 94; Potym Doktor Piruřow pořláł do niego/ iż ielři mię w łářķę řwá chceřł przijác/ tedy trzeciego dnia Piruřá zwalczyřł *RejZwierc* 101v; kazał gi przywieřć bliźey do řiebie/ y pytał go: Iż podobno że ty musiřł być řzpieg iáki. *RejZwierc* 135 (158); wřlyřzawřly to řzpiegierze Rzymřcy/ dáli do řwyc znác/ iż tám máię przyřć řzpiegowie Hállnibalowi/ ábyřćie ie opátrzyli. *BielSpr* 44 (9); *BudBib Ex* 3/12 (8); One teř słowá

do Modlitwy pánłkiey przydáne/ Iż twoie ieft kroleſtwo rć. *BudNT przedm c4v (10)*; *CzechRozm 207 (2)*; *PapRpan B3v*; *ModrzBaz 52v*; *SkarJedn 45 (3)*; Oná nic innego nie rzekłá iedno/ iſz ia lamá do Cefarza przyidę. *SkarŻyw 20*; bo nie mowi/ iżem to vczynił: ále mowi/ zgrzeſzyłem iáko człowiek *SkarŻyw 185 (34)*; By ná gwałcie ták wołamy. Ieden przebog/ drugi rátá Wołá iákby ginął z ſwiátá. Ieden powiáda/ iż mdleię. Drugi/ iż wpoły martwieię. *MWilkHist D (4)*; *StryjKron 567 (7)*; *CzechEp 98 (4)*; gdy nam to zádawáia/ iż ſpychaćie z máieftatu ſyná Bożego. *NiemObr 106 (3)*; a tak ſzyeſznala pany borłka przet prawyem, yſz moy Mąż pawyel pacza ſpolem ſyemną przedalyſzmy ogrot wborczu *ZapKościel 1588/79 (10)*; *WerGość 219*; *ArtKanc P6v (3)*; podnioł pozew/ ktorego nigdy nie oddawał ná onego *creditora, tanquam complicem bannitow*, iż ty práwi tego á tego bannitá chowałz. *GórnRozm F2v (4)*; *ActReg 84*; *GostGosp 46*; *LatHar 198 (7)*; oznáymuiąc vczniom: Iżem (*marg*) iż. G. (–) widziáłá Páná/ y to mi (*marg*) iey. G. (–) powiedział. *WujNT Ioann 20/18 (49)*; *WysKaz 5*; á odwoływáiąc ma mówić: iż com mówił/ lgałem iáko pies [*dicere: Id quod sum loquutus, mentitus sum sicut canis JanStat 556*] *SarnStat 238 (5)*; *SiebRozmyśl K3v (2)*; *SkarKaz 7a (5)*; *CiekPotr 35*; *CzahTr E*; *SkarKazSej 692b (2)*; *KlonWor 43*.

Zwroty i wyrażenia w funkcji cudzysłowowej: »mówiąc (tak) iż« (154): A kaniá teſ poſwiadczyłá/ Mówiąc iżem przy tym byłá *BierEz M2v*; *OpecŻyw 118*; *HistJóz E4*; *RejPs 62v*; *MurzNT Mar 1/15*; *KrowObr 75 (8)*; *RejWiz 131 v*; *Leop Ioann 1/32*; *BibRadz 1.Par 12/19*; W ten czás w Rzymie było wielkie nárzekánie ná oyce ſwięte od poſpolitych ludzi/ mówiąc: iż to bogowie ná nas plagi przepuſzczáią ſełmy ich odſtąpili *BielKron 158v (36)*; *RejAp 8v (8)*; wſzytkim wiernym ſwoim tu błogoſłáwić raczył/ mówiąc ták: Iż ci wſzyłcy łá błogoſłáwieni/ ktorzy ćirpią przeládownánie dla imieniá moiego *RejPos 313v (64)*; *RejPosWiecz² 93v*; iáko im potym rádził mówiąc: Iż kázcie ſie tym ſwiádkom rozno rozſtępic *RejZwierc 201v (4)*; *BielSpr 26v (2)*; *BudBib 3.Esdr 8/81*; *BudNT Matth 20/11 [12]*; *SkarŻyw 126 (3)*; *StryjKron 122*; *CzechEp 353*; *ZapKościel 1585/59v*; *ArtKanc G12v (2)*; *WujNT Act 11/3 (13)*.

»powiadając (tak, to) iż; powiedziawszy iż« (80 : 2): *RejPs 115*; *LibLeg 11/60v (2)*; *RejKup X*; *ZapWar 1553 nr 2685*; Ale wđdy Merkuriuſz przy niey mocno ſtoi Powiedáiąc iż niech ſie o to nic nie boi. *RejWiz 34 (3)*; *UstPraw 12v*; *RejZwierc 12v*; Máchomet dał mu to ná wołá powiedziawſzy mu/ iż zádná miárá ſie krolem ſwiátá niebęde miánował *BielKron 256v (12)*; *RejAp 195*; *GórnDworz Q4 (4)*; y záwołáłá ſiołtry twoiey Márie/ powiedáiąc iey iż Miłtrz przyſzedł/ á pyta ſie o tobie. *RejPos Ooov (22)*; *RejZwierc 10v (24)*; Połłáł wnet Maurus gonic S. *Benedictá/* powiádaiąc/ iſz iuſz twoy nieprzyáciel zginął. *SkarŻyw 251 (7)*; *GórnRozm Hv (2)*.

»rzek(n)ąc iż« (7): *BierEz E2v*; *OpecŻyw 44v (2)*; A takieſ marſzálek Swieboða nitz niechciáł vczynić rzekáťz/ iż go nieznám *ForCnR D2*; *FalZioł IV 58d*; on záię zaprzáł ſprzyſięgá rzeknáć (*marg*) iſz (–) Nieznámci człowieka *MurzNT Matth 26/72*; *ArtKanc I19v*.

»tymi ſłowy iż..., w ty ſłowa iż...« (23 : 5): *BibRadz 1.Mach 7/6*; Krol then go nieiák ſrodzey gromił ſłowy w thy ſłowá/ ižeſ mie chćiał wyniſzczyć/ y z domem y z dziećmi moimi *BielKron 229 (5)*; *RejAp 166v*; Iáko y Izáiałz mowi ku Pánu tymi ſłowy: Iż wiem ći ia Pánie iż ożywá vmárli twoi (*marg*) Ezaiałz w xxvj. (–) *RejPos 27 (14)*; *RejPosWiecz² 93v*; *RejZwierc 63*; Trzeci ſwadek vcziwy Tomáłz nyeſzolowłki ten ſzyeſznal pot przyſzyęgá ſwoyá a pot ſwym duſznym ſbawyenyem Temy

słowy yłyzem ya yeszdel do łzyczymyna po brutkyę pánu Grzegorzewy nyelzowlófkemu *ZapKóscier* 1585/59v (5).

20. W funkcji zaimka względnego „co” wprowadza wypowiedzsenie dopełnieniowe wyszczególniające (1) : a to izes ty drogą męką y śmiercią fwą wyzwolil: a zmartwywftaniem ołwięcil to: racz miły panie przywiefc ku pocziwołci twoiey *RejPs* 174v.

21. Prawdopodobnie w funkcji „i” łącznego (z odcieniem wynikowym) w konstrukcjach typu: *gdy ... iż ... (to)* (5) : Nuż gdy łie nieprzyziaciel iáki trefi s łtrony/ Iż będye trzebá iákiey niemáley obrony/ To łie ciągni iáko Lis bys miał ogon łtráćić *RejWiz* 69 (2); Iáko owo gdy kto łtan Krolewłki miánuie Iż słowy możność ie⁸⁰ páńłtwá oznáymuie Toć tám o iego żywey nie mowi ołobie/ Iedno zacność á możność thám rozumie łobie *GrzegRóżn* N3; *RejPos* 116v; PÓtym gdy iuż dzieciátko podrołcie/ iż mu łie iuż łmyłły y przyrodzenie łepiey łtánowić będye/ łthárayze mu łie pilno o iákiego [...] preceptorá *RejZwierc* 7v.

**** Bez wystarczającego kontekstu (21) :** Enim, coniunctio causalis, Yż/ Bo *Mącz* 103d; Nam, coniunctio causalis primum tantum locum sortitur, Bo, Iż. *Mącz* 240d; Quia coniunctio causalis, Iż/ dla tego yż. *Mącz* 340d; Quod coniunctio causalis indicativo aliquando frequentius subiunctivo iungitur, Yłz/ co/ dla tego. *Mącz* 343d; Quominus id est ut non, Aby nie yż nie. *Mącz* 344a; Quoniam coniunctio causalis, A iż/ przeto iż/ dlatego iż. *Mącz* 344b (18); Quoad Donec, quandiu, quousque – Iako długo, iz, az. *Calep* [890]b (2); *SarnStat* 651.

**** Wyraz cytowany (1) :** y dał mu zwierzchność czynić łąd/ iż ielt łyn człowieczy. Ktore łłowá przeciwnicy odmieniáią/ kłádac miáłto iż/ ile: chcąc łwoy rozdział/ ktorym Chriftulá dziełá/ połtánowić. *NiemObr* 108.

II. Partykuła (497) :

1. Wchodzi w skład połączeń o charakterze spójnikowym lub modalnym (449) :

»ale iż« (50) : *FalZioł* V 70v; *BielŻyw* nlb 3; A wielekroć łie rozmyłłá áby łie był łmiłował nád niemi/ ále iż nigdy niemołł poznáć vznánia ich *RejPs* 158v (2); *SeklKat* Sv; Zdarz to Bog/ Panowie moy Acz niewjem gdzie tu kto łtoy Ale yż wždy znam po mowie Snaczełcze włytko Panowie *RejKup* v7 (2); *LubPs* P4; *KrowObr* 52v; toć ielt prawdá żeć był vmyłł práwy/ Ale iż tám do niebá trzebá inłzey łpráwy. *RejWiz* 170v (7); *RejAp* 122v (4); Byś poznáło y thy [...] o tych rzeczách ktore tobye ku pokoiu łá/ też być łie łtáráło. Ale iż ná ten čás tho ielt zákrytho od oczu twoich. *RejPos* 195 (22); A coźci chłop krzyw? czemu onego nie łłuczefz czoć winien? Ale iż łáčno chłopá zdybáć/ á wždychmy łie pomśćili iáko táko. *RejZwierc* 72v (4); *CzechRozm* 12; Y mełtwoby łie znáłzłoby przyłzł do czego/ Ale iż nie przyłtoi ná páná ták cnego *PaprPan* C2v; *SkarJedn* 310; Ku tey łpráwie był też połłan od Papieżá Legat Achilles *de Grassis* ále iż dla dálekości drogi omiełzkał *StryjKron* 722.

»chyba (tego) iż« (8) : a wsakos dworj y folwarky kasdi łnych ma łwe dziezecz tak iako do tego czassu dziezely. O chyba tego isz czasczy pana yakubowe tak folwarku iako łudzy y rol folwarkovich y łák y lassow maia między sobá rosdzielicz napoly *ZapWar* 1548 nr 2668; Chowáya łye y zwyczáyne ceremonie yákmirz włłsyłtkye/ chyba iż łácińłkyemu pyenyu nyegđzye Nyemyeckye bywa przymyellano *KromRozm* I G4; *GroicPorz* ff3v; *UstPraw* K2; KSiążeć iedno twárdego/ gdy

zamku dobywał/ Rzekł że trudno/ chyba iż głodemby go dostał. *RejFig* Dd7v; *GórnDworz* Aa5v (2); *SarnStat* 159.

»jednak iż« (1) : Przethoż każdy niech z onym Cyceronem sławnym rączey obłudność fortuny wważa [...] Iednak iż ieść wiele ludzi takowych/ ktorzy [...] z bogactw y dośtátkow swoię szczęśliwość fźczucią/ [...] ci zdádzą sie być thymi/ ktorzy máią tylko słwoy wmyśl wtopiony w pieniądzech *Phil* M4.

»je(d)no iż« (256) : SMyłuyfya myli panye nad duśfamy ktore ośobnich vcyebye nyemaya pomocnykow any wmakach maya ktorego pocyelśe nya any zadney nadzyeye yedno yz na twoy obraz ij na tve podobyenstwo śa śtworzeni. *BierRaj* 20v; *BierEz* R4v; KRolik ieść zwierzę zaiączowi podobne/ iedno iże mnieyśze *FalZioł* IV 9b (61); *GlabGad* Hv (2); *MiechGlab* 63 (3); *WróbŻołt* k6v (3); *LibLeg* 10/68 (12); *RejPs* 192v (3); *RejRozpr* E3; *RejJóz* D2; A też ya mało znam Popow Bo mała roznoścz od chłopow To gedno yż Pleśfę mayą Poty ye znac poky bayą *RejKup* bb6 (7); *KromRozm I N* (3); *MurzHist* L4 (2); *MurzOrt* Bv; *KromRozm II* c2; *KromRozm III* K8v (4); *Diar* 41 (3); *LubPs* aa4 (9); *KrowObr* 226v; *RejWiz* 98 (5); *Leop Eccle* 5/10; *UstPraw* Bv; WDowá młoda gdy rychło iákoś zá mąż chciáłá/ Iedno iż sie przymowek ludzkich przelstrzegáłá. *RejFig* Eev; *RejZwierz* 112 (6); pokázuiąc [...] żeby w tym rádźi dofyc czynili śwoy powinności/ iedno iż tego coby chćieli doydź nie mogą *BibRadz* *5v (5); *BielKron* 150v (8); Gani rząd y pośtępkí, iedno iż nie łáie. *KochSat* ktv; *Mącz* 319c; pełno koło Pośelśkié ieść rozumu/ ćwiczenia/ y biegłóści wśzelákiéy; iedno iż śye bárzo w to koło/ niewiém iáko/ zákrádlá páni Práktyká *OrzQuin* Cv; *SienLek* 64; *RejAp* 83 (10); *GórnDworz* F2 (3); Tóź téż przy onym piérwzym piśániu w Kśięgách Krákowśkich przypifano/ iedno iż infzymi śłowy *GrzepGeom* L4v (2); *HistRzym* 7; Proźnoć moy miły Pánie/ iedno iż muśifz ześłáć onę obiecáná krew teśtámentu nowego *RejPos* 89; iuż pewne dekretá wydáne śá/ iedno iż Pan czeka z exekuciá do czáfu *RejPos* 335v (46); Rádyby vczyńiły dofyc iádu śwemu. Iedno iż śnadź w śwym śtanie mocy s to nie máią *HistLan* B3v (7); Bo piány to ieść czo nie vśtáwicznie iedno iż mu sie téż to s czálem vpić tráfi. *RejZwierc* 75v; leży iáko śprochniáły pień/ ktory iuż áni ná śtándur pod przecieś/ áni ná łuczywo sie nie przyda/ iedno iż mrowki pod nim gmerzą á kokofzy grzebą. *RejZwierc* 160v (20); *BielSpr* 21v; *CzechRozm* 183; *CzechEp* 142; *ReszList* 151 (3); *WerGośc* 243; *GórnRozm* G3v; Mnie reką [!] swoią świętą tak śtworzył iák ćiebie. Iedno iż róźne śády/ rozdał w náśze głowy/ Ciebie mądrym vrodził/ á mnie nie dał mowy. *KmitaPsal* Av; *KochWr* 41; wiem że mi dawano Wczorá pietnaście/ ieno iże ná bórg chćiano. *WyprPl* B4v; *WujNT* 560; WŁoski ięzyk ácz ieść bliźfzy łáćinśkiégo, y mowy łáćinśkiéy, ieno iż nákáźony, y iuż piefczeńfzy *JanNKar* C4; *SarnStat* 337 (3); *PaxLiz* B3v.

»jedno tylko iż« (1) : Gdyż im tho było [...] opowiedzyano/ iedno tylko iż páłcem nie vkazano. *RejPos* 195v.

»kil(k)o iż« (3) : á tak wiele sie w niey mnoży vpławnych wilgoći z ktorich sie mleko czyni, ktore nic infzego nie ieść iedno takowa wilgota przerzecźona, kilka iż dobrze wytrawiona. *GlabGad* D7v; *RejZwierc* 105v (2).

»lecz (a. leć) iż« (12) : *RejRozpr* A2; Acź mi śtrach beśpieczeństwo iakos wźdy przekaźa Lecz iż żawždy nad prawym pilna pańśka śtraźa *RejJóz* G2 (3); *RejKup* Sv; Tákżeć y ine śpráwy co ich nie widamy/ Lecz iż pewną wiadomość wśzędy o nich mamy. *RejWiz* 115v; TEgo śławić nie vmiem/

lecz iż z gniazdá tego/ Idzye s poczćiwych Kliążąt/ narodu Słuckiego. *RejZwierz* 90v (3); *MycPrz* I [D]v; *CzechEp* 353; *CzahTr* H2.

»ledw(i)e (a. ledwo) iż« (30) : Sam zá páfem na fwoy grzbyet práwie then kiy nośi/ A by go vderzono ledwe iż nie prośi. *RejWiz* 91 (4); Ci mnimáli by zdechły/ fkokiem vciekáli/ On zá niemi że ledwe iż nie pozdycháli. *RejFig* Dd5 (2); *RejZwierz* A6 (4); *RejAp* 25v (2); z iáką go im mocą á z iákiemi sprüfungami Prorocy ich wypifáli/ á ledwe iż im y ofoby y poftáwy iego iáwnie á iáfnie nie vkázáli *RejPos* 324 (5); Choć niewiem co zá rofkofz pod čás s tego máią. To iedno iż ie ludzye sobie vkázuią/ A zá ledwe iż drudzy zá nimi nie pluią. *HistLan* F6; Ták páńftwá wyciągnęli/ ták poźácowali/ Ledwe Wroble od tego iż wolni zoftáli. *RejZwierz* 245 (7); *PaprpAn* Dd2; Ciálem/ y duźną fteķam: ledwem iżem żywy *KochPs* 9; ledwo iż defzcz z wierzchu przypádnie. Z fzalonem wiatrem burza y powietrze wftáło/ Spádły rozáne líftki: áż nic nie zoftáło. *WisznTr* 12 (2); *GosłCast* 15.

»nie jedno iż« (1) : gdi tego nie iedno iż nie pełnią ale tez o tym niechcą wiedzieć *SeklKat* E2.

»nierzkąc iż« (1) : złość [...] Ktora fie dziś ná fwiecie ták bárzo wyniofłá/ Ze nierzkąc iż rodzice dzyeci zá nic máią/ Lecz fie drudzy y ręką fнадź ná nie tárǵaią. *HistLan* F2v.

»nie tylko (a. telko) iż« (39) : *OpecŻyw* 120v; a to yeft nagorśchy kto nyetelko yfz íam zly ale y ynśche pogarścha *PatKaz III* 149 (2); takowego nauczyciela nauka nie tilko iż íkuteczna niebywa w iego wczennikach, ale theż v ludzi wfzytkich wzgardzona íeft. *BielŻyw nlb* 14 (2); *GlabGad* C7v (2); *MiechGlab* 55; *WróbŻółtGlab* A3; *RejPs* 46v; *RejKup* k2v; A tak potrzeba szukać obyczajow, gdyż juź nie tylko íze trudno, ale máło do tego podobno, aby sjem który tak dłuǵo trwać móǵł *Diar* 91; *GliczKsiąż* C5v (2); *KrowObr* A3v; *KwiatKsiąż* L; *GórnDworz* Ee6v (3); oná nie tylko íze mię z ciemnice wybáwiłá/ ále y od śmierci *HistRzym* 5; *RejPos* 89v (2); *KuczkbKat* 285; *RejZwierz* A2; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* 13 (2); *KarnNap* ktv; *CzechEp* 423 (2); *NiemObr* 169 (8); *ActReg* 50.

»oproc z iż« (1) : ludzie się contentuią oproc z ía y Pan Laski na Zoładki stękamy, bo by oba íadły a niemaią co *ActReg* 155.

»tyl(k)o (a. telko) (to) iż« (40) : GAwron íeft ptak czarny wfzytek/ rodu wroniego, telko iż mnieyfzi *FalZioł* IV 22d (3); *MiechGlab* 63; *LibLeg* 10/114v; dla czegoż złote naczyńie sprüfunguiecie/ íazali z gliny nie ták wiele wczynią pożytku? tylko iż ímyfły wálze więcey dla iáfnofci złotá w pyche fie podnośzą. *HistAl* K5; *KrowObr* 30v; Gdy dobry čás krew puźczáz/ tedy teź dobrze báńki ftwiáć/ bo w tym nie máfz żadney rozności/ tylko iż przed pełnią krew/ á báńki popełni. *Goski* *2; Nie było v nas nic tákiego/ coby ku píńaniu godnego/ tylko to/ iż nád Ołomuńcem w Moráwie widziano trzy fłońcá być. *BielKron* 422v (3); ynáczey mowi Polak [...] ynáczey ílyryk/ á wždy yednák yeden yęzyk yeft. Tylko yfz każda ziemiá ma fwą wláfnofć *Mqcz* 84c (2); *SienLek* Yv; íáko y nád oną nędznicá co tylko iż fie z vprzeymą wiárą dotknęłá podołká v ízáty iego/ á byłá vzdrowioná od mizerney niemocy fwey. *RejPos* 213v (6); nie być theż oną kozą co dziurą przez płot ná kápuftę pátrzy/ á tylko iż oczymá onę fwoię chuc odpráwi *RejZwierz* 18v (14); A coź im tá podła/ ogolona/ okęfzona y pogwałcona pomoże? nic. Tylko iż więcey nią Bogá draźnią. *CzechRozm* 72v; *CzechEp* 88; Práwie cię ná wfzytek wzroft fwoy formowáli/ Tylko iż cię w brodzie troche ofzukáli. *PudłFr* 60; *WujNT* 864 (2); Dáie im toź imię z ftrony kápláńftwá. bo w tym rowni/ íáko fie rzekło. tylo iż bífkupi wyfzemi íą káplány *SkarKaz* 607b.

»wszakże (a. wszakoż) iż« (6) : ftego tho dochodu vbyeral nyepamyetha poczemv, wfhakze yfch thego wfchithkyego yeft 43 grofchi. *LibMal* 1547/132v; Ktore flowá átzkolwiek ták fą iáfne/ [...] á wfzákofz iż żadnych flow w piłmie Świętym niemáfz/ oktoreby fie Dijabeł niefmiał pokuścí/ [...] ták iáko fie tełz y o ty pokuścí/ ktore ták wywrocíł *KrowObr* 222v (2); *SienLek* 256v; *Oczko* 7; *SkarŻyw* 51.

2. *Uwydatnia następstwo (w stosunku czasowym lub przyczynowo-skutkowym); a oto, a już, to* (28) : Iake to Klucze bywayą Ktore thy drwy othwierayą Nie ízelazaćz ani ímiedzy Bo íam Bog wtych drzwierzach fiedzy A komu złafky dopuśczy Is bez klucza zamek puśczy *RejKup* o7v; Iż ácz mię czáfem máluczko nie vřzrycie w vćífkach wáfzych/ ále też záfíę máluczki czás zeydzie/ iż mie záfíę vřzrycie/ á pociechá wáfzá będzie wam w rádość obroconá. *RejPos* 125 (10).

Połączenia: »gdy(by) (a. gdyż) ... iż (już)« (15): *RejKup* d8v; Nyech fie sftáną yáko fiáno/ ktore gdy vpádnye/ Pirwey niźli Słońce zaydzye/ iż vwyędnye ínádnye *LubPs* dd; *RejWiz* 68; *RejAp* 170; *GórnDworz* L13v; Pátrzcie ná drzewo Fikowe y ná ine wfzytki drzewá/ gdy iuz s fiebie podawaią owocz/ iż iuz pewnie wieczie iż nie dáleko látho. *RejPos* 4v (6); gdy vřrzy kogo vćífnionego w fądzie álbo w vporze iákim/ iż go rátuie/ iż mu pomoże/ iż fie zá nim przyczyni *RejZwierc* 140v; Gdyż on íełt mym zbáwieniem, á mym práwym Bogiem/ iż wzruczon nie mogę być żadnym ítráchem frogim. *ArtKanc* Q11.

»jeśli ... iż« (1): Abowiem íełli fie vniefiefz/ iż Pan ftoi y nád gárdłem twoim y nád wfzytką máiętnoścíą twoią *RejAp* 37v.

»kiedy ... iż« (1): Ten porządek záchowa iuz ták áż do wieká. Kiedy będzye iuz raczył zyemię vfpokoić/ A íwoiego kroleřtwá iuz rozno nie dwoić. Iż iuz wierne zábierze z łáfki íwey do fiebie/ Aby z nimi krolował tám ná wieki w niebie. *RejWiz* 152v.

3. *W funkcji partykuły życzącej; niechaj* (1) : ijdź z Ządołcią tam: a mówcie mu iż kna^m na poľiedzenie przijdźcie. *ForCnR* Bv.

4. *Prawdopodobnie w funkcji partykuły „też”* (17) : a yefzly yfzczyą przyrownam anyolom/ o zayfte doftoynyeyfzafz nath anyoly *PatKaz* II 27v; ábowiem Egipcźanie fą rozomni/ ktorzy iż fny rozwodzą/ [qui etiam somnia solvunt] známioná vkazuią *HistAl* A2v; Ífch powyedzial yfch Thalierzse paniczewfkie, kthore gineli Zyanem wolkyem nagradzał panfkimy [może błędnie zamiast: item. Cf Ithem ya w rocie zamiast Isem ya *ZapWar* 1549 nr 2626] *LibMal* 1549/149v; *RejPos* 230; Byli oni ludzie bárzo pilni/ á w káżdey wolney náuce/ iż z fámego zwycźaiu bárzo biegli [Erant viri illi perquam diligentes et ab omni liberali eruditione etiam usu ipso paratissimi] *ModrzBaz* 98.

Połączenia: »iż (...) ktemu, ktemu iż« (2 : 1): Trzecia błonka ořtatnia/ ta íełt ktora bez żadnego pořzodku dzieciátko obwija/ á broní od dzieczęczego moczu/ y ínfzych wilkořci: kthore z dziecięcia wychodzą, Iż k temu dla grubufci [!] á nieiakiey twardořci: ktora by miała naciřkać dzieciátko *FalZiol* V 16; Ízuka záfwdzy tákich drog/ iákoby mu było fowicie wfzytko nágrodzone/ á ktemu iż go vřtáwicznie czeka z rozmáitemi pociechámí íego *RejZwierc* 176 (2).

»tak iż« [może pisownia błędna zamiast: takieź] (9): ktore przyczyny/ iako trzeba pilno obaczyc, tak iż y lekarzy mądrich fie radzić *FalZiol* V 36v; Ci mogą wyfláwić wielką obfitoć kroleřtwá twego á dziwną chwałę máieřtatu twego/ ták iż ini Adámowi potomkowie ínádnie mogą wyrozumieć o dziwnych ípráwach kroleřtwá twego *RejPs* 214; *BielKron* 215; *RejPos* 222v; Iáko fie działo ná

Bukowinie/ v Sokalá/ v Szeretu/ v Oczákowá/ y ná inych wielu mieyszczach. Thák iż lie tho nád káždym narodem pełnić musi *RejZwierc* 257v; naydziełz tu wšytkich przednieyńzych świątych żywoty z piłmá łtárego zakonu wybráne: ták iż przykłády ich máło nie wšytki tobie pożytecznieyńze tu łą położone. *SkarŻyw* A5 (3); pytaiac się vmnie o pieniądzech y ołancuchach tak iz y konie y pieniądze y wšytko comnie było zabrali mi *ActReg* 13.

5. *Prawdopodobnie w funkcji partykuły pytajnej; dlaczego (2)* : lilj moje nie łą ták dońtáteczne iáko morzá ábo wielorybá/ iż mię śćilkałz tákowem vtrapieniem ktorego vydz nie mogę. *BudBib* I 279b marg; y przelłvge łwe⁸⁰ włkazala ze ya łkrolyem j. m. nycz nyemám jłz do mnye slye *ZapKościer* 1588/82v.

*** *Dubia (4)* : Kto lie cnotą łpráwuie/ á Bogá lie boi/ Iż go márna łwawola/ ále rozum łtroi. *RejWiz* 193; Proximus sum egomet mihi, Blińńzym łam łobie/ Nikomum ták wiele nie powinien iż yednák więcey łam łobie. *Mącz* 326a; Ow zálfię ná máłuczki czás walał fię iáko we błocie łwiniá w onych márných rołkołzách łwoich/ thák iáko tu Ewányeliłtá łwiąty piłze/ y z onymi godowniki łwoiemi/ y iż kęs łołkakálá przed nim oná márna á plugáwa zwodnicá iego/ ktora nie tylko ciáło/ ále zwiodłá á záltráćilá y nędná duńżę iego. *RejPos* 321v; Otoż álbo te dwie mieyszćá łą iáłnie máłuiące Czyśćciec/ albo więć iż iáłność łwoię z wykłádu ták wielkich y łwiątych dwu kośćielnych Doktorow biorą *WysKaz* 35.

Cf **EŻ, IŻBY, IŻCHŁOP, IŻCI, IŻPAN, ŻE**

MB